

Załącznik do Uchwały 13/2015 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

**Obejmująca obszar 9 gmin położonych na terenie powiatu brodnickiego:
Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek,
Świedziebnia, Zbiczno**

Opracowana przez

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”

grudzień, 2015 r.

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Nazwa LGD.....	5
2. Zwięzły opis obszaru.....	6
3. Mapa nr 1 Granice administracyjne obszaru LSR Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”.....	10
4. Opis procesu tworzenia partnerstwa.....	10
5. Opis struktury LGD.....	12
6. Opis składu organu decyzyjnego.....	18
7. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.....	20
8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.....	22
I. Partycypacyjny charakter LSR.....	26
1. Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR.....	26
2. Partycypacyjne metody konsultacji.....	26
3. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.....	27
4. Podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością.....	28
III. Diagnoza – Opis obszaru i ludności.....	30
1. Określenie grup istotnych.....	30
2. Charakterystyka gospodarki/ przedsiębiorczości.....	33
a. Obszary inwestycyjne.....	34
3. Opis rynku pracy.....	36
4. Przewidywana działalność sektora społecznego.....	37
5. Wskazanie problemów społecznych.....	39
6. Wskazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR.....	40
a. Transport/ Komunikacja.....	40
b. Rzeźba terenu.....	40
7. Charakterystyka rybactwa i rynku rybnego.....	42
8. Opis zagospodarowania przestrzennego.....	45
9. Opis dziedzictwa kulturowego.....	46
10. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.....	50
11. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych.....	52
12. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego.....	52
IV. Analiza SWOT obszaru objętego LSR.....	54
V. Cele i wskaźniki.....	60
1. Specyfikacja i opis celów ogólnych.....	60

2.	Wykazanie zgodności celów z celami programów w ramach których planowane jest finansowanie LSR	72
3.	Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.....	72
4.	Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS	72
	a. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualnienia danych.....	73
I.	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanowienia kryteriów wyboru.....	73
	a. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych.	74
	b. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru.....	74
	1. Wskazanie w kryteriach wyboru operacji innowacyjności.	75
	1. Informacja o realizacji projektów grantowych.....	75
I.	Plan działania.....	77
X.	Budżet LSR	77
	1. Charakterystyka budżetu	77
VIII.	Plan komunikacji.....	78
IX.	Zintegrowanie.....	80
	1. Opis zgodności i komplementarność z innymi dokumentami/strategiami.....	80
	2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.....	84
XI.	Monitoring i ewaluacja.....	84
XII.	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	87
	Wykaz wykorzystanej literatury.....	91
	Załączniki do LSR.....	92
	Załącznik nr 1 Procedura aktualizacji LSR.....	93
	Załącznik nr 2 Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	93
	Załącznik nr 3 Plan działań wskazujący harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu.....	93
	Załącznik nr 4. Budżet LSR	100
	Załącznik nr 5. Plan komunikacji.....	102
	Spis tabel	105

Wstęp

W drugiej połowie XX wieku i na początku XXI wieku w Europie i w Polsce następowały znaczące zmiany obrazu wsi i rolnictwa. Wynikiem czego promowany jest dziś zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, który uwzględnia kilka funkcji wsi, takich jak: produkcja żywności, miejsce pracy, zachowanie naturalnego środowiska, w tym krajobrazu, zachowanie tożsamości kulturowej, zapewnienie atrakcyjnych warunków do wypoczynku i zamieszkania.

Wieś ma być przede wszystkim atrakcyjnym miejscem do życia, o wysokich walorach środowiska naturalnego i z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Z jednej strony obszary wiejskie powinny mobilizować i organizować swój wewnętrzny potencjał. Z drugiej strony przyciągać zasoby zewnętrzne, w formie inwestycji, pomocy technicznej, usług biznesowych itp. „Wiejskość” sama w sobie nie jest przeszkodą, a raczej tłem, potencjałem do zróżnicowania i tworzenia miejsc pracy.

Realizacja takiej wizji wsi wymaga, poza wsparciem zewnętrznym, pełnego wykorzystania jej endogennych zasobów, które są bogate, choć rozproszone i często niedostrzegane jako szansa rozwoju. Najcenniejsze w nich to liderzy - osoby, które są gotowe wziąć odpowiedzialność za realizację tego zadania, poświęcić swoją energię i zaangażowanie. Sprzyja temu, w nowym okresie programowania 2014 – 2020 wsparcie finansowe w ramach EFSI, których założeniem jest przekazanie części istotnych decyzji, a także środków finansowych, na poziom lokalny. Uznano, że oddolne podejście zapewni w efektywniejszym stopniu wykorzystanie zasobów: historycznych, przyrodniczych, kulturowych i rozwój wydzielonego obszaru.

Istotą podejścia jest zachęcenie lokalnych liderów terenów wiejskich (radnych, przedstawicieli instytucji publicznych, władz samorządowych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, mieszkańców) do planowania rozwoju swojego obszaru w perspektywie długoterminowej a współpraca oraz wspólne definiowanie potrzeb, problemów i propozycji ich rozwiązań doprowadzi do spójnego i zrównoważonego rozwoju naszego terenu. Jesteśmy przekonani, że nastąpi poprawa spójności społecznej i terytorialnej. Będzie to element do budowy kapitału społecznego to jest zwiększenia partycypacji społecznej oraz szeroko rozumianej aktywności obywatelskiej.

Przedstawiona Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) została opracowana przez społeczność lokalną czterech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oraz mieszkańców. W skład lokalnej grupy działania, która opracowała niniejszą strategię rozwoju wchodzi mieszkańcy, organizacje dziewięciu gmin z powiatu brodnickiego: Bartniczki, Bobrowa, Brodnicy, Brzozia, Górzna, Jabłonowa Pomorskiego, Osieka, Świedziebni oraz Zbiczna. Cały teren jest spójny przyrodniczo i gospodarczo, co stanowi duży potencjał obecnie jak i w przyszłości.

W wyniku licznych spotkań informacyjnych i konsultacyjnych z lokalną społecznością uzgodniono zakres działań mający wpływ na rozwój i realizację założeń prezentowanych w kolejnych rozdziałach. Jednocześnie w trakcie spotkań odbyły się szersze konsultacje społeczne, których efektem jest niniejsza Strategia i zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia.

W trakcie spotkań omawiano zagadnienia dotyczące głównie:

- 1) diagnozy i analizy SWOT,
- 2) określenie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania,
- 3) opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru,
- 4) opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji,

5) przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.

Do realizacji na najbliższe lata zapisano szereg przedsięwzięć, zmierzających do wykorzystania mocnych stron i szans płynących z otoczenia oraz wyeliminowania słabych stron i zabezpieczenia się przed zagrożeniami zewnętrznymi. Działania te polegają przede wszystkim na: pełnym zdiagnozowaniu posiadanych zasobów historycznych, kulturowych i przyrodniczych wraz z określeniem stopnia przydatności zasobów dla rozwoju obszaru LSR, zagospodarowaniu i przygotowaniu zidentyfikowanych zasobów do efektywnego wykorzystania w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego, poprawie przepływu szeroko rozumianej informacji i aktywizacji mieszkańców obszaru LSR, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu i przeciwdziałaniu ubóstwu, kreowaniu pozarolniczych miejsc pracy i dywersyfikacja źródeł dochodu dla mieszkańców, wzmacnianiu kapitału społecznego, promocji obszaru i jego walorów.

W perspektywie długofalowej podejmowane zadania, określone w LSR, kierują do zrównoważonego rozwoju wskazanego obszaru oraz poprawy jakości życia mieszkańców osiągając efekt synergii. Niezbędne jest podjęcie działań w kierunku rozwoju: przedsiębiorczości, podniesienia poziomu kapitału ludzkiego i społecznego, zmniejszenia bezrobocia, wsparcia grup de faworyzowanych, ze względu na dojście do rynków pracy oraz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zdywersyfikowania działalności gospodarstw rolnych. LGD widzi i chce wykorzystać ogromny potencjał Partnerstwa w sferze rozwoju funkcji turystycznej oraz zachowania dla kolejnych pokoleń przyjaznego środowiska pracy, rekreacji i wypoczynku, przy jednoczesnej ochronie przyrody.

I. Charakterystyka LGD

1. Nazwa LGD

Lokalna Grupa Działania (LGD) działa pod nazwą Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” i posiada status prawny stowarzyszenia „specjalne” i działa na podstawie :

- 1) ustawy z dnia 20 lutego 2015r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378);
- 2) ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.);
- 3) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (we) NR 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r.);
- 4) Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378);
- 5) Ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz. U. z 2015 r. poz. 1358);.
- 6) oraz niniejszego Statutu.

W Stowarzyszeniu członkami są: przedstawiciele sektora publicznego, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. W naszym Stowarzyszeniu funkcjonuje: Walne zebranie członków, Zarząd, Komisja rewizyjna oraz Rada. LGD stanowi zwarty obszar sąsiadujących ze sobą gmin o wspólnych walorach i zasobach.

2. Zwięzły opis obszaru

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) opracowana przez LGD realizowana będzie na obszarze dziewięciu gmin Powiatu Brodnickiego: Bartniczki, Bobrowa, Brodnicy, Brzozia, Górzna, Jabłonowa Pomorskiego, Osieka, Świdziebni, Zbiczna, co stanowi niecałe 97,79% obszaru całego Powiatu Brodnickiego. Wszystkie gminy położone są na terenie województwa kujawsko-pomorskiego i w granicach jednego powiatu (brodnickiego), co odwzorowuje spójność administracyjną obszaru LGD. Siedem spośród wymienionych gmin to gminy wiejskie, natomiast dwie gminy (Jabłonowo Pomorskie i Górzno) są gminami miejsko-wiejskimi. Taka struktura wskazuje na typowo wiejski charakter obszaru.

Tabela 1 Typ gmin obszaru LSR.

Nazwa gminy	Typ gminy	Identyfikator jednostki podziału terytorialnego kraju
Bartniczka	wiejska	040206 2
Bobrowo	wiejska	040202 2
Brodnica	wiejska	040203 2
Brzozie	wiejska	040204 2
Górzno	miejsko-wiejska	040205 3
Jabłonowo Pomorskie	miejsko-wiejska	040207 3
Osiek	wiejska	040208 2
Świdziebnia	wiejska	040209 2
Zbiczno	wiejska	040210 2

Źródło: GUS 2013- <http://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-teryt/>.

Na podstawie art. 5, ust. 3 ustawy Dz. U poz. 378 o RLKS podstawą do wyliczenia liczby ludności w kontekście warunków dotyczących minimalnej liczby gmin oraz minimalnej i maksymalnej liczby mieszkańców, ustala się według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. na podstawie danych GUS (wynikowych informacji statystycznych, ogłaszanych, udostępnianych lub rozpowszechnianych zgodnie z przepisami o statystyce publicznej). Obszar opracowywanej LSR na koniec 2013 roku zamieszkiwało 49 523 osoby na powierzchni 1017 km², z czego wynika, że średnia gęstość zaludnienia wynosiła 48 osób na 1 km². Z tabeli zamieszczonej poniżej wynika również, że największe zaludnienie jest w mieście i gminie Jabłonowo Pomorskie i wynosi 67 osób na km², a najmniejsze zaludnienie jest na terenie miasta i gminy Górzno i wynosi 33 osoby na km².

Tabela 2 Powierzchnia liczba ludności

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osób) 2013 r.	Gęstość zaludnienia (l. osób/km ²) w 2013 r.
Bartniczka	83	4 714	56
Bobrowo	145	6 328	43
Brodnica	127	7 597	59
Brzozie	94	3 766	40
Górzno	120	3 989	33
Jabłonowo Pomorskie	135	9 073	67
Osiek	75	4 098	54
Świedziebnia	104	5 209	50
Zbiczno	134	4 749	35
Razem (średnia)	1 017	49 523	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar ten jest położony w granicach makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Centralna część obszaru leży w granicach mezoregionu Dolina Drwęcy. Północna – w granicach Pojezierza Brodnickiego, a zachodni fragment (na zachód od rzeki Lutryny) – Pojezierza Chełmińskiego. Na południe i wschód od Doliny Drwęcy rozpościera się mezoregion Pojezierza Dobrzyńskiego. Północno-wschodnie peryferie powiatu (gm. Brzozie) leżą w granicach Garbu Lubawskiego, a południowo-wschodnie w granicach Równiny Urszulewskiej.

Ze względu na lokalizację posiadamy pewne specyficzne uwarunkowania, m.in. w postaci licznych zasobów historyczno-kulturowych. Wydarzenia historyczne mające miejsce na naszym obszarze ukształtowały jednocześnie pewną tożsamość i odrębność kulturową zamieszkujących tu ludzi, czego przejawem są m.in. strój charakterystyczny dla ziemi chełmińskiej i dobrzyńskiej oraz liczne lokalne pieśni i tańce. Obszar LSR leży wokół Doliny Drwęcy, która jest prawobrzeżnym dopływem Wisły. Powierzchnię naszego obszaru z charakterystyczną rzeźbą terenu ukształtowało 11 tys. lat temu ostatnie zlodowacenie zwane północnoeuropejskim.

Omawiane gminy położone są w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Od północy i wschodu teren ten graniczy z województwem warmińsko-mazurskim (powiat nowomiejski i działdowski), od południowego wschodu - z województwem mazowieckim (powiat żuromiński), od południa z powiatem rypińskim, od południowego zachodu z powiatem golubsko-dobrzyńskim, od zachodu z wąbrzeskim, a od północnego zachodu z powiatem grudziądzkim.

Powierzchnia gmin należących do LGD wynosi 1017 km², co stanowi 97,79 % powierzchni powiatu brodnickiego oraz 5,66 % powierzchni całego województwa kujawsko-pomorskiego. Powierzchnię obszaru zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 3 Powierzchnia obszaru LGD

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	km ²	% powierzchni obszaru LGD
Bartniczka	83	8,16
Bobrowo	145	14,25
Brodnica	127	12,49
Brzozie	94	9,24
Górzno	120	11,80
Jabłonowo Pomorskie	135	13,27
Osiek	75	7,34
Świedziebnia	104	10,27
Zbiczno	134	13,18
Obszar LGD	1017	100,00

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych.

Na terenie LSR będą realizowane operacje w ramach funduszy: EFRROW, EFMR, EFRR i EFS .

W ramach EFRROW, RLKS będzie wdrażany w PROW 2014-2020, EFFROW na obszarach wiejskich (tj. na obszarze całego kraju z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 tys.), w zakresie EFMR w PO RYBY na obszarach rybackich pod warunkiem spełnienia dodatkowo poniższych warunków. Na obszarze objętym LSR, której realizacja ma być współfinansowana ze środków EFSI, w tym EFMR liczba osób zatrudnionych w sektorze rybackim winna wynosi co najmniej 50 osób i wartość produkcji mierzona w przychodach z działalności rybackiej wynosić co najmniej 1 300 000 PLN. I ten warunek jest spełniony, gdyż na naszym terenie są to następujące jednostki:

Tabela 4 Podmioty rybackie.

Lp.	Nazwa podmiotu rybackiego	Gminy na których podmiot prowadzi działalność rybacką lub posiada obiekty chowu i hodowli ryb oraz dzierżawione obwody rybackie
1	Bartoszewicz Henryk	Górzno
2	Chudziński Piotr	Brzozie
3	Jodko Dominik	Bobrowo
4	Kowarski Michał	Brodnica
5	Lewiński Piotr	Brodnica
6	Łęgowski Kazimierz	Bobrowo
7	Małkiewicz Roman	Brzozie
8	Piotrowska Daniela	Brodnica
9	Guentzel Piotr	Brodnica
10	Brodziński Mirosław	Zbiczno
11	Szczepaniak Ryszard	Brzozie
12	Mieczyński Michał	Bobrowo

13	Janowski Sławomir	Bobrowo
14	Sarnowski Krzysztof	Bobrowo
15	Warachowski Waldemar	Zbiczno
16	Osika Andrzej	Zbiczno
17	Jakubowski Mariusz	Zbiczno
18	Jakubowski Grzegorz	Zbiczno
19	Detmer Aleksander	Bartniczka
20	Ślesiński Eugeniusz	Bartniczka
21	Szydło Wiesław	Brodnica
22	Tadajewski Łukasz	Zbiczno
23	Okręg PZW Toruń	Zbiczno, Brzozie, Bobrowo, Brodnica, Górzno, Świedziebna, Bartniczka, Osiek, Jabłonowo Pomorskie,

Źródło: Opracowanie własne.

Nasze Stowarzyszenie będzie realizować operacje ze środków EFS i EFRR w ramach RPO przyjętą przez Zarząd Województwa 8 grudnia 2014 r., która jest efektem ostatecznych ustaleń pomiędzy Zarządem Województwa a Komisją Europejską po przesłaniu uwag przez Komisję Europejską poprzez system SFC2014 dnia 5 grudnia 2014 r.

3. Mapa nr 1 Granice administracyjne obszaru LSR Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”.

- * Miasto Brodnica nie jest włączona do obszaru opracowywanej LSR.

Źródło: Starostwo Powiatowe w Brodnicy.

4. Opis procesu tworzenia partnerstwa.

Proces budowania LGD jako Stowarzyszenia silnego, trzysektorowego partnerstwa publiczno-prywatnego sześciu gmin: Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Jabłonowo Pomorskie i Zbiczno rozpoczął się w 2007 roku. Priorytetowym celem, który przyświecał utworzeniu tegoż Stowarzyszenia było wypromowanie walorów terenu wyżej wymienionych sześciu gmin, stworzenie jak najlepszych warunków do życia dla ich mieszkańców oraz ochrona środowiska i krajobrazu, naszego cennego przyrodniczo terenu. Pomysł utworzenia Stowarzyszenia narodził się u lokalnych aktywistów, którzy spotkali się po raz pierwszy 2 kwietnia 2007r. w siedzibie Urzędu Gminy Brodnica, w liczbie 29 osób. Efektem tego spotkania było przygotowanie dokumentacji do rejestracji i złożenie jej w dniu 19 kwietnia w Sądzie Rejonowym w Toruniu, jednakże pomimo uzupełniania dokumentacji Sąd Rejonowy w Toruniu nie zarejestrował Stowarzyszenia.

Kolejne spotkanie założycielskie odbyło się 10 stycznia 2008 r. w składzie 21 osób. Również i tym razem wniosek został odrzucony, pomimo iż tworząca się inicjatywa wносиła uzupełnienia i poprawki do wniosku złożonego w Sądzie Rejonowym w Toruniu Wydział Krajowy Rejestr Sądowy (KRS).

Następnie w dniu 1 października 2008 r. lokalni działacze zwołali kolejne spotkanie założycielskie w składzie 18 osób. Liczba osób obecnych na tym spotkaniu została zredukowana ze względów praktycznych, ponieważ w przypadku poprawek statutu

Stowarzyszenia każdorazowo należy zwoływać Walne Zebranie Członków, a łatwiej jest zebrać potrzebną ilość osób w przypadku mniejszego grona. Stowarzyszenie po raz kolejny podjęło próbę rejestracji i złożyło wnioski do KRS. W trakcie procedury rejestracyjnej rozpoczęto pracę nad dostosowaniem Partnerstwa do wymogów ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, dającej możliwość ubiegania się LGD o wybór do realizacji LSR. W trakcie procesu rejestracji zaistniała konieczność przeprowadzenia kolejnego spotkania założycielskiego, na którym dokonano zmian w statucie i wniesiono o rejestrację Stowarzyszenia w dniu 1.12.2008 r.

Pomiędzy spotkaniami założycielskimi (w listopadzie 2008 r.) przeprowadzono szereg spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami gmin tworzących Partnerstwo. Prace te zapoczątkowały opracowywanie Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”. W roku 2015 do Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” wpłynęły deklaracje o przystąpieniu w poczet członków z trzech gmin: Górzno, Osiek i Świdziebnia, które decyzją Zarządu zostały przyjęte. Jednocześnie gminy te wyraziły wolę i chęć realizacji założeń nowej LSR na lata 2014-2020 razem z sześcioma pozostałymi gminami. W nowej perspektywie finansowej w okresie 2014 – 2020 pragniemy skupiać się w dalszym ciągu na rozwoju infrastruktury technicznej oraz rozwoju przedsiębiorczości, w tym rozwoju turystyki z wykorzystaniem walorów turystycznych i zachowaniem stanu środowiska. Stowarzyszenie w poprzedniej perspektywie ogłosiło 26 naborów wniosków w konkursach w których wpłynęło 168 wniosków. W perspektywie 2007 -2013 zrealizowano i rozliczono w konkursach na działanie Odnowa i rozwój wsi 21 projektów na łączną kwotę 2 033 116,80 zł. W działaniu „Małe projekty” zrealizowano 72 operacje na kwotę 1 091 668,90 zł.

Z działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej wypłacono środki na 3 operacje na kwotę 212 845,50 zł. a z działania Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw zrealizowano 2 operacje na kwotę 360 000,00 zł. Z funkcjonowania i nabywania umiejętności LGD podpisała umowę na łączną kwotę 1020787,91 zł. Zrealizowano również 2 projekty współpracy na łączną kwotę 78 652,68 zł. Po rozliczeniu środków finansowych Stowarzyszenie zrealizowało budżet na łączną kwotę 4 797071,79 zł., czyli wydatkowano ponad 90% przyznanej kwoty.

Duży udział w pozyskaniu środków miały organizacje pozarządowe które w perspektywie 2007-2013 zrealizowały 23 projekty, podmioty tworzące oraz współpracujące z naszym Stowarzyszeniem aktywnie uczestniczyły w opracowaniu tego LSR i będą zapewne aktywnie uczestniczyć we wdrażaniu LSR. Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” w ramach działań Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) podpisało umowy na 17 projektów (min. aktywizacja społeczna) na łączną kwotę 1 778 490,63 zł z powodzeniem je zrealizowało. Instytucjami nadzorującymi były Wojewódzki Urząd Pracy i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu. Doświadczenie w pozyskiwaniu środków na rzecz aktywizacji mają również członkowie z sektora publicznego, którzy również byli beneficjentami projektów POKL i łącznie zrealizowały 36 projektów za kwotę 6 663 897,15 zł. Członkowie Ci pozyskali również środki z funduszu PO RYBY na łączną sumę 1 820 679,00 zł. Wszyscy oni korzystali również z innych funduszy zewnętrznych w celu jak największego rozwoju. Przy dobrze funkcjonującej współpracy wszyscy członkowie posiadają duże doświadczenie w konkursach i osiaganiu celów oraz wskaźników, które sobie zakładają. Dlatego Stowarzyszenie w celu jeszcze sprawniejszej realizacji zadań opracowało plan komunikacji.

W planie komunikacji uwzględniliśmy cykliczne spotkania w poszczególnych gminach naszego obszaru LSR, w których zapewne wezmą udział osoby fizyczne, przedstawiciele

organizacji posiadających doświadczenie we wdrażaniu i realizacji LSR, ale również dla osób, które tego doświadczenia nie mają, ale przy szeroko zakrojonej pomocy LGD chcą dzięki funduszom osiągnąć wyznaczone cele.

5. Opis struktury LGD.

Obecnie Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” liczy 89 członków. Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia członkiem może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna. Osoba fizyczna musi spełniać warunki określone w ustawie Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 ze zm.) działać na rzecz rozwoju obszarów wiejskich wyrażając na piśmie deklarację takiego działania oraz złożyć deklarację członkowską. Z kolei osoba prawna, w tym również jednostka samorządu terytorialnego, jest zobowiązana przedstawić uchwałę organu stanowiącego, zawierającą: deklarację przystąpienia do Stowarzyszenia oraz deklarację działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR w której wskazuje osobę do reprezentacji. Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą składa deklarację i załącza dokument potwierdzający prowadzenie takiej działalności. Do Stowarzyszenia może również przystąpić inna organizacja pozarządowa, która składa deklaracje i wyznacza reprezentanta. W poniższej tabeli znajduje się zestawienie wszystkich członków stowarzyszenia. Z której wynika, że nasze Stowarzyszenie jest dynamiczną organizacją i cały czas otwartą na nowych członków, a deklaracje wstąpienia znajdują się na naszej stronie internetowej.

Tabela 5 Lista członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”.

L.p.	Imię/imiona i nazwisko członka lub nazwa członka/partnera	Reprezentowany sektor	Rodzaj prowadzonej działalności	Funkcja w strukturze LGD	Reprezentowana gmina
1	Bogusław Błaszkiwicz	gospodarczy	gospodarstwo rolne	Prezes Zarządu	Brzozie
2	Jan Zgliński	społeczny		I Wiceprezes Zarządu	Bartniczka
3	Jerzy Bączkowski	mieszkańców		II Wiceprezes Zarządu	Brodnica
4	Edyta Maria Zabłotna	mieszkańców		Sekretarz Zarządu	Bartniczka
5	Monika Sobczyk	mieszkańców		Skarbnik Zarządu	Zbiczno
6	Miasto i gmina Jabłonowo Pomorskie reprezentowane przez Marek Buchalski	publiczny	Jednostka samorządu terytorialnego	członek	Jabłonowo Pomorskie
7	Zdzisław Malinowski	gospodarczy	Kancelaria Usług Rachunkowych	przewodniczący Rady	Jabłonowo Pomorskie
8	Krzysztof	mieszkańców		członek	Brzozie

	Lewandowski				
9	Gmina Brzozie reprezentowana przez Miroslaw Karbowski	publiczny	Jednostka samorządu terytorialnego	członek	Brzozie
10	Gmina Zbiczno reprezentowana przez Katarzyna Kwiatkowska	publiczny	Jednostka samorządu terytorialnego	członek	Zbiczno
11	Gmina Bartniczka reprezentowana przez Piotr Ruciński	publiczny	Jednostka samorządu terytorialnego	członek	Bartniczka
12	Gmina Bobrowo reprezentowana przez Paweł Klonowski	publiczny	Jednostka samorządu terytorialnego	członek	Bobrowo
13	Daniel Wierzchowski	mieszkańców		członek Rady	Bobrowo
14	Marian Tomoń	mieszkańców		zastępca Przewodniczą cego Rady	Brodnica
15	Arkadiusz Krysztofiak	mieszkańców		członek	Bobrowo
16	Gmina Brodnica reprezentowana przez Edward Łukaszewski	publiczny	Jednostka samorządu terytorialnego	członek	Brodnica
17	Andrzej Michałkiewicz	mieszkańców		członek Komisji Rewizyjnej	Bobrowo
18	Produkcyjno- usługowo-przetwórcze Przedsiębiorstwo „ROLPOLE” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością reprezentowana przez Jana Ciechackiego	gospodarczy	Produkcja rolnicza i usługi dla rolnictwa	członek Rady	Zbiczno
19	Lurka Jacek	mieszkańców		członek	Brodnica
20	Leonard Kowalski	mieszkańców		Przewodniczą cy Komisji Rewizyjnej	Bobrowo
21	Katarzyna Czubachowska	mieszkańców		członek Rady	Zbiczno
22	Kalita Kamil	mieszkańców		członek Rady	Jabłonowo Pomorskie
23	Szeliga Piotr	mieszkańców		członek	Zbiczno
24	Michalak Marek Tadeusz	mieszkańców		członek	Brzozie
25	Miętkiewicz Krzysztof	mieszkańców		członek	Zbiczno
26	Fijołek Jerzy	mieszkańców		członek	Zbiczno
27	Maroński Mirosław	mieszkańców		członek	Zbiczno
28	Fraszka Krzysztof	mieszkańców		członek	Brzozie
29	Malinowska Aleksandra	mieszkańców		członek	Jabłonowo

					Pomorskie
30	Rakoczy Dorota Maria	mieszkańców		członek	Bartniczka
31	Pokojska Barbara Teresa	mieszkańców		członek	Zbiczno
32	Miąskowska Katarzyna	mieszkańców		członek	Brzozie
33	Świdarska Maria	mieszkańców		członek	Brzozie
34	Grodzki Piotr	mieszkańców		członek	Jabłonowo Pomorskie
35	Świdarski Jerzy	gospodarczy	Działalność portali internetowych	członek	Brzozie
36	Korecka Aleksandra	mieszkańców		członek	Brzozie
37	Florkiewicz Maria	mieszkańców		członek	Brzozie
38	Florkiewicz Iwona	mieszkańców		członek	Brzozie
39	Samojlik Violetta	gospodarczy	Sprzedaż detaliczna wyrobów farmaceutyczn ych	członek	Bobrowo
40	Wochowski Wojciech	gospodarczy	Blacharstwo i mechanika pojazdowa	członek	Bobrowo
41	Dylewicz Danuta	mieszkańców		członek	Bobrowo
42	Romanowski Stanisław	mieszkańców		członek	Bobrowo
43	Cieczko Kamila	gospodarczy	Sklep	członek	Bobrowo
44	Cieczko Paweł	gospodarczy	Produkcja mebli kuchennych	członek	Bobrowo
45	Cieczko Andrzej	gospodarczy	Zakład stolarski	członek	Bobrowo
46	Witkowska Jolanta	mieszkańców		członek	Bobrowo
47	Zabłocki Mirosław	gospodarczy	Usługi stolarskie	członek	Bobrowo
48	Szulc Władysław Bartłomiej	gospodarczy	Firma handlowo - usługowa	członek	Bobrowo
49	Gmina Osiek reprezentowana przez Kazimierza Wolframa	publiczny		członek	Osiek
50	Stowarzyszenie Ekologiczno – Kulturowe „Pojezierze Brodnickie” reprezentowane przez Małgorzatę Gutowską	społeczny		Wiceprzewod nicząca Komisji Rewizyjnej	Zbiczno
51	Rogalska Daria	gospodarczy	Fryzjerstwo i pozostałe usługi kosmetyczne	członek	Górzno

52	Czaja Danuta	mieszkańców		członek	Górzno
53	Czachowski Roman	mieszkańców		członek	Osiek
54	Stowarzyszenie „Razem dla Rozwoju Wsi Sumin Sumówko i Okolic reprezentowane przez Jerzy Michałowski	społeczny		członek	Osiek
55	Stowarzyszenie „Razem dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie” reprezentowane przez Marcina Olszewskiego	społeczny		członek	Jabłonowo Pomorskie
56	Wojciech Szulc	gospodarczy	Sprzedaż detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych	członek	Brodnica
57	Miasto i Gmina Górzno reprezentowane przez Tomasz Kinicki	publiczny		członek	Górzno
58	Gmina Świdziebnia reprezentowana przez Szymon Zalewski	publiczny		członek	Świdziebnia
59	Piotr Burkwicz	gospodarczy	Sprzedaż detaliczna z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych	członek	Świdziebnia
60	Ewa Szymańska	mieszkańców		członek	Świdziebnia
61	Stowarzyszenie Społeczno – Kulturowe Przyjaciół Wsi Karbowo reprezentowane przez Elżbietę Nowak	społeczny		członek	Brodnica
62	Fundacja Geolife reprezentowana przez Dariusza Pudelko	społeczny		członek	Brzozie
63	Ochotnicza Straż Pożarna w Grążawach reprezentowana przez Jan Kozicki	społeczny		członek	Bartniczka
64	Koło Gospodyń Wiejskich w Janówku reprezentowane przez	społeczny		członek	Brzozie

	Małgorzatę Smoczyńską				
65	Ochotnicza Straż Pożarna w Górznie reprezentowana przez Jacka Kwas	społeczny		członek	Górzno
66	Jan Sulecki	gospodarczy	Gospodarstwo rolne	członek	Osiek
67	Ludowy Zespół Sportowy w Świedziebni reprezentowany przez Annę Brzóska	społeczny		członek	Świedziebnia
68	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich Gminy Bobrowo „Kobiety z Pasją” reprezentowane przez Danutę Janiszewską	społeczny		członek	Bobrowo
69	Stowarzyszenie Miłośników Turystyki Pieszo – Rowerowej „Jaśkowa Droga” reprezentowany przez Karpowicz Mirosławę	społeczny		członek	Zbiczno
70	Mariusz Klonowski	mieszkańców		członek	Świedziebnia
71	Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Górznie reprezentowany przez Wiśniewskiego Pawła	gospodarczy	Usługi turystyczno - ekologiczne	członek	Górzno
72	Małkiewicz Roman	gospodarczy - rybacki	Przedsiębiorst wo produkcyjne sektora akwakultury	członek Rady	Brzozie
73	Kowarski Michał	mieszkańców		członek	Bartniczka
74	Brodziński Mirosław	mieszkańców		członek	Zbiczno
75	Ślesiński Eugeniusz	mieszkańców		członek	Bartniczka
76	Ostrowski Andrzej	mieszkańców		członek	Zbiczno
77	Ostrowski Grzegorz	mieszkańców		członek	Zbiczno
78	Ostrowski Jan	mieszkańców		członek	Zbiczno
79	Trzebiatowska Jolanta	mieszkańców		członek	Zbiczno
80	Kamiński Krzysztof	mieszkańców		członek Rady	Jabłonowo Pomorskie
81	Cichowska Elżbieta	mieszkańców		członek	Zbiczno
82	Łęgowski Kazimierz	gospodarczy-rybacki	Przedsiębiorst wo produkcyjne sektora akwakultury	członek Rady	Bobrowo

83	Janowski Sławomir	mieszkańców		członek	Brzozie
84	Klempert Mirosław	mieszkańców		członek	Zbiczno
85	Kamiński Radosław	mieszkańców		członek	Zbiczno
86	Melkowski Robert	mieszkańców		członek	Zbiczno
87	Szczepaniak Ryszard	gospodarczy-rybacki	Przedsiębiorst wo produkcyjne sektora akwakultury	członek Rady	Brzozie
88	Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Toruniu reprezentowany przez Mierzejewskiego Arkadiusza	gospodarczy-rybacki	Działalność gospodarstw rybackich i wylęgarni ryb, z wyjątkiem działalności usługowej	członek Rady	Zbiczno
89	Chudziński Piotr	gospodarczy-rybacki	Przedsiębiorst wo produkcyjne sektora akwakultury	członek Rady	Brzozie

Źródło: Opracowane własne na podstawie deklaracji.

W poniższej tabeli wskazano udział procentowy przedstawicieli poszczególnych sektorów w składzie całego Stowarzyszenia. Struktura reprezentatywności poszczególnych sektorów w ogólnej liczbie 89 członków LGD. Każda z gmin członkowskich ma co najmniej po jednym przedstawicielu każdego z sektorów.

Tabela 6 Podział ilościowy i procentowy poszczególnych sektorów.

L.p.	Nazwa sektora	Ilość członków reprezentujących dany sektor	Udział poszczególnych sektorów w LGD
1	Społeczny	12	13,48%
2	Gospodarczy	21	23,60%
3	Publiczny	9	10,11%
4	Mieszkańców	47	52,81%
Sektor społeczny i mieszkańców, gospodarczy razem:		80	89,89%

Zgodnie ze statutem członek zwyczajny Stowarzyszenia jest zobowiązany do: propagowania celów Stowarzyszenia i aktywnego uczestnictwa w realizacji tych celów, przestrzegania postanowień Statutu, opłacania składki członkowskiej, brania udziału w Walnych Zebraniach Członków. Według wspomnianego dokumentu przysługują mu następujące prawa: może wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia, składać Zarządowi Stowarzyszenia wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia, brać udział w organizowanych przez Stowarzyszenie przedsięwzięciach o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym. Ponadto członek ten ma wstęp na organizowane przez Stowarzyszenie imprezy kulturalne.

6. Opis składu organu decyzyjnego.

Organem decyzyjnym o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania LGD jest Rada. W jej skład wchodzi przedstawiciele wszystkich sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców, z zastrzeżeniem, że żaden z sektorów nie może mieć więcej niż 49% głosów na każdym etapie działania Rady. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia, które mają być realizowane w ramach LSR. Rada posiada Regulamin organizacyjny, zapewniający przejrzystość, demokratyczność oraz jawność podejmowania decyzji. Regulamin precyzuje zasady wyboru członków Rady, przewodniczącego, zwoływania posiedzeń i ich przeprowadzania, głosowania nad operacjami, sporządzania dokumentacji z posiedzeń oraz składania zapytań i wolnych wniosków. Zgodnie z §22. Regulaminu Rady Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”, w głosowaniu nie mogą brać udział osoby/przedstawiciele w sprawach w których są stroną osobiście lub spokrewnieni, spowinowaceni do drugiego stopnia, ewentualnie gdy zachodzi zależność służbowa. Oświadczenie o braku w/w okoliczności wszyscy członkowie Rady wypełniają przed oceną danej operacji. Członkowie Rady pełnią funkcje osobiście, nie ma możliwości udzielania pełnomocnictw osobą trzecim w podejmowaniu decyzji. Ponad to przed wyborem operacji do realizacji każdy z członków Rady dokonuje wpisu w rejestrze interesów. Procedura ta ma ograniczyć reprezentatywność jednego sektora powiązanego z innym sektorem przy wyborze operacji i ustaleniu kwoty wsparcia, np. zakaz członkostwa/reprezentacji członka sektora społeczno – gospodarczego przez osoby powiązane służbowo z członkami z sektora publicznego.

Rada składa się z 15 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia, spośród członków tego zebrania, przy zachowaniu dla sektora rybackiego nie mniej niż 30 % ogólnej liczby głosów w Radzie, ale zachowując zasadę że w składzie organu decyzyjnego nie może być ponad 49% praw głosu dla jednej grupy interesu/sektora. Żaden z członków Rady nie może wykonywać prac na rzecz biura LGD, co wynika z §3 Regulaminu Rady będącego załącznikiem do Uchwały Walnego Zebrania Członków z dnia 18.12.2015 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu obrad Rady. Część osób wchodzących w skład Rady, posiada wysokie kwalifikacje oraz doświadczenie zawodowe. Znacząca część osób wchodzących w skład brała udział w szkoleniach, dotyczących tematyki związanej z programem operacyjnym „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” Oś priorytetowa 4 – Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa oraz innych. Wiedza zdobyta podczas szkoleń przyczyni się z pewnością do sprawnego i efektywnego wdrażania LSR. Większość członków posiada, również bogate doświadczenie związane z realizowaniem lub współudziałem w realizacji projektów dofinansowanych z UE, zwłaszcza w ramach LEADER oraz samym ocenianiu wniosków, ponieważ jest to ich druga kadencja.

Reasumując należy podkreślić, iż nabyta wiedza i doświadczenie członków będzie pomocna podczas skomplikowanego procesu wdrażania strategii.

Dodatkowo dla zachowania poprawności w funkcjonowaniu Rady, podniesienia wiedzy i kompetencji jej członkowie będą podlegać szkoleniom procesu wyboru operacji oraz ustalenia kwoty wsparcia. Nieobecność na szkoleniu jest równoznaczna z wykluczeniem z wyboru operacji na posiedzeniu Rady. Kolejne szkolenia będą prowadzone po każdej zmianie zasad wyboru operacji przed przystąpieniem do wyboru operacji i nieobecność na szkoleniu jest równoznaczna z wykluczeniem z wyboru operacji na posiedzeniu Rady. Szkolenia będą prowadzone również dla członków Rady w przypadku zastosowania rażących uchybień podczas procesu wyboru operacji oraz ustalenia kwoty wsparcia i nieobecność na tym szkoleniu jest równoznaczna z wykluczeniem z wyboru operacji na posiedzeniu Rady. Bezpośrednio po każdym szkoleniu będzie przeprowadzony egzamin ze zdobytej wiedzy w

formie testu pisemnego jednokrotnego wyboru odpowiedzi lub odpowiedzi własnej na zadanie pytanie egzaminującego.

Tabela 7 Dane członków Rady z opisem reprezentowania.

Lp.	Imię i nazwisko/ nazwa instytucji	Sposób reprezentacji (jeśli dotyczy)	Reprezentowany sektor (publiczny, społeczny, gospodarczy, mieszkańców)	Nazwa reprezentowanej gminy
1	Gmina Bobrowo	Paweł Klonowski	publiczny	Bobrowo
2	Zdzisław Malinowski		gospodarczy	Jabłonowo Pomorskie
3	Daniel Wierzchowski		mieszkańców	Bobrowo
4	Marian Tomoń		mieszkańców	Brodnica
5	Kamil Kalita		mieszkańców	Jabłonowo Pomorskie
6	Katarzyna Czubachowska		mieszkańców	Zbiczno
7	Produkcyjno- usługowo-przetwórcze Przedsiębiorstwo ROLPOLE Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Jan Ciechacki	gospodarczy	Zbiczno
8	Ryszard Szczepaniak		gospodarczy-rybacki	Brzozie
9	Kazimierz Łęgowski		gospodarczy-rybacki	Bobrowo
10	Roman Małkiewicz		gospodarczy-rybacki	Brzozie
11	Piotr Chudziński		gospodarczy-rybacki	Brzozie
12	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Sumin Sumówko i Okolic	Jerzy Michałowski	społeczny	Osiek
13	Krzysztof Kamiński		mieszkańców	Jabłonowo Pomorskie
14	Gmina Świdziebnia	Szymon Zalewski	publiczny	Świdziebnia
15	Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego w Toruniu	Arkadiusz Mierzejewski	gospodarczy	Zbiczno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie złożonych deklaracji.

7. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.

Dokumentem nadrzędnym jest statut Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”, który między innymi reguluje zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach, określa zasady działania, w tym między innymi zasady opracowania i wdrażania LSR. Każdemu członkowi zwyczajnemu Stowarzyszenia, obecnemu na Walnym Zebraniu Członków przysługuje jeden głos, a w przypadku równego rozłożenia głosów w trakcie głosowania, decydujący głos ma Przewodniczący Walnego Zebrania Członków

Rada jest organem decyzyjnym, składającym się do 15 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia spośród członków tego zebrania przy zachowaniu dla sektora rybackiego nie mniej niż 30 % ogólnej liczby głosów w Radzie, ale zachowując zasadę, że w składzie organu decyzyjnego nie może być ponad 49% praw głosu dla jednej grupy interesu/sektora. Rada wybiera ze swego grona Przewodniczącego, jego Zastępcę i Sekretarza. Organ decyzyjny został omówiony w podrozdziale „Struktura organu decyzyjnego” niniejszej Strategii. Na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani inny sektor nie może posiadać więcej niż 49% praw głosu. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem innego organu: Komisji Rewizyjnej, Zarządu LGD lub pracownikiem LGD.

Do wyłącznej właściwości Rady należy wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia-dokonanie oceny wniosków o przyznanie pomocy pod kątem zgodności z LSR i kryteriami wyboru określonymi w procedurze wyboru operacji LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia.

Prace Rady reguluje regulamin, który został przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków. Regulamin ten określa szczegółowo zasady zwoływania i organizowania posiedzeń, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji, zasady podejmowania decyzji w sprawie oceny i wyboru operacji i protokołowania posiedzeń i ewentualnemu wykluczeniu członka z Rady. Za udział w posiedzeniu Rady każdemu członkowi Rady przynależna jest dieta zgodnie z uchwałą Walnego Zebrania Członków.

W skład Rady Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” wchodzi 15 osób reprezentujące wszystkie sektory: publicznego, społecznego i gospodarczego oraz mieszkańców przy czym przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych stanowią ponad połowę składu Rady (13,33% członków pochodzi z sektora publicznego, 40,00% ze społecznego i mieszkańców, a 46,67% należy do sektora gospodarczego).

Członek Rady na posiedzeniu Rady przed przystąpieniem do oceny wniosku sprawdzi złożony wniosek pod ewentualnym kątem bezstronności oraz przynależności do grupy interesu - to grupa jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści, której członkowie mają świadomość istnienia tych więzów. Jej członkowie mogą brać mniej lub bardziej aktywny udział w artykulacji swoich interesów wobec instytucji państwa, starając się wpłynąć na realizację tych interesów. Mogą to być np. organizacje branżowe, grupy producentów. W przypadku przynależności odstępuje od oceny tegoż wniosku, co odnotowuje w rejestrze interesów.

Zarząd Stowarzyszenia jest organem wykonawczym. Realizuje zadania wykonawcze działalności Stowarzyszenia, a także reprezentuje je na zewnątrz. Zarząd składa się z 5 osób: Prezesa, dwóch Wiceprezesów, Sekretarza i Skarbnika. Posiedzenia Zarządu odbywają się w

miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na 3 miesiące. Do zakresu działania Zarządu Stowarzyszenia należy w szczególności:

- 1) przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia,
- 2) reprezentowanie stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- 3) kierowanie bieżącą pracą stowarzyszenia,
- 4) zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- 5) powoływanie biura Stowarzyszenia, powoływanie i odwoływanie kierownika biura stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników tego biura,
- 6) ustalanie wielkości zatrudniania i zasad wynagradzania pracowników biura stowarzyszenia,
- 7) ustalanie regulaminu biura stowarzyszenia,
- 8) opracowywanie projektu LSR, oraz innych wymaganych przepisami Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378) i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 dokumentów, celem przystąpienia do konkursu na realizację LSR,
- 9) przygotowanie wniosku o dofinansowanie realizacji LSR i przystąpienie do konkursu na jej dofinansowanie, zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378) i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020,
- 10) realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów ustawy o RLKS z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378) i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 w tym ogłaszanie konkursów na projekty, ich przyjmowanie i przedkładanie Radzie, celem dokonania wyboru projektów do realizacji w ramach strategii,
- 11) opracowywanie wniosków i innych dokumentów w celu pozyskiwania środków na realizację celów z innych programów pomocowych,
- 12) nadzór nad przestrzeganiem postanowień statutu LGD,
- 13) realizacja uchwał Walnego Zebrania Członków i Rady,
- 14) ustalanie projektu budżetu Stowarzyszenia,
- 15) sprawowanie zarządu nad majątkiem Stowarzyszenia,
- 16) podejmowanie decyzji w sprawie nabycia i zbycia majątku ruchomego,
- 17) podejmowanie decyzji w sprawie zaciągania zobowiązań w imieniu Stowarzyszenia do kwoty 100.000 PLN,
- 18) składanie sprawozdań ze swej działalności na Walnym Zebraniu Członków.

Komisja Rewizyjna jest organem Stowarzyszenia składającym się z 3 członków: Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i jednego członka, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Do zakresu działania Komisji Rewizyjnej należy:

- 1) kontrola bieżącej pracy Zarządu, Rady LGD,
- 2) składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków,
- 3) występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków,
- 4) dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

W statucie Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” § 20. określono, kto nie może zostać członkiem Komisji Rewizyjnej. Z którego wynika, że członkiem nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie oraz członkowie Komisji nie mogą pozostawać z członkami Zarządu w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia.

8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.

Rada posiada Regulamin organizacyjny, zapewniający przejrzystość, demokratyczność oraz jawność podejmowania decyzji. Regulamin precyzuje zasady wyboru członków Rady, przewodniczącego, zwoływania posiedzeń i ich przeprowadzania, głosowania nad operacjami, sporządzania dokumentacji z posiedzeń oraz składania zapytań i wolnych wniosków. Zgodnie z §22. Regulaminu Rady Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”, w głosowaniu nie mogą brać udział osoby, przedstawiciele w sprawach w których są stroną osobiście lub spokrewnieni, spowinowaceni do drugiego stopnia, ewentualnie gdy zachodzi zależność służbowa. Oświadczenie o braku w/w okoliczności wszyscy członkowie Rady wypełniają przed oceną danej operacji.

Rada składa się z 15 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia, spośród członków tego zebrania. Żaden z członków Organu Decyzyjnego nie jest zatrudniony w biurze LGD. Zgodnie z §3 Regulaminu obrad Rady będącego załącznikiem do Uchwały Walnego Zebrania Członków z dnia 18.12.2015 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu obrad Rady członkiem Rady nie może być osoba wykonująca pracę na rzecz biura.

Stowarzyszenie posiada w swoich zasobach dodatkowo takie regulaminy jak: polityka bezpieczeństwa oraz polityka rachunkowości.

Polityka bezpieczeństwa dotyczy przetwarzania i ochrony danych osobowych, która jest załącznikiem do uchwały Zarządu nr 18/2014 z dnia 14.11.2014 r. i jest zgodna z ustawą z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jednolity Dz.U. Nr 101, z 2002r., poz. 926 ze zm.), rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych (Dz.U. Nr 100, poz. 1024). Dokument ten zawiera min.:

1. obowiązki zabezpieczenia danych przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym,
2. zapobieganiu zabrani danych przez osobę nieuprawnioną,
3. zapobieganiu przetwarzaniu danych z naruszeniem ustawy oraz zmianie,
4. utracie, uszkodzeniu lub zniszczeniu tych danych oraz cele i zasady ochrony danych,
5. procedury nadawania i zmiany uprawnień do przetwarzania danych,
6. zasady posługiwania się hasłami, procedury rozpoczęcia, zawieszenia i zakończenia pracy w systemie,
7. procedury tworzenia kopii zapasowych,
8. sposobu, miejsca i okresu przechowywania elektronicznych nośników informacji zawierających dane osobowe oraz wydruków,
9. sposoby zabezpieczenia systemu informatycznego przed wirusami i szkodliwymi oprogramowaniami,
10. zasady i sposoby odnotowywania w systemie informacji o udostępnieniu danych osobowych,
11. postępowanie w zakresie komunikacji sieciowej.

Polityka rachunkowości zawiera konkretne reguły i praktyki przyjęte do prowadzenia rachunkowości. Została ona opracowana przez księgową oraz Zarząd LGD i przyjęta uchwałą Zarządu nr 1/2015 z dnia 09.02.2015 i obowiązuje od dnia 01.01.2015 r. na podstawie Dz.U. z 21 sierpnia 2014 r. poz. 1100 o zmianie ustawy o rachunkowości.

Polityka rachunkowości zawiera min. plan kont, sposób obiegu, przechowywania i archiwizacji dokumentacji finansowej, sposób amortyzowania środków trwałych, informacje o sposobie księgowania kosztów przynależących do roku poprzedniego, a realizowanych w roku następnym itd. Zawarte są tam również następujące informacje:

1. jaki jest rok obrotowy i jego okresy sprawozdawcze,
2. podział kosztów na działalność programową i administracyjną,
3. dokumentowanie operacji dowodami księgowymi,
4. sposób inwentaryzacji,
5. archiwizacja dokumentów i okres ich przechowywania; udostępnianie danych oraz dokumentów osobom trzecim,
6. zasady amortyzacji,
7. sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych (wykaz kont księgi głównej oraz ewidencji analitycznej czyli plan kont),
8. metody prowadzenia ewidencji zapasów,
9. zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalenia wyniku finansowego,
10. opis systemu przetwarzania danych (przy korzystaniu z systemów komputerowych) oraz system zabezpieczania dokumentów.

Biuro Stowarzyszenia spełnia funkcje administracyjne, zarządza dokumentacją i obsługuje organy LGD, umożliwiając im prawidłowe wypełnianie nałożonych na nie zadań i obowiązków. Stowarzyszenie dla sprawnego funkcjonowania wprowadziło regulamin pracy biura. W biurze Stowarzyszenia archiwizowane są wszelkie dokumenty. Procedura obiegu dokumentów przedstawia się następująco:

1. Każdy dokument/wniosek wpływający do biura Stowarzyszenia zapisywany jest w dzienniku przyjęć z dokładną datą i godziną, jeśli przesyłka dotrze za pośrednictwem poczty/kuriera, jako godzinę przyjęcia wpisujemy 12.00 a za datę przyjęcia uznajemy datę stempla pocztowego. Osoba przyjmująca potwierdza fakt wpłynięcia stawiając swoją pieczęć i parafkę. Od tego momentu pracownik biura odpowiada za stan fizyczny otrzymanego dokumentu.
2. O każdej ważnej sprawie przyjmujący powiadamia bezpośrednio stronę: Prezesa lub innego członka Zarządu lub przedstawiciela Rady, Komisji Rewizyjnej.
3. Pisma po wstępnej obsłudze należy umieścić w teczce do podpisu lub do segregatora danego organu: Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej.
4. Segregatory muszą znajdować się w szafie ze sprawnym zamkiem, a klucz po zakończeniu pracy należy schować w miejscu znanym tylko sobie.
5. Segregatory/akta udostępnia się po wyjęciu z szafy Prezesowi lub wyznaczonemu członkowi Zarządu, Przewodniczącemu Rady lub wyznaczonemu przedstawicielowi lub Przewodniczącemu Komisji Rewizyjnej lub wyznaczonemu członkowi Komisji Rewizyjnej. Gdy dokumenty zainteresowany chce wynieść poza biuro pracownik sporządza notatkę, w której zawiera między innymi: datę sporządzenia, dane stron, rodzaj wnoszonej dokumentacji, podpisy zainteresowanych i odkłada w miejsce wyniesionego dokumentu. Po dostarczeniu ponownym dokumentów pracownik na omawianej notatce sporządza adnotację o przekazywanych dokumentach, występujących brakach i obie strony składają podpisy. Notatka dodawana jest do wędrującej dokumentacji.
6. Gdy wpływającym do biura dokumentem jest wniosek to pracownik dodaje stosowne załączniki – karty i układa w porządku terminowym w odpowiednich teczkach, a jeśli jest polecenie to wypełnia załączniki we wskazanych pozycjach.

7. Dokumenty powracające do pracownika biura po analizie przez odpowiedni organ należy posegregować według właściwości i na bieżąco obsługiwać.
8. Na biurku pracownik zawsze posiada tylko dokumenty – pisma, które aktualnie rozpatruje a pozostałe muszą znajdować się w szafie, biurku, które należy zamykać.
9. Wszystkie aktualnie rozpatrywane dokumenty będące na biurku muszą być położone w pozycji utrudniającej osobie trzeciej na zapoznanie się z danymi osobowymi.
10. Po zakończeniu pracy wszystkie dokumenty należy przechowywać w zamkniętej szafie, biurku.
11. Nigdy nie wolno pozostawiać po zakończeniu pracy jakichkolwiek dokumentów poza szafą, biurkiem.

Rekrutacja pracowników Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” odbywać się będzie w drodze otwartego konkursu ogłoszanego na tablicy ogłoszeń w biurze i na tablicach Urzędów Gmin należących do Stowarzyszenia oraz na stronie internetowej Stowarzyszenia. Zarząd LGD ogłasza rekrutację i dokonuje naboru. Ogłoszenie zawierać będzie: opis stanowiska pracy, wymagania konieczne i pożądane, rodzaj niezbędnych dokumentów oraz termin i miejsce składania ofert. Rekrutacja będzie odbywać się w dwóch etapach: weryfikacji ofert pisemnych w ciągu 7 dni od daty zakończenia terminu na przyjmowanie ofert i rozmów kwalifikacyjnych po 7-10 dniach od zakończenia etapu pierwszego. Wynik naboru zostanie podany do publicznej wiadomości na tablicach ogłoszeń oraz stronie internetowej LGD w ciągu 3 dni od zakończenia rekrutacji. W przypadku nie dokonania pozytywnego wyboru spośród złożonych ofert, procedurę naboru jest ponawiana.

Określono następujące wymagania konieczne dla kandydatów:

1. wykształcenie wyższe,
2. znajomość problemów mieszkańców terenów wiejskich,
3. komunikatywność, dyspozycyjność, kreatywność,
4. znajomość zagadnień związanych z funduszami europejskimi,
5. złożenie oświadczenia o niekaralności.

Wymagania pożądane są następujące:

1. co najmniej dwuletnie doświadczenie w zarządzaniu projektami,
2. prawo jazdy kategorii B,
3. posiadanie własnego samochodu,
4. podstawowa znajomość języka angielskiego lub niemieckiego.

W przypadku trudności w zatrudnieniu pracowników spełniających wymagania konieczne Zarząd podejmuje decyzję o ponownym ogłoszeniu naboru.

Zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności pracownika biura Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”.

Specjalista do spraw funduszy unijnych:

- Prowadzenie Biura / obrót korespondencją – szczegóły w załączniku nr 1/, dbałość o majątek, umiejętne gospodarowanie zasobami. Samodzielne otwieranie zamków w drzwiach przed rozpoczęciem pracy i samodzielne zamykanie zamków w drzwiach po zakończeniu pracy, potwierdzanie dokumentów „za zgodność z oryginałem”, potwierdzanie odbioru dokumentów finansowych.
- Dokonywanie przelewów za pomocą systemu elektronicznej obsługi kont bankowych po akceptacji dokumentu przez przedstawiciela Zarządu.
- Udzielanie informacji zainteresowanym oraz bieżące komunikowanie się z lokalnymi liderami w sprawie środków finansowych z **EFSI**.

- Wykonywanie czynności związanych z przygotowaniem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2014 – 2020.
- Udzielanie pomocy przy wypełnianiu wniosków w ramach RLKS 2014 - 2020 realizowanych za pośrednictwem LGD i ich późniejszym rozliczaniu w ramach środków finansowych z EFSI.
- Weryfikacja wniosków zgodnie z procedurą oceny i wyboru.
- Udzielanie ogólnych informacji o funduszach: EFSI oraz prowadzenie rejestru doradztwa.
- Pomoc innym pracownikom przy rozliczaniu wniosków w ramach środków finansowych EFRR i EFS dla projektów grantowych (jako kolejna para oczu).
- Obsługa projektów związanych z projektami współpracy.
- Prowadzenie sprawozdawczości finansowej i rzeczowej.
- Przekazywanie danych do aktualizacji strony internetowej, oraz inne zadania zlecone przez Prezesa Zarządu, zgodne z funkcjonowaniem LGD.
- Techniczna obsługa organów Stowarzyszenia.
- Dbanie o ład i porządek w biurze, a w przypadku wystąpienia sytuacji nadzwyczajnej bezpośrednio poinformować odpowiednie służby i członka Zarządu.
- Prowadzenie sprawozdania z każdego dnia pracy z wyszczególnieniem wykonywanej czynności i czasu trwania.
- Prowadzenie działań promocyjnych.
- Świadczenie pracy w dni robocze od godz. 7.00 do 15.00, a w przypadku pracy poza biurem godziny pracy zależnie od potrzeb.
- Sprawy nieuregulowane rozpatrywane będą zgodnie z Kodeksem pracy.

Obsługa księgowo-kadrowa

- Rozliczanie finansowe projektów realizowanych przez Stowarzyszenie.
- Sporządzanie wniosków o płatność do SW.
- Prowadzenie ksiąg rachunkowych, sporządzanie bilans, rachunków wyników, dodatkowych informacji i innych sprawozdań finansowych.
- Samodzielne prowadzenie spraw księgowo-podatkowych.
- Bieżąca weryfikacja i ewidencja dokumentów księgowych.
- Prowadzenie spraw związanych z kadrami i płacami.
-

Efektywność pracy specjalistów do spraw funduszy unijnych oceniana będzie na podstawie efektywności udzielonego doradztwa. Każda poradę doradcą na każdym etapie obsługi od przygotowania wniosku do końcowego rozliczenia specjalista będzie zapisywał w zestawieniu udzielonego doradztwa. Taki sposób działania wpłynie na efektywność wdrażania LSR. W przypadku niskiej jakości doradztwa badanego w okresie półrocznym (gdy mniej niż 30 % beneficjentów tej formy pomocy złoży wniosek o wsparcie/premię) Zarząd podejmie stosowne kroki – zobowiąże do doksztalcenia i przeprowadzi egzamin pisemny. Jeśli w następnym półroczu sytuacja nie poprawi się Prezes Zarządu ukarze pracownika karą dyscyplinującą.

Każdy zatrudniony pracownik poddawany będzie różnym szkoleniom i tak:

- po podpisaniu umowy ramowej szkolenie dotyczyć będzie obowiązków wynikających z wyżej wymienionej umowy,
- przed przystąpieniem do pracy każdy pracownik poddany będzie szkoleniu dotyczącemu zasad funkcjonowania biura /Administracja, BHP, PPOŻ, Bezpieczeństwa materialne i zasobów, obsługa klientów /,

- przed wdrażaniem poszczególnych funduszy pracownicy poddani będą szkoleniu dotyczącemu zasad wsparcia finansowego z poszczególnych funduszy / EFS, EFMR, EFRR, EFRR /,

- przed rozpoczęciem procedury obsługi wniosków pracownicy poddani będą szkoleniu dotyczącemu zasad obsługi wpływających wniosków.

Kolejne szkolenia będą prowadzone po każdej zmianie zasad wyboru operacji przed przystąpieniem do procedury wyboru.

Szkolenia będą prowadzone również w przypadku rażących uchybień podczas procesu obsługi wniosków.

Nieobecność na szkoleniu, brak zdanego egzaminu będą podstawą do odmówienia wykonywania obowiązków pracowniczych na danym stanowisku pracy.

Przewidujemy zatrudnienie w biurze LGD do 4 etatów.

I. Partycypacyjny charakter LSR.

1. Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR.

W celu przygotowania się do spotkań konsultacyjnych Zarząd Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” prowadził wymianę korespondencyjną min.: z urzędami gmin, Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej czy z placówką KRUS w Brodnicy i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowym Urzędem Pracy. Pisemne konsultacje służyły pozyskaniu jak najbardziej aktualnych danych o mieszkańcach, sytuacji gospodarczej czy w zidentyfikowaniu grup de faworyzowanych. Ponadto Prowadzący spotkania przedstawiciel Zarządu czerpał informacje z różnych źródeł krajowych między innymi Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Partycypacyjne metody konsultacji

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” w celu włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR oraz efektywniejszego, bardziej wiarygodnego i pełniejszego przygotowania ww. dokumentu, należytego formowania wskaźników, identyfikacji grup wsparcia przyjęło kilka metod konsultacyjnych do tworzenia LSR i są to:

a) Spotkania konsultacyjne, które były szeroko promowane na stronach www, tablicach ogłoszeń i za pośrednictwem urzędów gmin. Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” w sposób ciągły administruje stroną www.pojezierzebrodnickie.pl i w zakładce budowa LSR na lata 2014 – 2020 na bieżąco umieszczało materiały związane z opracowywaniem LSR. Spotkania poświęcone były w szczególności analizie potrzeb i potencjału, w tym analizie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń obszaru LSR oraz celów LSR. W omawianych spotkaniach brali udział równych zasadach przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Mając na uwadze jak najbardziej partycypacyjny charakter LSR w każdej z gmin przeprowadzono minimum 1 spotkanie w miesiącu sierpniu i wrześniu oraz 1 spotkanie w październiku.

b) Kolejną metodą partycypacyjną jaką Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” wybrało przy realizacji opracowania LSR to badanie ankietowe. Ankieta została przeprowadzona na terenie każdej z gmin obszaru LSR z udziałem mieszkańców. Były to osoby przypadkowe związane z daną gminą poprzez jej zamieszkiwanie lub prowadzenie działalności. Ankieta została również umieszczona na stronie LGD, którą można było przekazać do biura LGD w wersji papierowej lub

elektronicznej. Ankieta miała na celu wskazanie strategicznych kierunków rozwoju, ograniczeń występujących na terenie planowanym do objęcia LSR oraz wskazać oczekiwania w stosunku do Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”.

c) Następną metodą partycypacyjną jaką zastosowało Stowarzyszenie było prowadzenie punktu informacyjno – konsultującego w biurze „Lokalnej Grupy Działania Pojezierze Brodnickie” w którym to urzędował pracownik biura i do którego można było składać wszelkie uwagi, spostrzeżenia, wnioski w godzinach pracy biura oraz drogą elektroniczną lub telefoniczną. Biuro zlokalizowane jest w centralnym punkcie obszaru LSR, blisko ośrodka aglomeracyjnego i w sąsiedztwie instytucji obsługujących interesantów z obszarów wiejskich co jest dodatkową zaletą. Projekty LSR na bieżąco były przesyłane do członków w celu konsultacji.

d) Przeprowadzono również metodę fokusową, gdzie na terenie dwóch gmin. uczestnicy grupy dyskusyjnej omawiali diagnozę i analizę SWOT, określano cele i wskaźniki w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania, opracowanie zasad wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru, opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji, przygotowania planu komunikacji w odniesieniu do realizacji LSR opracowywanej na lata 2014-2020.

e) Dodatkowo osoby zainteresowane składały fiszki projektowe z zarysem operacji, które chcieli by zrealizować przy wsparciu finansowym za pośrednictwem naszego LGD. Do biura Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” wpłynęło 87 fiszek.

3. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.

Po przeprowadzeniu spotkań i ustalenia wstępnych szans i zagrożeń, mocnych i słabych stron w analizie SWOT została ona udostępniona na stronie Stowarzyszenia do konsultacji społecznych i zaproszono mieszkańców do udziału w wypowiedzeniu się i zgłaszaniu swoich uwag, zastrzeżeń do biura LGD, czyli punktu informacyjno- konsultacyjnego osobiście lub za pomocą innego środka komunikacji. Na pytanie zawarte w ankiecie w jakim kierunku powinno rozwijać się nasze Pojezierze? Najwięcej osób wskazało podnoszenie jakości życia mieszkańców, rozwój przedsiębiorczości i rzemiosła oraz rozwój turystyki. Na pytanie co jest największym hamulcem w rozwoju Pojezierza Brodnickiego?, najczęściej wskazywano odpowiedzi: wysoki odsetek ukrytego bezrobocia, słabą infrastrukturę drogową oraz niską świadomość społeczeństwa w sferze pozyskiwania funduszy na inicjatywy indywidualne. Na trzecie pytanie: jakie są największe oczekiwania od Stowarzyszenia? Przekazywanie informacji o możliwości pozyskania środków na rozwój regionu oraz doradztwo w sprawach związanych z pozyskiwaniem środków na indywidualny rozwój. Do Stowarzyszenia dotarło łącznie 639 ankiet z obszaru 9 gmin, które są członkami LGD.

Analiza SWOT była opracowywana na spotkaniach konsultacyjnych i według zgłoszeń, które dotarły do biura czyli punktu informacyjno – konsultacyjnego oraz na spotkaniach z grupą fokusową. Wszystkie zebrane informacje, sugestie i uwagi pozwoliły na utworzenie projektu analizy, która została umieszczona na stronie Stowarzyszenia do konsultacji i jej obecny kształt został wpisany do LSR.

Poprzez wszystkie metody partycypacji zostały opracowane najważniejsze założenia LSR. Informacje uzyskane za pomocą konsultacji społecznych (tj. spotkań konsultacyjnych, dyskusji grupowych (fokus) oraz konsultacji społecznych poprzez stronę internetową) oraz wyniki badań własnych tj. ankiet, fiszki projektowej, wykorzystano do opracowania LSR. Niniejsza LSR została przygotowana przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”

4. Podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością.

W ramach włączenia społeczności lokalnej przewidziano: przeprowadzenie konsultacji społecznych w postaci spotkań otwartych w każdej z gmin na obszarze planowanym do objęcia LSR Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”. Spotkania odbywały się w miesiącu sierpniu i wrześniu na podstawie Harmonogramu konsultacji społecznych:

Tabela 8 Harmonogram spotkań konsultacyjnych.

L.p.	Gmina/Miejscowość	Miejsce	Data
1	Bartniczka	Urząd Gminy	03.08.2015
2	Bobrowo	Gminny Ośrodek Kultury w Bobrowie	06.08.2015
3	Brodnica	Wiejski Dom Kultury w Karbowie	07.08.2015
4	Brzozie	Urząd Gminy	10.08.2015
5	Górzno	Zespół Szkół w Górznie ul. Chopina 1	13.08.2015
6	Jabłonowo Pom.	Dom Kultury	24.08.2015
7	Osiek	Urząd Gminy	27.08.2015
8	Świdziebnia	Urząd Gminy	03.09.2015
9	Zbiczno	Urząd Gminy	04.09.2015

Źródło: Opracowanie własne.

Na każdym spotkaniu omawiano między innymi takie problemy jak: przedstawienie idei LEADER, przedstawienie zrealizowanych wybranych operacji w ramach PROW 2007 – 2013, zebrania danych do analizy SWOT, propozycjami celów LSR.

Podczas konsultacji społecznych na każdym spotkaniu uczestnicy wpisywali się na listę obecności, wykonano dokumentację fotograficzną, a po spotkaniu sporządzane było sprawozdanie. Konsultacje społeczne prowadził Prezes Zarządu Bogusław Błaszkiwicz, a obsługę techniczną prowadził pracownik biura LGD Joanna Przybylska. W spotkaniach w miesiącu sierpniu i wrześniu udział wzięło łącznie 131 osób.

Zarząd mając na uwadze jak najbardziej partycypacyjny charakter LSR podjął decyzję o przeprowadzeniu jeszcze po jednym spotkaniu na obszarze każdej z gmin.

Gmina Bartniczka

Gmina Bobrowo

Gmina Brodnica

Gmina Brzozie

Gmina Górzno

Gmina Jabłonowo Pomorskie

Gmina Osiek

Gmina Świdziebnia

Gmina Zbiczno

Tabela 9 Harmonogram spotkań w miesiącu październiku.

L.p.	Gmina/Miejscowość	Miejsce	Data
1	Bartniczka	Urząd Gminy	5.10.2015
2	Bobrowo	Gminny Ośrodek Kultury w Bobrowie	8.10.2015
3	Brodnica	Wiejski Dom Kultury w Karbowie	9.10.2015
4	Brzozie	Urząd Gminy	12.10.2015
5	Górzno	Gminny Ośrodek Kultury w Górznie	15.10.2015
6	Jabłonowo Pom.	Dom Kultury	16.10.2015
7	Osiek	Urząd Gminy	19.10.2015
8	Świedziebnia	Urząd Gminy	22.10.2015
9	Zbiczno	Urząd Gminy	23.10.2015

Źródło: Opracowanie własne.

Na każdym spotkaniu omawiano między innymi takie problemy jak: przedstawieniem proponowanych zakresów tematycznych oraz przedsięwzięć, rodzajami grup de faworyzowanych i planowanego wsparcia, przedstawieniem proponowanych kryteriów wyboru operacji, propozycjami celów LSR na lata 2014-2020 – omawianymi zagadnieniami i indywidualnymi konsultacjami.

Na spotkaniach konsultacyjnych w miesiącu październiku udział wzięło 110 osób.

Podczas konsultacji społecznych na każdym spotkaniu uczestnicy wpisywali się na listę obecności, wykonano dokumentację fotograficzną, a po spotkaniu sporządzane było sprawozdanie. Konsultacje społeczne prowadził Prezes Zarządu Bogusław Błaszkiwicz, a obsługę techniczną prowadził pracownik biura LGD Joanna Przybylska. Zarząd mając na uwadze jak najbardziej partycypacyjny charakter LSR podjął jeszcze decyzję o przeprowadzeniu spotkań z zainteresowanymi grupami.

W miesiącu listopadzie przeprowadzono trzy spotkania fokusowe na których udział wzięli przedstawiciele różnych grup społecznych. W dniu 20.11.2015 roku w Pokrzydowie grupa dyskusyjna kobiet liczyła 10 osób, a na spotkaniu w dniu 30.11.2015 w Sumowie grupa składała się z 6 osób, a w Bobrowie w dniu 20.11.2015 uczestniczyło 5 osób. Przeprowadzono panele dyskusyjne na temat diagnozy i analizy SWOT, określenia celów i wskaźników w odniesieniu do opracowywania LSR oraz opracowaniem planu działania, opracowaniem zasad wyboru operacji i ustaleniem kryteriów wyboru, przedstawieniem proponowanych kryteriów wyboru operacji, opracowaniem zasad monitorowania i ewaluacji i przygotowaniem planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.

III. Diagnoza – Opis obszaru i ludności.

Jak wynika z danych publikowanych przez Samorząd Województwa na obszarze Województwa Kujawsko – Pomorskiego stwierdzono kilka problemów społeczno – gospodarczych między innymi: trwale wysoki poziom bezrobocia, słabo rozwinięta przedsiębiorczość, jeden z najniższych w kraju i obiektywnie bardzo niski poziom kapitału ludzkiego i społecznego oraz nie korzystne zmiany demograficzne takie jak: starzenie się społeczeństwa oraz depopulacja. W rozdziale tym opisano wszystkie ww. aspekty dotyczące obszaru LSR.

1. Określenie grup istotnych.

Liczba osób bezrobotnych zamieszkujących obszar LSR w 2013 r. wyniosła 3197, z czego 60,7% to kobiety. Wśród osób bezrobotnych przeważały osoby posiadające status bezrobotnego przez okres poniżej roku. Istotnym problemem występującym na obszarze było bezrobocie długotrwałe. W 2013 r. osoby pozostające bez pracy ponad rok stanowiły 31,8% ludności obszaru LSR. Analizując strukturę bezrobotnych pod kątem wykształcenia, można zauważyć, że osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym stanowiły w 2013 r. aż 34,0% wszystkich mieszkańców LSR pozostających bez pracy. Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla obszaru LSR wynosił 10,1%, najniższy był w gminie Brodnica (8,0%), a najwyższy w Zbicznie (12,3%). Według profilu zamieszczonego na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy na terenie powiatu brodnickiego (takie dane gromadzi WUP) osobą bezrobotną jest kobieta w wieku od 25-34 lat z wykształceniem gimnazjalnym i niższym ze statutom osoby bezrobotnej od 1-3 miesięcy i doświadczeniem zawodowym od 1 -5 lat.

Tabela 10 Podział osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych			Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		Bezrobotni wg wykształcenia					Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
	ogółem	mężczyźni	kobiety	do roku	pow. roku	wyższe	policealne średnie zawodowe	policealne, średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej	
Bartniczka	266	100	166	198	68	14	62	25	82	83	9,0%
Bobrowo	429	165	264	285	144	20	63	39	139	168	10,8%
Brodnica g.w.	399	140	259	26	13	25	81	46	119	128	8,0%
Brzozie	203	92	111	150	53	12	44	16	72	59	8,7%
Górzno	212	79	133	141	71	22	32	24	69	65	8,3%
Jabłonowo Pomorskie	692	291	401	480	212	38	120	67	202	265	12,1%
Osiek	282	96	186	186	96	11	62	20	82	107	11,0%
Świdziebnia	338	136	202	214	124	28	76	36	104	94	10,3%
Zbiczno	376	156	220	259	117	24	75	31	126	120	12,3%
Obszar LSR	3197	1155	1942	2180	1017	194	615	304	995	1089	10,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

W 2013 roku zarejestrowane były 622 osoby posiadające prawo do zasiłku, w tym 266 kobiet. Liczba osób posiadających prawo do zasiłku w porównaniu z rokiem 2012 zmalała o 98 osób, natomiast liczba kobiet zmalała o 17 osób.

Udział osób bezrobotnych z prawem do zasiłku w 2013 roku stanowił 12,9% ogółu bezrobotnych.

Bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie w 2013 roku zarejestrowanych było 2 877 osób (59,7% ogółu), w tym 1 747 kobiet (36,2% ogółu). W porównaniu z rokiem ubiegłym nastąpił wzrost bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie o 197 osób, w tym wzrost liczby kobiet o 175 osób.

W oparciu o przeprowadzoną analizę społeczno-gospodarczą obszaru LGD oraz w wyniku spotkań konsultacyjnych określono grupy de faworyzowane oraz rodzaje działań mających na celu pomoc osobom, które można do nich zaliczyć. Rodzaje oraz proponowane kierunki wsparcia grup de faworyzowanych przedstawione są w załączniku. Stowarzyszenie określiło grupy de faworyzowane na obszarze LSR, ze względu na dostęp do rynku pracy i są to:

- a. osoby długotrwale bezrobotne,
- b. osoby z niepełnosprawnościami,
- c. osoby o niskich kwalifikacjach,
- d. kobiety,
- e. osoby powyżej 50 roku życia,
- f. młodzież do 35 roku życia.

Proponowane kierunki wsparcia przedstawiają się następująco:

- Reintegracja społeczna i zawodowa;
- Zatrudnienie socjalne;
- Rozwój ekonomii społecznej;
- Staże i praktyki zawodowe;
- Praktyki zawodowe;
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych;
- Organizacja staży zawodowych;
- Organizacja zajęć integracyjnych prowadzących do budowania kompetencji społecznych oraz przełamania izolacji;
- Realizacja kampanii społecznych skierowanych do przedsiębiorców i osób niepełnosprawnych;
- Kursy zawodowe;
- Doradztwo zawodowe;
- Wsparcie finansowe na założenie oraz rozwój działalności gospodarczej;
- Dienne punkty opieki nad dziećmi;
- Aktywizacja społeczna;
- Tworzenie i rozwój spółdzielni socjalnych;
- Realizacja programów aktywizacji i integracji;
- Organizacja staży zawodowych;
- Samozatrudnienie.

Opis grup de faworyzowanych jest załącznikiem do wniosku o wybór LSR.

Dla grup de faworyzowanych nie przewidujemy organizacji konkursu o wsparcie finansowe, a w przypadku konieczności wynikającej z zagrożenia nie osiągnięcia założonego wskaźnika w 2020 roku konkurs byłby dedykowany specjalnie tej grupie. Dla grupy de faworyzowanej przeznaczamy co najmniej 600 000 zł. W lokalnych kryteriach wyboru osoba z tej grupy uzyskuje dodatkowe punkty, zwiększające szanse na wybór operacji.

2. Charakterystyka gospodarki/ przedsiębiorczości.

Na obszarze LSR działają instytucje otoczenia biznesu, których celem jest poprawa współpracy między przedsiębiorcami oraz potencjalnymi inwestorami jak również pomoc w przełamaniu licznych barier wynikających ze skomplikowanych uregulowań prawnych. Największe skupisko wyżej wymienionych podmiotów występuje poza obszarem LSR na terenie miasta Brodnicy głównego ośrodka biznesu, kultury i finansów. Na terenach wiejskich istnieją placówki Banku Spółdzielczego.

Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy (PUP), w ramach swojej działalności, prowadzi programy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji osób bezrobotnych, doradztwo zawodowe, szkolenia, warsztaty tematyczne. Oferta ta jest skierowana zarówno do osób pozostających bez zatrudnienia, jak i małych podmiotów gospodarczych.

Analizując sytuację gospodarczą naszego terenu pewne wnioski można wyciągnąć na podstawie danych o liczbie podmiotów gospodarczych. Okazuje się, że poziom przedsiębiorczości, czyli ilość podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców na obszarze LSR wynosił – 70,2 w roku 2012, i był niższy niż dla obszaru całego województwa (89,6). Dokonując analogicznych porównań dla roku 2003, widocznym jest, iż poziom przedsiębiorczości na terenie LSR (69,2) również był niższy niż dla województwa (92,4). Firmy prywatne stanowią 96,3% przedsiębiorstw. Wśród prywatnych podmiotów 81,8% stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Sektor publiczny stanowi niewielką część liczby przedsiębiorstw działających na obszarze LSR.

Składa się na niego 200 podmiotów publicznych, z czego większość stanowią państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego.

Tabela 11 Zestawienie podmiotów i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie LSR.

L.p.	Nazwa Gminy	Rodzaj Gminy	Ilość ogółem	Ilość spółdzielni	Ilość osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.
1.	Gmina Bartniczka	Gmina wiejska	274	2	217
2.	Gmina Bobrowo	Gmina wiejska	363	5	284
3.	Gmina Brodnica	Gmina wiejska	551	2	491
4.	Gmina Brzozie	Gmina wiejska	227	2	181
5.	Gmina Górzno	Gmina miejsko-wiejska	332	6	261
6.	Gmina Jabłonowo Pomorskie	Gmina miejsko - wiejska	603	12	467
7.	Gmina Osiek	Gmina wiejska	228	1	188
8.	Gmina Świdziebnia	Gmina wiejska	248	3	206
9.	Gmina Zbiczno	Gmina wiejska	329	0	264
Razem:			3155	33	2559

Źródło: GUS tablice dotyczące podmiotów gospodarki narodowej.

Niski poziom przedsiębiorczości na obszarach wiejskich powoduje powstawanie dysproporcji między liczbą osób bezrobotnych występujących w miastach, a tymi które

zamieszkują tereny wiejskie. W miastach działa więcej podmiotów gospodarczych, co wpływa między innymi na niższy wskaźnik bezrobocia.

Większość gmin obszaru LSR posiada ofertę terenów inwestycyjnych, te które nie mają przygotowanej takiej oferty deklarują, że gdyby zgłosił się do nich potencjalny przedsiębiorca to wówczas taka oferta zostałaby przygotowana.

a. Obszary inwestycyjne.

Gmina Brodnica - Gorczenica – tereny położone w bezpośrednim sąsiedztwie drogi wojewódzkiej 560 Brodnica-Sierpc, zaopatrzone w wodę, kanalizację sanitarną i energię elektryczną:

W miejscowości Karbowo - tereny przemysłowo-składowe, usług i rzemiosła oraz handlu.

Kominy - działki położone przy drodze gminnej Brodnica- Kominy-Gorczenica, łączącej się przez ul. Długą i Rondo Warszawskie z brodnicką trasą przemysłową, zaopatrzone w energię elektryczną, wodę. Projektowana jest kanalizacja - teren lokalizacji obiektów składowych i magazynowych - teren lokalizacji obiektów produkcyjnych, lokalizacji obiektów handlowych i usługowych, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem usług nieuciążliwych.

Gmina Górzno- bezpośrednio przy drodze powiatowej nr 1837C relacji Zdroje – Górzno – Świdziebnia – Starorypin, w granicach Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego,. Teren uzbrojony w sieć kanalizacji sanitarnej teren przeznaczony między innymi na zabudowę mieszkaniową jednorodziną z usługami turystyki, zabudowa usługowa w zieleni urządzonej, zabudowa usługowa oraz usługi sportu. Ponadto bezpośrednio przy drodze powiatowej nr 1837C relacji Zdroje – Górzno – Świdziebnia – Starorypin, poza granicą Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego teren uzbrojony w sieć energetyczną, wodociąg wiejski wzdłuż pasa drogowego, sieć kanalizacji sanitarnej. Przeznaczenie terenu: zabudowa produkcyjno – magazynowo – usługowa. Teren – strefa modernizacji i integracji obejmuje obszary położone w bezpośrednim sąsiedztwie terenów o wybitnych walorach przyrodniczych, bądź pełniących istotną rolę w systemie ekologicznym. Charakteryzują się one różnym stopniem zainwestowania. Działania w tej strefie ukierunkowane być powinny na podniesienie standardów techniczno – użytkowych i estetycznych istniejącego zainwestowania w tym zwłaszcza rozwiązania problemów gospodarki ściekami, zwiększenia powierzchni aktywnej przyrodniczo w ramach tego zainwestowania z dopuszczeniem ekstensywnych uzupełnień zabudowy. Skala dopuszczonych uzupełnień wynikać będzie ze specjalistycznych opracowań ochrony zlewni bezpośredniej jezior: Górzno i Młyńskiego. Lokalizacja nowych obiektów i ich forma wymaga opracowania planistycznego o randze i stopniu szczegółowości miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Plan zagospodarowania ustala następujące główne kierunki zagospodarowania w strefie I-c: komercyjne formy wypoczynku i rekreacji, turystyka z urządzeniami i obiektami związanymi z wypoczynkiem nadwodnym i wędkarstwem oraz urządzonymi miejscami wypoczynku, tereny komunalnych urządzeń i obiektów gospodarki ściekowej z wymogiem ustalenia faktycznego zasięgu uciążliwego oddziaływania i zagospodarowania go zgodnie z stosownym projektem zagospodarowania. Celem eliminacji zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, należy dokonywać sukcesywnych modernizacji, technicznych i technologicznych, obiektów i urządzeń. Przeznaczenie terenu: Obszar funkcjonalny – ekologiczny, strefa operacyjna polityki przestrzennej – przekształceń i integracji.

Gmina Jabłonowo Pomorskie

W miejscowości Piecewo - zagospodarowanie nieruchomości dla inwestycji celu publicznego; teren niezabudowany. Infrastruktura techniczna: energia elektryczna, droga, sieć telekomunikacyjna, wodociąg, kanalizacja.

W miejscowości Jabłonowo Zamek: zagospodarowanie nieruchomości dla potrzeb działalności przemysłowej, usługowej, rzemieślniczej; teren niezabudowany - sąsiedztwo drogi wojewódzkiej. Infrastruktura techniczna: energia elektryczna, droga, sieć telekomunikacyjna, wodociąg.

W miejscowości Jabłonowo Zamek - zagospodarowanie nieruchomości dla potrzeb działalności przemysłowej, usługowej, rzemieślniczej; teren niezabudowany – sąsiedztwo drogi wojewódzkiej; Infrastruktura techniczna: energia elektryczna, droga, sieć telekomunikacyjna, wodociąg; kanalizacja.

W miejscowości Kamień - zagospodarowanie nieruchomości dla potrzeb działalności przemysłowej, usługowej, rzemieślniczej; teren niezabudowany – sąsiedztwo drogi wojewódzkiej. Infrastruktura techniczna: energia elektryczna, droga, sieć telekomunikacyjna, wodociąg; kanalizacja.

Gmina Świdziebnia - Ostrów – tereny usługowe z pomieszczeniem dla rzemiosła produkcyjnego oraz tereny mieszkalno-usługowe.

Gmina Zbiczno - Zbiczno centrum – tereny pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne, usługi turystyczne i rekreacji.

Bachotek – tereny pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne, usługi turystyczne i rekreacji.

Gmina Bobrowo - miejscowość Czekanowo na działce ewidencyjnej nr 9. Teren określony jako P/U– teren zabudowy produkcyjnej, składów i magazynów, zabudowy usługowej.

Dodatkowo beneficjenci wskazują, że wokół większości jezior znajdują się tereny wspaniale nadające się do zagospodarowania na usługi turystyczno - rekreacyjne, czy inwestycje związane z przetwórstwem rybnym, a nie są zagospodarowane. Na konsultacjach społecznych wskazywano brak ww. infrastruktury, przy atrakcyjnym terenie położonym przy jeziorach, rzeczkach. Jest wiele miejsc, które nadawały by się do tego rodzaju inwestycji. Budowa lub modernizacja tych obiektów podniosła by walor estetyczny obszaru LSR. Zagospodarowanie inwestycyjne naszych terenów miałyby również szczególne znaczenie dla rybackości. Obszary te mogłyby, wesprzeć i wykorzystać atuty środowiska naturalnego, w tym łagodzenie zmiany klimatu.

Od 2010 roku Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” prowadzi zbiór z sześciu gmin, które były członkami w poprzedniej perspektywie finansowej danych o udziale w podatku od osób fizycznych i prawnych w poszczególnych gminach, które przekazują Urzędy Gmin i wysokość tego podatku wzrasta. W tabeli poniżej podano poszczególne kwoty. Z informacji, które Stowarzyszenie uzyskało z trzech nowych gmin również wynika, że podatek ten wzrasta. Świadczy to o rozwoju gospodarczym.

Tabela 12 Udział w podatku od osób fizycznych i prawnych w poszczególnych latach.

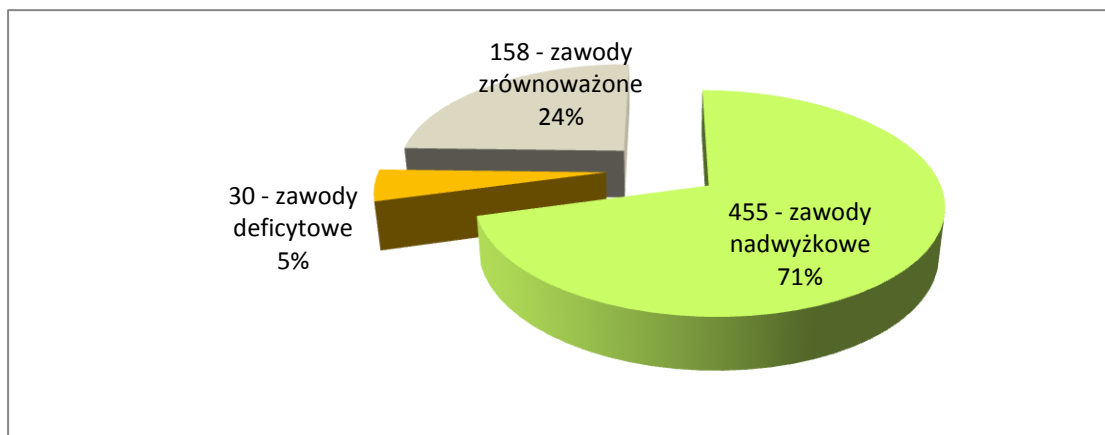
	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Obszar LSR	7779328,46	9597666,36	10686945,30	12120755,99	13888785,00

Źródło: Opracowanie własne z informacji uzyskanych z Urzędów Gmin Bartniczka, Brodnica, Brzozie, Bobrowo, Jabłonowo Pomorskie, Zbiczno.

3. Opis rynku pracy.

Na obszarze LSR mamy do czynienia z niedopasowaniem podaży miejsc pracy wpływających do (PUP) z popytem na nie. Liczba osób bezrobotnych jest bowiem znacznie wyższa niż liczba napływających ofert od pracodawców poszukujących pracowników o wymaganych kwalifikacjach. Zjawisko to ma dość trwały charakter. W dużej mierze zależy to od stopnia mobilności zawodowej, kwalifikacyjnej oraz przestrzennej osób chcących podjąć pracę. Rozbieżność kwalifikacji bezrobotnych i rodzaju oferowanej pracy wymaga zmiany zawodu, a niekiedy zmiany miejsca zamieszkania.

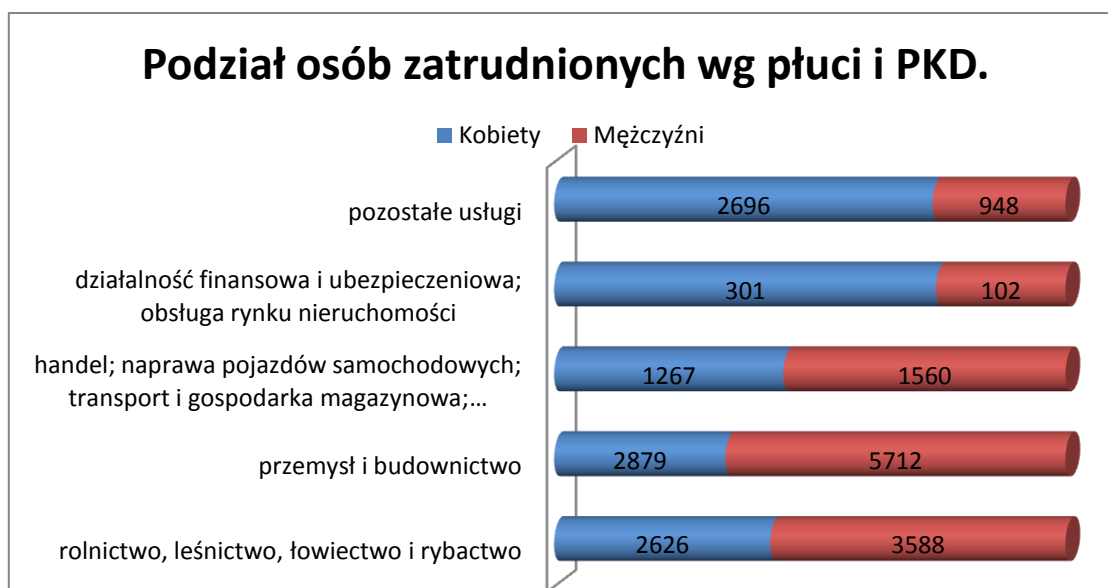
Na obszarze omawianej LSR w 2013 roku wystąpiły 643 zawody, z tego według wskaźnika intensywności/deficytu to:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy

W sprawozdaniach podanych do wiadomości przez (PUP) sklasyfikowano 643 zawodów występujących na terenie LSR, z czego 30 (5%) było zawodami deficytowymi, 455 (71%) zawodami nadwyżkowymi oraz 158 (24%) zrównoważonymi. Analizę przeprowadzono w oparciu o wskaźnik intensywności nadwyżki/deficytu zawodów. Wskaźnik ten określa udział średniej liczby ofert pracy zgłoszonych w ciągu miesiąca przez pracodawców do urzędu pracy w średniej liczbie osób zarejestrowanych jako bezrobotne w ciągu tego miesiąca.

Zawody deficytowe występujące na obszarze LSR pozwalają określić potrzeby pracodawców w zakresie kwalifikacji pracowników i kształcenia zawodowego. Nabywanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zarówno przez osoby uczące się jak i bezrobotne powinno koncentrować się w obszarach zawodów, na które występuje największy popyt ze strony lokalnych przedsiębiorców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy.

4. Przetawienie działalność sektora społecznego.

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Współpraca na obszarze LSR między organizacjami pozarządowymi, a jednostkami samorządowymi opiera się na zasadach pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Współpraca w zakresie realizacji zadań publicznych odbywa się w formie wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działania, konsultowania projektów, zlecenie organizacją pozarządowym realizacji zadań publicznych oraz wspieranie wykonania zadania publicznego z udzieleniem dotacji. Celem takich działań jest budowanie partnerstwa pomiędzy samorządem i organizacjami w celu pełnej realizacji zadań publicznych. Organizacje pozarządowe na obszarze LSR realizują zadania publiczne z zakresu upowszechniania i rozwoju kultury oraz sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, upowszechniania kultury fizycznej, sportu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, ochrony i promocji zdrowia jak również pomocy społecznej.

Dziedziny („branże”), którymi zajmuje się najwięcej organizacji to:

1. sport, turystyka, hobby.

Prowadzenie zajęć w zakresie amatorskiej kultury fizycznej, organizowaniem zawodów sportowych i utrzymywaniem obiektów sportowych, działalność polegająca na organizowaniu imprez turystycznych i rekreacyjnych oraz prowadzenie obiektów turystycznych lub rekreacyjnych, rozwój hobby i zainteresowań, prowadzenie klubów członkowskich i kolekcjonerskich itp.

2. kultura i sztuka.

Działalność sceniczna, teatralna, muzyczna, działalność w sferze ochrony zabytków i miejsc pamięci narodowej oraz podtrzymywania tradycji narodowych lub regionalnych, produkcja telewizyjna lub radiowa, wydawanie czasopism lub książek, sztuki plastyczne, malarstwo, rzeźba, fotografia, architektura i wzornictwo.

3. edukacja i wychowanie.

Kształcenie ustawiczne, edukacja dorosłych, szkolenia uzupełniające i różnego rodzaju kursy, działalność wychowawcza i formacyjna dzieci i młodzieży (np. harcerstwo), prowadzenie szkół podstawowych lub średnich, prowadzenie przedszkoli lub aktywność związana z opieką i edukacją przedszkolną.

4. usługi socjalne i pomoc społeczna.

Pomoc osobom niepełnosprawnym lub chorym, wspomaganie rodzin niewydolnych wychowawczo, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej lub patologicznej, pomoc osobom skrajnie ubogim, pomoc osobom starszym, pomoc osobom uzależnionym i ich bliskim, prowadzenie lub wspieranie domów dziecka, rodzin zastępczych, świadczenie usług adopcyjnych, pomaganie sierotom lub innymi usługami socjalnymi, adresowanymi do dzieci i młodzieży, zorganizowana dystrybucją darów rzeczowych, odzieży i żywności oraz wsparcia finansowego, prowadzenie schronisk dla bezdomnych lub pomaganiem im w inny sposób, pomoc ofiarom klęsk żywiołowych, pomoc uchodźcom.

5. organizacje ekologiczne.

Działanie w obszarze ochrony środowiska przyrodniczego, ochrony lasów, rezerwatów przyrody, parków narodowych, ogrodów miejskich etc., szeroko rozumiana edukacja ekologiczna, promocja idei rozwoju zrównoważonego, ochrona zasobów naturalnych.

6. działalność dla wspólnoty mieszkańców wybranych miejscowości.

Aktywizacja i integracja mieszkańców, wspieranie społecznej aktywności mieszkańców, promowanie i inicjowanie społecznych działań na rzecz środowiska mieszkańców, organizowanie i współorganizowanie imprez lokalnych, promocja obszaru działania, gromadzenie wszelkich materiałów będących świadectwem kultury i tradycji regionu.

Na obszarze LSR jest wiele aktywnie działających organizacji pozarządowych.

Do najaktywniejszych należą:

- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Gminy Bobrowo „Aktywna Gmina”.
- Stowarzyszenie na rzecz kultywowania tradycji ludowej „Złoty Krąg”.
- Promocja Gminy Brzozie.
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Szynkowizna, Dzierzno i okolic.
- Stowarzyszenie Na Rzecz Młodych Gminy Bobrowo ”Horyzont”.
- Stowarzyszenie Rozwoju Regionu „Bądźmy Razem”.
- Stowarzyszenie Razem dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.
- Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Przyjaciół wsi Karbowo.
- Kujawsko-Pomorskie Stowarzyszenie Producentów Ekologicznych EKOŁAN.
- Stowarzyszenie „Mali Ludzie w Wielki Świat”.
- Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich Gminy Bobrowo „Kobiety z pasją”.
- Stowarzyszenie Ekologiczno – Kulturowe Pojezierze Brodnicki.
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Górzno.

Tabela 13 Zestawienie organizacji pozarządowych na obszarze LSR.

Stowarzyszenia zwykle	Stowarzyszenia zarejestrowane w KRS		Fundacja	Ochotnicze Straże Pożarne	Koła Gospodyń Wiejskich	Ludowe Zespoły Sportowe	Inne
	Aktywne	Nieaktywne					
12	31	7	6	49	77	10	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędów Gmin.

Tak wysoka ilość organizacji pozarządowych, które zrzeszają kilkaset osób świadczy o zaangażowaniu społecznym, budowania społeczeństwa obywatelskiego i poczucia lokalnej

tożsamości. Mają one różne cele i działają w różnych dziedzinach. Niemniej jednak ich aktywność i mnogość zadań jakie podejmują jest imponująca. Z rozmów z liderami organizacji pozarządowych wynika, że mają różnorakie problemy.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” na stałe współpracuje z kilkunastoma z nich i jako główne problemy uznają brak funduszy i sprzętu oraz skomplikowane procedury związane z pozyskiwaniem środków z UE i innych źródeł.

W perspektywie finansowej 2007 – 2013 trzeci sektor zrealizował 23 operacje ze środków pozyskanych przez LGD.

5. Wskazanie problemów społecznych.

Podstawowym zadaniem instytucji pomocy społecznej jest udzielanie wsparcia osobom i rodzinom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i nie potrafią samodzielnie przezwyciężyć występujących problemów. Rodziny, w których nawarstwiają się problemy socjalne, często przeżywają również problemy wychowawcze ze swoimi dziećmi, które mają trudności w szkole z nauką i zachowaniem, duże zaległości edukacyjne, brak umiejętności społecznych i życiowych.

Innym problemem według służb socjalnych występującym na obszarze LSR jest wzrastająca ilość rodziców uzależnionych od alkoholu co powoduje odejścia dzieci z domu. W rodzinach tych występuje też problem długotrwałego pozostawania bez pracy i korzystania z systemu pomocy społecznej. Ponadto pojawiają się także: przemoc, dezorganizacja życia rodzinnego, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Coraz częściej pojawia się też problem uzależnienia rodziców od środków odurzających innych niż alkohol.

Dominującym czynnikiem przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom obszaru LSR jest bezrobocie i ubóstwo. Kolejne, najczęściej występujące to: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i potrzeba ochrony macierzy

Tabela 14 Ilość osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej.

Jednostka terytorialna	2010		2014		Odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Gminy
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Bartniczka	211	735	175	571	12%
Bobrowo	188	752	207	743	12%
Brodnica	363	1 274	339	1065	14%
Brzozie	188	730	189	658	17%
Górzno	122	372	122	311	8%
Jabłonowo Pomorskie	512	1 811	487	1 574	17%
Osiek	194	639	195	596	15%
Świedziebnia	259	1 064	222	902	17%

Zbiczno	278	981	262	819	17%
Obszar LSR	2315	8358	2198	7239	15%

Źródło: Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Brodnickiego na lata 2015-2020.

6. Wskazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR.

Gminy wiejskie, wchodzące w skład obszaru LSR, są gminami rolniczymi. Największą powierzchniowo gminą jest Bobrowo, gdzie występują dobre warunki dla rozwoju intensywnej gospodarki rolnej oddziaływującej na sąsiednie gminy: Brodnica, Jabłonowo Pomorskie. Na terenie gminy Jabłonowo Pomorskie znajduje się między innymi: jeden z większych zakładów przetwórstwa mleka skupujący od rolników w promieniu około 15 km, ważny kolejowy węzeł komunikacyjny, dający w przyszłości możliwość do dogodnego przemieszczania się ludności oraz towarów. Gmina Górzno położona w granicach Górznieńsko- Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego posiada tereny o cennych walorach przyrodniczych i turystycznych. Atrakcją gminy jest samo miasteczko Górzno, stanowiące bazę noclegowo-turystyczną dla przebywających turystów z możliwością zagospodarowania wysokiej jakości produktów rolniczych. Na terenie gminy Brzozie występują duże zasoby surowcowe kruszywa wykorzystywanym w budownictwie na obszarze LSR i kredy jeziornej. Na obszarze Brodnickiego Parku Krajobrazowego położona jest przeważająca część gminy Zbiczno. Znajduje się tutaj wiele ośrodków turystycznych położonych nad brzegami licznie występujących jezior. Warunki przyrodnicze sprzyjają również rozwojowi indywidualnych form organizowania wypoczynku. Występowanie dwóch parków krajobrazowych z infrastrukturą turystyczną pozwala na prowadzenie szeroko zakrojonej promocji obszaru LSR. W gminie Świdziebnia dominują sady i plantacje owocowe oddziaływujące na sąsiednie gminy i dające surowce między innymi do chłodni w Miesiączkowie – gmina Górzno. Najmniejszymi gminami w powiecie są Bartniczka i Osiek. Na terenie tych gmin oprócz rolnictwa dobrze rozwinęło się również ogrodnictwo i sadownictwo.

a. Transport/ Komunikacja.

Przez obszar LSR prowadzą drogi wojewódzkie nr 543 (Brodnica – Jabłonowo Pomorskie – Paparzyn), nr 544 (Brodnica – Przasnysz) i nr 560 (Brodnica – Rypin – Sierpc), jest również dwutorowa zelektryfikowana linia kolejowa nr 253 relacji Poznań – Skandawa, oraz jednotorowa linia kolejowa nr 208 (Chojnice – Grudziądz – Jabłonowo Pomorskie – Brodnica – Działdowo). Jest również wiele dróg powiatowych oraz gminnych o różnym stanie technicznym i według uczestników spotkań konsultacyjnych należy zwiększyć ilość s@odków finansowych na ich modernizację.

b. Rzeźba terenu.

Obszar LSR to wzgórza morenowe nad jeziorem Księża oraz moreny górznieńskie. Bardzo wyraźnie w topografii terenu Pojezierza Brodnickiego zaznacza się ciąg moren czołowych, biorący początek w okolicach Wichulca, biegnący przez Najmowo, Sumowo, Zbiczno, Tęgowiec i Kąciki, dalej na wschód od Drwęcy w okolicach Zembrza i Wielkiego Leźna. Kolejny ciąg moren czołowych przebiega na linii: Konojady – okolice jeziora Głowińskiego i Osetno – Wawrowice. Charakterystycznymi dla krajobrazu wysoczyznowego są występujące, okazałe i liczne formy kremowe i ozy. Największe nagromadzenie kemów występuje w

okolicy wsi Tomki i Pokrzydowo. Ciekawymi formami są ozy. Przyjmują one postać długich i krętych wałów, bądź ciągów pagórków i wałów. Tego typu forma występuje m.in. w Tomkach i nad jeziorem Strażym. Do bardzo rzadkich form polodowcowych należą drumliny, podłużne, bochenkowate, gliniaste pagóry. Gromadnie występują w okolicy wsi Koziary koło Łaszewa (138 drumlinów), Górzna, Treppek, Samina i Janowa. Na przedpolu stref czołowo morenowych i wzdłuż rynien występują piaszczyste równiny sandrowe. W większości porośnięte są lasami. Największą powierzchnię zajmuje sandr brodnicki. Ze względu na występowanie w jego obrębie dużej ilości zagłębień wytopiskowych i rynien, nosi on nazwę sandru „dziurawego”. Na południe od Górzna rozpościera się rozległy sandr dobrzyński. Wśród dolin rzecznych monumentalnym charakterem odznacza się dolina Drwęcy. W granicach powiatu znajduje się odcinek środkowy i fragment odcinka dolnego rzeki. W odcinku środkowym dolina ma przebieg południkowy, a szerokość osiąga 1 – 3 km. W odcinku dolnym, o Program Ochrony Środowiska Powiatu Brodnickiego na lata 2015-2018 z uwzględnieniem perspektywy do 2022 r. 19 przebiegu równoleżnikowym w dolinie występują kotliny (Kotlina Rypieniecka) o szerokości 5 – 8 km. Głębokość wcięcia doliny w otaczające wysoczyzny wynosi 40 – 60 m. W dolinie wykształcił się system teras rzecznych, najlepiej wykształconych w kotlinach. Zbocza doliny Drwęcy są intensywnie urzeźbione. Rozczłonkowane są różnego typu dolinami. Najwyższe i najsilniej urzeźbione są zbocza graniczące z terasami najwyższymi. Osiągają one w takich miejscach wysokości do 60 m. W systemie obszarów chronionych dolina Drwęcy pełni bardzo ważną funkcję korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym, a rynnny subglacjalne – funkcje korytarzy regionalnych i lokalnych. W granicach powiatu znajduje się też szereg antropogenicznych form rzeźby, np. wyrobiska poeksploatacyjne surowców mineralnych (w szczególności na terenie gminy Brzozie i Brodnica). Przykładem innej formy antropogenicznej są liczne grodziska wczesnośredniowieczne. Często noszą one lokalną nazwę „okopów” lub „szańców szwedzkich”. Najbardziej okazałe znajdują się nad jeziorami: Oleczno, Trepki, Księża, Strażym, Chojno, Bachotek oraz w miejscowościach: Osiek, Strzygi, Żmijewo, Długi Most, Górzno. Na terenach zurbanizowanych (głównie miasta: Brodnica, Jabłonowo Pom., Górzno) znaczne powierzchnie zajmuje rzeźba przekształcona antropogenicznie (równie niwelacyjne, nasypy, wykopy itp.). Na terenie obszaru LSR występuje kilka kopalin pospolitych: kreda jeziorna, surowce ilaste oraz kruszywa naturalne. Nie występują kopaliny podstawowe. Złoża są dobrze rozpoznane i udokumentowane. Zasoby są ilościowo skromne i pospolicie występujące w skali kraju. Gleby obszaru LSR mają związek z geomorfologią tego obszaru. Na terenach wysoczyzny morenowej występują dość żyzne gleby brunatne i płowe. Wytworzyły się one z glin morenowych i piasków gliniastych. Tereny te, użytkowane są przez intensywne rolnictwo. Są to gleby mało przydatne rolniczo. W większości pokryte są przez lasy lub też przeznaczone są pod zalesienie. W rynnach jeziornych, w dolinie Drwęcy oraz w innych obniżeniach terenowych, występują gleby bagienne (torfowe) i po bagienne (murszowe i murszowate)

Ważnym elementem analizy kulturowej jest także kwestia odrębności etnicznej ludności. Na przełomie wieków ludność stworzyła swoistą tradycję, kulturę i gwarę tego regionu.

Na dziedzictwo kulturowe mieszkańców składa się przede wszystkim: gwara, przebogata obrzędowość do dziś kultywuje się tradycje związane z dożynkami, kołędowaniem, jasełkami czy święceniem palm, przetrwały starodawne przyśpiewki i opowieści z wieloma bardzo specyficznymi obrzędami, jak chociażby sobótki, folklor słowno-muzyczny, architektura tradycyjna: drewniana i murowana, zabudowa wiejska i małomiasteczkowa, dworska i zamkowa – pałacowa, sakralna i świecka, również tzw. „mała architektura” (np. liczne kapliczki i krzyże przydrożne), sztuka ludowa – nieprofesjonalna oraz rękodzieło ludowe.

Walory historyczno-kulturowe opisywanego obszaru stanowią bardzo istotny składnik potencjału rozwojowego naszego terenu. Rewitalizacja i racjonalne wykorzystanie materialnych walorów kulturowych przestrzeni LSR oraz pielęgnowanie niematerialnych zasobów kulturowych, zapewniające zachowanie ciągłości kulturowej, stanowiąc będą atrakcyjny wyróżnik obszaru LSR oraz jeden z istotnych czynników stymulujących rozwój.

Ponadto w punktach poniżej takich jak opis dziedzictwa kulturowego, charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego oraz charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie wykazano, że obszar działalności Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” oprócz spójności przestrzennej jest obszarem spójnym przyrodniczo i kulturowo.

7. Charakterystyka rybactwa i rynku rybnego.

Najstarsza wzmianka z literatury pochodzi z 1325 r., kiedy to biskup płocki Florian funduje w Górznie kościół a z nim oddaje zakonowi Bożogrobowców z Jerozolimy 6 łanów gruntu przy Górznie wraz z prawem wolnego rybołówstwa małym sprzętem na jeziorach, z wyjątkiem jeziora położonego przy zamku. To jezioro zatrzymuje Biskup dla siebie. W 1327 r. ten sam Biskup Florian poleca Teodorykowi założenie miasta na prawie chełmińskim, za co otrzyma dożywotnio urząd zarządcy i dziesięciny z łanów. Ponadto może łowić ryby na jeziorze Czarny Bryńsk, z wyjątkiem użycia wielkich sieci. Pierwszym zapiskiem dotyczącym Brodnicy jest wiadomość z 1443 r. mówiąca, że Wielki Mistrz Krzyżacki przekazuje proboszczowi brodnickiemu dwa łany gruntu przy Kruszynach Duchownych wraz z sześcioma morgami łąk i prawem łowienia ryb na jeziorze Niskie Brodno.

Z I połowy XVI w. pochodzi wiadomość dotycząca Zbiczna, a mianowicie w 1527r. król Zygmunt potwierdza prawo wolnego połowu ryb przy użyciu małego sprzętu i dla własnego użytku mnichom z kościoła św. Ducha z Brodnicy na jeziorze Łąki w pobliżu Zbiczna. Wszystkie te i następne zapiski mówią nie tylko o starych tradycjach rybołówstwa na naszych terenach, lecz równocześnie określają prawa własności wód i prawa rybołówstwa.

W następnym wieku z możnowładców świeckich i duchownych prawa te zaczynają przechodzić na rybaków. O istnieniu zawodowych grup rybackich mogą świadczyć wzmianki z 1603 r. i z 1628 r. dotyczące miasta Brodnicy, z których dowiadujemy się, że rybacy mieszkali na przedmieściu „Rybaki” położonym poza murami miasta właściwego, w kierunku południowym i wschodnim, na gruntach przyległych do Drwęcya. Czyny dzierżawny płacili do Zamku brodnickiego. W 1724 r. wymieniona zostaje rybakówka nad jeziorem Bachotek, w 1738 r. rybakówka nad Jeziorem Niskie Brodno. Z XVIII w. pochodzi też pierwsza wzmianka o istnieniu w Brodnicy zrzeszenia (bractwa) rybackiego, które było odpowiednikiem cechu rzemieślniczego.

W okresie międzywojennym wody Pojezierza Brodnickiego były prywatną własnością rybaków lub rybacy dzierżawili je od Państwa. Właściciel lub dzierżawca po uzyskaniu tytułu mistrza miał prawo kształcenia czeladników i uczniów. Mistrzowie z okolicy Brodnicy byli cenionymi i znanymi fachowcami, a o ich sławie może świadczyć fakt, że zapraszani byli jako specjaliści aż na jeziora brasławskie i suwalskie. Po wojnie na tym terenie utworzono Państwowe Gospodarstwo Rybackie w Grzmięcy.

W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych rybołówstwo jeziorne na omawianym terenie miało charakter zorganizowany, działało tu Państwowe Gospodarstwo Rybackie w Grzmięcy, skupiające wszystkich rybaków zawodowych. Nie było wówczas rybaków zawodowych pracujących indywidualnie.

Na początku lat dziewięćdziesiątych jeziora użytkowane przez Państwowe Gospodarstwo Rybackie – Zakład Rybacki w Grzmięcy stanowiły zdecydowaną większość wszystkich jezior Pojezierza Brodnickiego. Zakład ten gospodarował na 91 jeziorach o powierzchni łącznej 4 780 ha oraz 41 ha stawów towarowych i narybkowych. Wówczas na interesującym nas obszarze funkcjonowały trzy brygady rybackie „Grzmięca”, „Skarlin” i „Sosno”. Działalność Zakładu Rybackiego w Grzmięcy polegała również na zarybianiu wód materiałem z własnych źródeł (wylęgarnia w Grzmięcy) i sprowadzanym (głównie węgorz).

W latach dziewięćdziesiątych pozostałymi użytkownikami jezior regionu byli PZW – Zarząd Okręgu w Toruniu oraz prywatni użytkownicy (wody prywatne i dzierżawione osobom fizycznym przez gminy, Skarb Państwa lub Administrację Lasów Państwowych).

Od 15.11.1993 r., w wyniku wygranego przetargu, Okręg PZW w Toruniu został użytkownikiem rybackim wód dawnego Państwowego Gospodarstwa Rybackiego – Zakład Rybacki w Grzmięcy. Użytkowane wody stanowiły własność Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, zadaniem której było przejęcie, restrukturyzacja, prywatyzacja mienia po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych. Wraz z powstaniem Agencji Nieruchomości Rolnych doszło do wykupu przez Okręg PZW Toruń zabudowanych gruntów Gospodarstwa Rybackiego w Grzmięcy (04.2004 r.), jako zaplecza rybackiego i bazy.¹

Na terenie obszaru działania LGD powszechnie stosowane były następujące tradycyjne narzędzia i sposoby łowieckie²:

- a) do najprymitywniejszych należał połów za pomocą pętli z włosia końskiego zwanej tutaj „szlągą”, „szlingą”,
- b) prymitywnym sposobem kłusowników było głuśnienie ryb pod lodem za pomocą drewnianego młota (narzędzia takie spotykano na jeziorach Głowińskim i Niskie Brodno),
- c) ościenie – stare narzędzia znane od tysiącleci, które wyszły z użycia na skutek zakazu wprowadzonego podczas I Wojny Światowej (aczkolwiek jeszcze do lat siedemdziesiątych używane były przez kłusowników). Ości wielozębne wykuwali z żelaza miejscowi kowale. Zakończone były tuleją, którą zakładali na drzewce. Zęby posiadały jednostronne i dwustronne zadziory. Łowiono nimi wiosną w okresie tarła ryb,
- d) wędka – jedno najstarszych i najprostszych narzędzi łowu, powszechnie używane na jeziorach brodnickich. Wykonywali je sami rybacy,
- e) za pomocą sznurów zastawianych na noc łowiono węgorze. Są to linki długości od kilkudziesięciu do kilkuset metrów z umocowanymi do nich krótszymi sznurkami z haczykami na końcach,
- f) żaki – stanowiły inny typ samołówek rybackich o długiej tradycji. Są to narzędzia składające się z worka siatkowego rozpiętego na pięciu drewnianych gałęziach, mają jedno lub dwa serca oraz dodatkowe elementy w postaci ścianki, skrzydeł lub przedsionka. Wśród eksponatów zgromadzonych w Muzeum Regionalnym w Brodnicy znajduje się 6 różnych typów tej samołówki,
- g) żak – mieroża, w którym zamiast pierwszej obręczy od strony wejścia umocowany jest łukowy kabłak. Wejście mieroży podwyższone i poszerzone dużym przedsionkiem przyczynia się do znacznej łowności tego narzędzia. Mieroża służyły do połowu węgorzy od wiosny do jesieni,
- h) żak – kozak – pospolite narzędzie składające się z trzech do czterech klatek łownych. Znana była również miejscowym rybakom wiersza siatkowo – żeberkowa zwana bębenkiem,

¹ Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich Lokalna Grupa Rybacka „Drwęca” na lata 2011 - 2015

² Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich Lokalna Grupa Rybacka „Drwęca” na lata 2011 -2015

wykonana z siatki rozpiętej na sztywnej konstrukcji (2 żeberkach i 3 obręczach) z dwoma przeciwległymi gardłami. Używana była przy połowach na wodach stojących.

i) kasiorki – należą do grupy narzędzi nazywanych kłonami. Odmianę kłoni stanowi na naszych terenach „suwata” znana już w starożytnym Egipcie przed co najmniej czterema tysiącami lat,

j) sieci rybackie – pełniły ważną rolę w rybołówstwie zorganizowanym. W zależności od ich kształtu dzielą się na ściankowe i matniowe (niewody). Z sieci ściankowych powszechnie używana na jeziorach brodnickich była „drygawica” zwana też „słębka”. Sieć ta składa się z trzech warstw siatki: jednej drobnookiej wewnętrznej zwanej jądrem i dwóch zewnętrznych wielkookich. Sieci trójścianowe mogą być zastawnymi lub używanymi do połowów z łódek. Do bardzo rozpowszechnionych w lokalnym rybołówstwie należały sieci zastawne jednościanowe tzw. wontony.

Sieci matniowe zwane niewodami stanowią prastarą formę narzędzia związanego z pracą zespołową. Składają się one z worka zwanego matnią oraz dwóch skrzydeł przyszytych u wylotu worka matniowego.

Na wodach jezior brodnickich używano trzech typów niewodów:

- „przywłoka” latem i zimą do połowów ciągniętych pod lodem,
- „klepa”, która zamiast skrzydeł posiada doczepione do sznurów pociągowych straszaki,
- uklejnicza służąca do połowu ukleji.

Jeszcze innych narzędzi używano do połowu raków: talerzy z siatki na obręczy, przywiązywanych do żerdki oraz raczników w kształcie walca z dwóch stron, wykonanych z cienkich listewek.

Obfitość wód i lasów na obszarze LGD sprzyjała rozwojowi rybołówstwa i łowiectwa, które na interesujących nas terenach mają bardzo stare tradycje, wyróżniają się bogactwem form narzędzi i sposobów łowieckich. Na obszarze objętym LSR, który oznacza realizacja ma być współfinansowana ze środków EFSI, w tym EFMR liczba osób zatrudnionych w sektorze rybackim wynosi 51 i wartość produkcji mierzonej w przychodach z działalności rybackiej wynosi ponad 385 761,00zł. Obszar Lokalnej Strategii Rozwoju jest najzasobniejszym w wody powierzchniowe w woj. kujawsko - pomorskim. Wskaźnik udziału wód powierzchniowych na obszarze LGD wynosi aż ok. 11% powierzchni i ogólnych zasobów wód jezior całego województwa kujawsko – pomorskiego. Współczynnik jeziorności obszaru wynosi ok. 2,7% i jest ponad dwukrotnie wyższy od współczynnika dla województwa (1,4 %). Większość jezior to zbiorniki małe, o powierzchni kilku hektarów. Ponad 50 jezior ma powierzchnię przekraczającą 10 ha. Na tym obszarze wody powierzchniowe stanowią głównie jeziora, których na omawianym terenie znajduje się ponad 100 o łącznej powierzchni wynoszącej blisko 2,8 tys. ha. W ogromnej większości są to układające się w ciągi jeziora rynnowe. Zdecydowana większość jezior otoczona jest lasami a na niektórych z nich znajdują się urokliwe wyspy. Obecność i lokalizacja jezior ora rybaków na terenie gmin należących do LSR jezior w granicach omawianego obszaru oraz dominujący charakter jezior rynnowych o wydłużonym kształcie i otoczonych lasami warunkują spójność obszaru LGD.

Odłowy ryb, które prowadzone są na terenie działania grupy można podzielić na cztery grupy³:

1. Odłowy wędkarskie - są to odłowy prowadzone przez wędkarzy, które odbywają się w oparciu o regulamin amatorskiego połowu ryb. Struktura osób dokonujących połowów wędkarskich: 60 % - turyści i 40% - ludzie zamieszkujący pobliskie tereny.

---

³ Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich Lokalna Grupa Rybacka „Drwęca” na lata 2011 - 2015

2. Odłowy kontrolno – sanitarne: odłowy sieciowe prowadzone w celu sprawdzenia stanu ichtiofauny tj. struktury gatunkowej, kondycji fizycznej ryb, stanu zdrowotnego.
3. Odłowy „tarlaków” – są to odłowy mające na celu pozyskanie tarlaków ryb tj. osobników dojrzałych płciowo, w celu uzyskania od nich materiału wyjściowego (ikry zapłodnionej) do dalszej produkcji w wylęgarni Grzmięca. Materiał po podchowaniu trafia do dzierzawionych przez Okręg jezior i rzek. Gatunki które odławia się w celu pozyskania tarlaków to: sieja, sielawa, troć, łosoś, szczupak, sandacz, lin, karaś złoty.
4. Odłowy gospodarcze: odłowy mające na celu pozyskanie różnych gatunków ryb, które trafiają do bezpośredniej sprzedaży. Głównymi odbiorcami są osoby indywidualne, które stanowią około 80%, w tym turyści około 10%, a sklepy i przetwórnice ryb stanowią ok. 15%, natomiast przemysł gastronomiczny (smażalnie ryb, restauracje itp.) - 5%. Część ze złowionych ryb zakupywanych jest również przez okoliczne gospodarstwa agroturystyczne, które serwują je swoim gościom.

W załączniku nr 8 do wniosku o wybór strategii rozwoju regionalnego kierowanego przez społeczność (LSR) wykazano informacje o liczbie gospodarstw oraz wskaźnika ilości osób zatrudnionych w sektorze rybackim, jednak dodać należy, że poza wymienionymi osobami jest grono osób zajmujących się innymi dziedzinami, a działania rybackie traktuje jako dodatkową formę pracy i zarobku.

8. Opis zagospodarowania przestrzennego.

Obszar charakteryzuje się dobrą dostępnością do sieci dróg utwardzonych, które obsługują najważniejsze połączenia zewnętrzne i wewnętrzne gmin oraz rejony o największej koncentracji zabudowy. Jednak w dalszym ciągu stan techniczny tych dróg uznawany jest za niezadawalający. Pomimo dużych nakładów finansowych na przebudowę i modernizację sieci drogowej występuje potrzeba ciągłego ich ulepszania, szczególnie pod kątem budowy nawierzchni asfaltowych, utwardzonych poboczy, poszerzania pasów drogowych. W celu zapewnienia bezpieczeństwa powstaje coraz więcej chodników dla pieszych, jednakże są usytuowane głównie w centrach wsi, brakuje chodników łączących sąsiadujące ze sobą miejscowości, również liczba miejsc parkingowych jest niewystarczająca, brakuje odpowiedniego oświetlenia. Sieć ścieżek pieszo – rowerowych jest słabo rozwinięta, brakuje ścieżek rowerowych poprawiające bezpieczeństwo mieszkańców. Na obszarze LGD wzrasta popularność instalacji zmniejszających szkodliwe oddziaływanie na środowisko, w ostatnich latach powstało kilkanaście instalacji solarnych w prywatnych budynkach i obiektach użyteczności publicznej. Słabo rozwinięta jest sieć punktów przedszkolnych. Kluczowe znaczenie dla umożliwienia kobietom powrotu na rynek pracy po urodzeniu dziecka jest zapewnienie odpowiedniej dla potrzeb infrastruktury w zakresie świadczenia opieki dla dzieci do 3 roku życia. Na obszarze LGD istnieje niewystarczająca ilość żłobków. Infrastrukturę społeczną tworzą również świetlice wiejskie, obiekty kulturalne, sportowe i rekreacyjne. W wielu miejscowościach istnieją świetlice wiejskie, jednakże nie są one w pełni wykorzystane, brakuje stałej obsługi. Większość budynków użyteczności publicznej nie spełnia nowoczesnych standardów, nie wszystkie świetlice są w pełni wyposażone, większość obiektów nie jest przystosowana do osób niepełnosprawnych. Koszty utrzymania obiektów infrastruktury społecznej są zbyt wysokie. Wysoki jest wskaźnik zwodociągowania obszaru. Nieadekwatny do poziomu zwodociągowania jest stopień skanalizowania obszaru LSR. Sieć kanalizacyjna jest szczególnie uboga (w stosunku do potrzeb), na terenie gmin wiejskich, a zwłaszcza w gminie Brzozie, Osiek i Świdziebnia. Wszystkie gminy z obszaru LSR: Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek,

Świdziebnia, Zbiczno mają opracowane dokumenty takie jak: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategie Rozwoju Gminy.

Rewitalizacja stanowi o rozwoju gminy i jest kluczowym programem społecznym i gospodarczym do zidentyfikowanych obszarów problemowych. Ma ona za zadanie podniesienie atrakcyjności danego obszaru dla podmiotów gospodarczych i jego mieszkańców, jak również wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych powinna mieć charakter złożony i interdyscyplinarny, dlatego kluczowe jest prowadzenie zintegrowanych, czyli równoległych i wzajemnie uzupełniających się działań w wielu sferach. Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach natury społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i funkcjonalnej oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania w kontekście nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i zapewnienia warunków do ich zrównoważonego rozwoju nastąpi w Gminnych Programach Rewitalizacji, do opracowania których przystępują jednostki samorządu terytorialnego, chcące prowadzić procesy rewitalizacyjne. Gminne Programy Rewitalizacji zostaną opracowane w oparciu o zasady określone w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777). Taki stan prawny spowodował, że w LSR podane są orientacyjne inwestycje i działania w ramach EFSI na obszarach rewitalizowanych. Dokładne dane dotyczące podejmowanych działań będą uzupełnione w LSR po otrzymaniu z poszczególnych gmin, które opracują Gminny program rewitalizacji.

9. Opis dziedzictwa kulturowego.

Na obszarze LSR występują liczne zasoby kulturowo-historyczne: kościoły, grodziska, pałace i parki. Większość obiektów jest znacznie zdegradowana i wymaga rewitalizacji. Ponadto obszar ze względu na swą bogatą historię posiada wiele stanowisk archeologicznych, z których większość nie ma jednak ekspozycji w terenie. Wiele obiektów zabytkowych stanowi istotną atrakcję turystyczną i może stać się bazą dla przyszłego rozwoju funkcji turystycznej. Konieczne jest jednak podjęcie odpowiednich działań zmierzających do fachowego zdiagnozowania posiadanych zasobów, określenia ich atrakcyjności i możliwości wykorzystania dla rozwoju turystyki, renowacji, rekultywacji i oznakowania, a także stworzenia tu pełnej bazy turystycznej, tj. gastronomicznej, hotelarskiej, usługowej, rozrywkowej oraz wypromowania tego terenu.

Dziedzictwo i losy dziejowe wytworzyły w mieszkańcach naszego obszaru poczucie tożsamości kulturowej, wspólnoty doświadczeń oraz wspólnych wartości.

Kultura jest jednym z podstawowych czynników rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału intelektualnego, wyrównywania szans, rozwoju ekonomicznego, w tym szczególnie zwiększenia atrakcyjności jednostek terytorialnych dla wspólnoty terytorialnej oraz inwestorów i turystów⁴. Życie kulturalne mieszkańców skupia się głównie wokół gminnych ośrodków kultury, świetlic wiejskich oraz gminnych bibliotek, które w głównej mierze są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych. Większość tych wydarzeń ma charakter lokalny i sezonowy (np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp.).

Instytucje kultury mają szczególne znaczenie dla przekazu wartości kulturowych, istotnych z punktu widzenia funkcjonowania całego społeczeństwa. Wiele z nich prezentuje dość dobry stan techniczny, wiele jednak, w szczególności świetlice wiejskie, wymagają wsparcia w zakresie dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

---

⁴ Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Brodnickiego na lata 2015-2020

Tabela 15 Instytucje kultury na terenie poszczególnych gmin.

Jednostka terytorialna	Biblioteki i filie	Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice
Bartniczka	3	7
Bobrowo	5	13
Brodnica g.w.	2	8
Brzozie	1	9
Górzno	1	5
Jabłonowo Pomorskie	3	8
Osiek	1	1
Świedziebnia	3	7
Zbiczno	4	7
Obszar LSR	23	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Równie ważne jak prawidłowe funkcjonowanie instytucji kultury, jest podjęcie odpowiednich działań mających na celu wsparcie w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego. W tym kontekście szczególnie ważne jest położenie nacisku na właściwe gospodarowanie wszelkimi zasobami materialnymi i niematerialnymi regionu, posiadającymi wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju społecznego i kulturalnego, które należy przekazać następnym pokoleniom. Dzięki środkom pozyskanym przez Lokalną Grupę Rybacką „Drwęca” w perspektywie finansowej 2007-2013 jeden z mieszkańców gminy Jabłonowo Pomorskie otworzył Dom Rybaka wraz z infrastrukturą towarzyszącą. W Domu Rybaka znajduje się izba tradycji rybackich. Budynek spełnia funkcję poznawczo- szkoleniowo- dydaktyczną. Hangar Rybacki- budynek spełniał funkcję wystawienniczą sprzętu ciągnionego z łódką oraz funkcję składową do przechowywania sprzętu rybackiego stanowiącą zaplecze techniczno- magazynowe dla obiektu głównego. Wiata- Grill- budynek pełnił rolę wypoczynkowo- rekreacyjną po zakończeniu zwiedzania obiektu, który można połączyć z posiłkiem na świeżym powietrzu. Kolejnym beneficjentem tych środków jest Gmina Zbiczno, która pozyskała środki na wybudowanie ścieżki dydaktycznej, tablic dydaktycznych oraz pomostu rekreacyjno- widokowego, pomostu –kładki i urządzeń rekreacyjno- wypoczynkowych (krąg do ogniska z ławkami, wiata ekspozycyjna).

Tabela 16 Materialne dziedzictwo kulturowe z podziałem na gminy.

Jednostka terytorialna	Materialne dziedzictwo kulturowe
Bartniczka	Kościóły w Radoszkach, Grążawach, Nowych Świerczynach i Jastrzębiu.
Bobrowo	Kościół p.w. św. Jakuba Apostoła Starszego w Bobrowie (XII/XIII w.), Kościół p.w. św. Andrzeja Apostoła w Brudzawach (XIV w.), Kościół p.w. św. Mikołaja w Kruszynach (I poł. XIV w.), Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Nieżywięciu (I poł. XIV w.), grodzisko w Bobrowie i Chojnie, zespół dworsko – parkowy w Słoszewach i Nieżywięciu.
Brodnica	Kościół p.w. św. Mikołaja w Cielętach (I poł. XIV w.), Kościół p.w. św.

	Fabiana i Sebastiana w Szczuce (I poł. XIV w.), Kościół w Gorczenicy, chata z przełomu XVII/XVIII wieku w Szczuce, budynki mieszkalne, dwory i parki podworskie, w większości stanowiące własność prywatną.
Brzozie	Kościół p.w. Wszystkich Świętych w Brzoziu, pałac i park w Augustowie (I poł. XX w.), pałac w Kuligach (II poł. XIX w.), rodowy ewangelicki nieczynny cmentarz w Jajkowie (Rodziny Abramowskich), liczne przydrożne kapliczki.
Górzno	Kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego z 1765 roku w Górznie, zespół młyński z 1905 roku w Czarnym Bryńsku-Traczyskach, zabytkowe domy drewniane, drewniano-murowane i murowane w Górznie z przełomu XVIII/XIX wieku oraz z XIX wieku.
Jabłonowo Pomorskie	Kościół p.w. św. Wojciecha w Jabłonowie Pomorskim zbudowany w 1865 roku, drewniany Kościół p.w. Św. Marcina w Góralach z 1723 roku, neogotycki pałac (obecnie klasztor Sióstr Pasterek) w Jabłonowie Pomorskim z lat 1854-59, kościół i cmentarz w Konojadach z 1896 roku, Kościół p.w. Św. Piotra i Pawła w Lembargu z XIV wieku, zespół pałacowo-parkowy w Nowej Wsi Szlacheckiej, pałac z okresu XV-XVIII wieku.
Osiek	Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, klasycystyczna dzwonnica i plebania, zespół dworsko-parkowy w Osieku, wczesnośredniowieczne grodzisko, zwane miejscowo „Szańcem”, Kościół p.w. św. Stanisława Biskupa Męczennika, grodzisko zwane miejscowo „Kocią Górką”, kilkanaście zabytkowych drewnianych chat i murowanych domów, zespół budynków kolejowych, cmentarze.
Świedziebnia	Historyczny układ ruralistyczny – typ ulicówka, w Świedziebni, Rzymsko-katolicki kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego i św. Bartłomieja w Świedziebni, cmentarz przykościelny, nieczynny z płytą nagrobną Józefa Niemojewskiego, starosty śremskiego, generała wojsk Królestwa Polskiego (zmarł w 1830 roku), dwór murowany (2 poł. XIX w.) w Świedziebni, Kościół filialny (kościół w Świedziebni) p.w. św. Michała Archanioła, wczesnośredniowieczne grodzisko w Księżkach, cmentarz ewangelicki (2 poł. XIX w.) w Michałkach, liczne stanowiska archeologiczne, domy drewniane i murowane z przełomu XIX i XX w.
Zbiczno	Kościół p.w. św. Jakuba Apostoła, zespół parkowo-dworski w Tomkach, grodzisko w Żmijewku, Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny, tartak, młyn wodny, dom młynarza, jaz w Gaju-Grzmięcy.

Źródło: Dane z Urzędów Gmin.

Spółeczność lokalna organizuje na obszarze LSR wiele imprez kulturalnych. Jest ich kilkadziesiąt i co roku przyciągają rzesze miłośników specjalistycznych dziedzin, turystów oraz mieszkańców, którzy podczas tych wyjątkowych uroczystości mają okazję do integracji. Charakterystyczne dla tego obszaru jest mnogość i różnorodność tematyczna tych imprez. Przy okazji dożynek czy festynów rodzinno – parafialnych promuje się tradycje rybackie wraz z degustacją tutejszych specjałów kuchni rybnej oraz tworzy się stoiska tematyczne z tradycjami wędkarskimi i rybackimi.

Tabela 17 Imprezy kulturalne organizowane na terenie poszczególnych gmin.

Nazwa Gminy	Imprezy i wydarzenia kulturalne	Instytucje kultury
Bartniczka	Święto Miodu	Świetlice wiejskie (Samin, Radoszki, Grążawy, Łaszewo, Stare Świerczyny, Nowe Świerczyny, Iglicyzna).
Bobrowo	Gminny i Powiatowy Konkurs Palm Wielkanocnych Dożynki Gminne Dni Gminy Bobrowo	Świetlice wiejskie (Budzawy, Tylice, Drużyny, Kruszyny Szlacheckie, Kruszyny, Zgniłobłoty, Czekanowo, Budy Chońskie, Grabówiec, Chojno, Dąbrówka), Gminny Ośrodek Kultury w Bobrowie, Wiejski Dom Kultury w Nieżywiciu.
Brodnica	Dożynki Gminne Dni Gminy Brodnica „Bieg Napoleoński”	Gminna Biblioteka Publiczna w Szczuce, Gminna Biblioteka Publiczna w Szczuce filia w Szabdzie, Świetlica wiejska w Szczuce.
Brzozie	Dwudniowy Festyn Święto Brzozy Dożynki	Świetlice Wiejskie w 9 wsiach, Gminny Klub Internetowy, Gminna Biblioteka Publiczna.
Górzno	Geocaching Udział w sieci miast Cittaslow	Gminny Ośrodek Kultury.
Jabłonowo Pomorskie	Dożynki Gminne Dni Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie Okolicznościowe festyny Dożynki Gminne Dni Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie Okolicznościowe festyny Wyścig kolarski Przeglądy teatralne, muzyczne, koncerty	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Jabłonowie Pomorskim, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonowie Pomorskim, Świetlice Wiejskie (Lembarg, Szczepanki, Nowa Wieś, Konojady, Górale, Jabłonowo Zamek, Buk Pomorski, Bukowiec).
Osiek	Dożynki gminne Święto Gminy Osiek	Gminny Ośrodek Kultury w Osieku i ponadto 6 świetlic wiejskich.
Świdziebnia	Gminno-parafialne Dożynki Turniej Gmin Pamięci Zbigniewa Gontarskiego Okolicznościowe festyny Doroczne sierpniowe odpusty kościelne św. Bartłomieja i Wniebowzięcia NMP	Gminna Biblioteka Publiczna w Świdziebni.
Zbiczno	Festiwal Piosenki Romantycznej Festiwal Reggae-Rock, Złot Motocyklowy, Dożynki, Wyścig kolarski, rajdy piesze, Festyn pn. “Rybka jeziorna w smaku wyborna”	Amfiteatr w Zbicznie Świetlice w Zbicznie, Najmowie i Pokrzydowie.

Źródło: Załącznik nr 9 - Stan techniczny oraz potrzeby w zakresie odnowy infrastruktury instytucji kultury do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Brodnickiego.

10. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.

Tereny obszaru LSR należą do przyrodniczo cennych obszarów województwa kujawsko-pomorskiego, a o bardzo wysokiej atrakcyjności turystycznej decydują zróżnicowane i wysokie walory środowiska przyrodniczego, walory kulturowe, korzystne położenie komunikacyjne oraz położenie na pojezierzach i nad Drwęcą. Większa część powierzchni LSR (52,4%) zajmują tereny objęte prawną ochroną. Występują tutaj zarówno wielko-przestrzenne (2 parki krajobrazowe, 2 obszary chronionego krajobrazu) jak i indywidualne formy ochrony przyrody (12 rezerwatów przyrody, 83 pomniki przyrody, liczne użytki ekologiczne). Od 1993 r. miasta i gminy powiatu, oprócz gminy Osiek, jako jedyne w województwie kujawsko-pomorskim wchodzi w skład Obszaru Funkcjonalnego Zielone Płuca Polski. W 2000 r. podjęto starania o włączenie również gminy Osiek. Szata roślinna obszaru LSR należy do bardziej interesujących i wartościowych pod względem bogactwa i naturalności w skali województwa. Przyczyniły się do tego głównie uwarunkowania środowiska geograficznego. Urozmaicona rzeźba terenu, liczne jeziora, rzeki i bagna, zróżnicowane gleby i mikroklimat spowodowały, że wykształciły się tu różne typy zbiorowisk roślinnych i bogata flora. Różnorodność środowiska geograficznego jest także przyczyną mniej intensywnej, niż na terenach sąsiednich, antropopresji. Dzięki takim warunkom utrzymała się tutaj znaczna różnorodność gatunków fauny i flory. W lasach występują jeziora i bagna, która tworzą unikalny mikroklimat.

Osią przyrodniczą obszaru LSR jest rzeka Drwęcą, która wraz z doliną jest istotnym ogniwem w systemie powiązań ekologicznych. Stanowi jeden z głównych w kraju korytarzy ekologicznych o znaczeniu nie tylko lokalnym, krajowym, ale również i europejskim. Należy ją traktować jako ważny, o znaczeniu ponadregionalnym ekosystemem przyrodniczym. Posiada duże znaczenie dla powiązań przestrzennych obszarów chronionych Borów Tucholskich, Pojezierza Drawskiego na zachodzie z obszarami chronionymi Pojezierza Mazurskiego na wschodzie kraju. System Drwęcą krzyżuje się z ekosystemem doliny Wisły. Obydwa ciągi są głównymi osiami ekologicznymi Polski.

Najbardziej wartościowe obiekty przyrodnicze objęto ochroną, tworząc Brodnicki Park Krajobrazowy o powierzchni 16685 ha i Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy o powierzchni 27764 ha.

Najlepiej zachowane, naturalne fragmenty przyrody zostały objęte ochroną prawną jako rezerваты. Ich duża liczba i różny charakter są najlepszym potwierdzeniem wysokich walorów przyrodniczych obszaru LGD. Rezerваты przyrody są to obiekty wyłączone z eksploatacji gospodarczej dla zachowania wartościowych, naturalnych lub mało zmienionych przez człowieka ekosystemów, stanowisk roślin i zwierząt lub elementów przyrody nieożywionej. Na pojezierzu brodnickim znajduje się 12 rezerwatów przyrody. Wśród rezerwatów zatwierdzonych: 5 należy zaliczyć do leśnych, 4 do torfowiskowych, 2 do florystycznych i 1 do faunistycznych. Trzy obiekty mają status rezerwatów ścisłych. Ogółem rezerваты zajmują powierzchnię 678,88 ha.

Pomniki przyrody to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnych wartościach, głównie naukowych i wyróżniające się swoimi cechami.

W większości są to pojedyncze drzewa lub ich skupienia, rzadziej występują aleje drzew oraz głązy narzutowe. Najwięcej znajduje się w gminach: Zbiczno, Brodnica, Górzno i Jabłonowo Pomorskie.

Na uwagę zasługują również jeziora. Pojezierze Brodnickie nazywane jest „krajną 101 jezior”. Jeziora są prawdziwym „skarbem” przyrody na naszym terenie i pełnią one dwie funkcje ekologiczną i hydrograficzną oraz są podstawą turystyki pojezierza brodnickiego. Zajmują one powierzchnię prawie 3 tys. ha. Jeziora są powierzchniowo różne, większość to jeziora małe o powierzchni kilku hektarów, ale są i takie których powierzchnia przekracza 10

hektarów w ilości ponad 50. Największe to jezioro Bachotek 211 ha, sosno 188 ha, Płowęż 174 ha, Głowińskie 130 ha. Są to głównie jeziora rynnowe w postaci charakterystycznych ciągów wypełniających przegłębienia w dnach rynien polodowcowych. Mają one kształt długi i wąski z dużą głębokością i urozmaiconym dnem. Spotykane są również jeziora morenowe o dużych powierzchniach, płytkie i z płaskimi brzegami oraz jeziora wytopiskowe małe i płytkie o okrągłym lub owalnym kształcie które. Na terenie obszaru rozwinęły się różne rodzaje aktywności turystycznej i rekreacyjnej. Są to obiekty bazy noclegowej: hotele, motele, zajazdy, ośrodki wczasowe, pensjonaty, schroniska, kwatery prywatne, gospodarstwa agroturystyczne, pola namiotowe i campingowe. Spośród licznych obiektów wymienić należy: Głębołek Vine Resort & SPA, gościniec „Aga Luke”, ośrodki wypoczynkowe „Stepol”, „UMK”, „Pod Sosnami”, „Na Wzgórzu”, OEE „Wilga”, „Dworek Wapionka”, liczne gospodarstwa agroturystyczne w tym w Górznie, Fiałkach, Wierzchowni, Zbicznie, Cichem, Pokrzydowie, Żmijewie, Chojnie, Lisa Młyn, Wielkim Leźnie, Małym Leźnie, Małym Głębocku, itp. Według danych GUS na terenie obszaru LSR znajduje się 1411 miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania, w tym 379 całorocznych. W 2011 r. udzielono łącznie 72143 noclegi, w tym 2222 turystom zagranicznym. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wynosi 27%. Infrastrukturę turystyczną na obszarze LSR stanowią: szlaki turystyczne (piesze, rowerowe, kajakowe), ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne. Powstają one z inicjatywy i staraniem Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, Brodnickiego i Górznieńsko- Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego oraz Nadleśnictwa Brodnica. Turystyczne szlaki piesze wyznaczono głównie na terenach parków krajobrazowych: Brodnickiego i Górznieńsko- Lidzbarskiego. Do najliczniej uczęszczanych należą: szlak żółty (Toruń- Brodnica-Radomno), niebieski (Górzno- Gutowo-Bachotek), zielony (Górzno-Tama Brodzka- Łąkorz), niebieski (Brodnica-Mieliwo-Ostrowite), czerwony (Brodnica-Bobrowo- Płowężek- Łasin). Szlaki kajakowe to przede wszystkim rzeka Drwęca, na której corocznie odbywa się międzynarodowy spływ kajakowy oraz Skarlanka i Cichówka, jak również Struga Brodnicka i Brynica. Na terenie LSR wyznaczono liczne ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne. Do najbardziej znanych należą: „Zarośle” na terenie leśnictwa Zarośle, „Bachotek” - kajakowa, „Bobrowiska” w Grzmięcy, „Grabiny- Łąkorz” w leśnictwie Grabiny, „Szumny Zdrój” w leśnictwie Górzno, „Retno” w leśnictwie Tegowiec, „Na bindugę” w leśnictwie Długi Most. Liczne jeziora oraz stawy rybne to baza rozwoju rybołówstwa oraz wędkarstwa. W miejscowości Górzno z powodzeniem rozwija się turystyka aktywna, gdzie zapaleńcy geocachingu ogłosili ją polską stolicą tej dziedziny.

Mapa nr 2 Środowisko geograficzno – przyrodnicze.

Źródło: Starostwo Powiatowe w Brodnicy.

11. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych.

Na targowiskach wiejskich i miejskich oraz przy obiektach często odwiedzanych i uczęszczanych pojawiają się nie tylko producenci ekologiczni, ale także wytwarzający produkty regionalne i tradycyjne. W Pokrzydowie – w miejscowości gdzie swoją siedzibę ma stowarzyszenie EkoŁan – powstała karczma ekologiczna. W sezonie turystycznym produkty te cieszą się zainteresowaniem, poza sezonem podaż spada. Okoliczni mieszkańcy zaopatrują się u sąsiadów lub w działającej w Pokrzydowie hurtowni produktów ekologicznych. Bardzo dobrze natomiast rozwija się sprzedaż przez Internet. Mieszkańcy obszaru LSR mogą się również pochwalić Ciastkami królewskimi z Sośna Królewskiego, które zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych ich wytwarzaniem zajmuje się mieszkanka gminy Brzozie. Powstały one w 1928 roku, a dzięki wznowieniu produkcji przeżywają renesans i z powodzeniem można prowadzić działalność gospodarczą. Jest ona laureatką wielu nagród i konkursów min. „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów oraz nominacja do „Perły”. Gospodynie domowe zrzeszone w Kołach Gospodyń Wiejskich pielęgnują tradycję kuchni regionalnej na skalę lokalną. Dań tych można spróbować podczas lokalnych imprez kulturalnych min. dożynek, festynów.

12. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego.

Średnia wielkość gospodarstwa na terenie obszaru LSR szacowana jest na 12-13 hektarów. Występuje też duże zróżnicowanie struktury gospodarstw i jakości gleb pomiędzy poszczególnymi gminami obszaru LSR. Cztery tysiące gospodarstw znajdujących się na naszym terenie bez większych problemów produkcją ekologiczną mogłaby zająć się

zdecydowana większość z nich – w skali powiatu dominują bowiem gospodarstwa nie większe niż 20 ha a grunty rolne nie należą do najżyźniejszych (przewaga piątej i szóstej klasy) co nie sprzyja rozwojowi towarowego rolnictwa. Na produkcję metodami ekologicznymi zdecydowało się jednak zaledwie około 50 gospodarstw. Blisko połowa z nich zajmuje się produkcją zbóż, jedna czwarta produkcją zwierzęcą (bydło, kury nioski), pozostała część to warzywa i owoce. Na obszarze działa też sześć większych zakładów przetwarzających ekologiczne płody, a z producentami zrzeszonymi w lokalnym stowarzyszeniu rolników ekologicznych współpracują z chłodnią owoców i warzyw w Miesiączkowie. Rolnicy ekologiczni podstawową produkcję sprzedają na terenie powiatu: zaopatrują lokalne przetwórnice lub sprzedają w ramach sprzedaży bezpośredniej. W gminie Zbiczno działa też hurtownia ekologiczna. Powiat Brodnicki z wyłączeniem miasta Brodnicy to największe skupisko gospodarstw ekologicznych w województwie kujawsko-pomorskim. Rolnictwo ekologiczne na naszym terenie odgrywa bardzo ważną rolę z punktu widzenia ochrony środowiska i budowania świadomości producentów oraz mieszkańców.⁵ Jeśli chodzi o strukturę produkcji rolniczej to na terenie obszaru LSR dominuje chów bydła z pogłowiem ponad 40 tysięcy sztuk, co jest największą ilością wśród powiatów w województwie kujawsko-pomorskim. Funkcjonują także mleczarnie (Jabłonowo, Brodnica). Produkcja roślinna jest zróżnicowana – są zarówno zboża, uprawy monokulturowe, jak też sady i owoce miękkie. Na obszarze występują gminy (np. gmina Zbiczno), gdzie zaledwie 50% terenu to uprawy rolne, resztę stanowią zadrzewienia i jeziora. W powiecie jest około 70% upraw, a 30% to są zadrzewienia i wody.⁶ Najwyższą jakością, wyrażoną wskaźnikiem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, charakteryzują się gleby gminy Osiek, Jabłonowo Pomorskie, Bobrowo i Brodnica, a najniższą gminy Brzozie i Górzno. Przydatność rolniczą gleb dobrze charakteryzuje udział gleb w najwyższych (I-IV) klasach bonitacyjnych, który w poszczególnych gminach obszaru LSR wynosi: Bobrowo (83,8% powierzchni użytków rolnych), Brodnica (84,4%), Brzozie (68,2%), Górzno (65,7%), Bartniczka (76,1%), Jabłonowo Pomorskie (90,8%), Osiek (94,2%), Świdziebnia (72%) i Zbiczno (68,4%).

Stowarzyszenie zwróciło się w miesiącu październiku do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Brodnicy o podanie ilości osób podlegających z mocy ustawy i na wnioski w każdej gminie, która opłaca składki. Ze względu na typowo rolniczy charakter obszaru LSR jest to istotna grupa społeczna. Grupa ta stanowi znaczną rolę w ukrytym bezrobociu, gdyż według prawa osoby te nie podlegają rejestracji w PUP. Dane przekazane z KRUS w Brodnicy.

Tabela 18 Ilość osób ubezpieczonych w KRUS.

L.p.	Nazwa Gminy	Ilość osób ubezpieczonych
1	Bartniczka	404
2	Bobrowo	860
3	Brodnica	517
4	Brzozie	395
5	Górzno	397
6	Jabłonowo Pomorskie	732
7	Osiek	523
8	Świdziebnia	878
9	Zbiczno	326

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych z KRUS.

⁵http://irwirpan.waw.pl/polski/IRWiR_PAN_raport_Rolnictwo_ekologiczne_czynnikami_rozwoju_lokalnego.pdf

⁶ Strategia rozwoju Powiatu Brodnickiego w latach 2007-2013”, Brodnica 2007r. <http://www.brodnica.com.pl/pdf/strategia20072013.pdf>

IV. Analiza SWOT obszaru objętego LSR.

Analiza SWOT została przeprowadzona w ramach konsultacji społecznych z przedstawicielami wszystkich sektorów (publiczny, gospodarczy w tym rybaków, społeczny i mieszkańcy) na spotkaniach prowadzonych we wszystkich gminach Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”. Prace nad stworzeniem arkusza analizy SWOT rozpoczęto na początku lipca 2015 r. Analiza SWOT jest jedną z najpopularniejszych metod badawczych stosowanych dla prawidłowego rozpoznania oraz zinterpretowania wpływu określonych czynników zewnętrznych i wewnętrznych na badanym obszarze. Analizę dokonuje się poprzez:

- diagnozę obszaru w celu określenia jego mocnych i słabych stron,
- diagnozę otoczenia w celu kreślenia perspektyw rozwoju w kontekście szans i zagrożeń dla tego obszaru.

Różnorodność poruszanych tematów i problemów spowodowała konieczność posegregowania zebranych do SWOT materiałów w następujące bloki tematyczne:

- przedsiębiorczość/ gospodarka,
- środowisko naturalne,
- infrastruktura techniczna,
- potencjał ludzki.

Identyfikacja głównych problemów społeczności gmin oraz szczegółowa analiza słabych i mocnych stron, jak również możliwości i zagrożeń, mogących pojawić się w trakcie realizacji strategii pozwalają na wyznaczenie celów, określenie kierunków i zmian w przyszłości.

Analizie SWOT przewodniczyły dwie myśli:

Myśl I - Problemy dotyczą zawsze ludzi i standardów ich życia, a nie zasobów. Zasoby materiałowe lub usługi stanowią wartość tylko wtedy, kiedy służą ludziom.

Myśl II - W celu uzyskania jasnej analizy traktuje się mocne i słabe strony jako czynniki wewnętrzne z punktu widzenia społeczności lokalnej, na które społeczność ma wpływ, a szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne, znajdujące się w bliższym lub dalszym otoczeniu społeczności.

Tabela 19 Analiza SWOT - Przedsiębiorczość/ Gospodarki z celami

Mocne strony	Słabe strony	Cel
<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjne zasoby naturalne, - atrakcyjne środowisko przyrodnicze i techniczne do rozwoju turystyki i rekreacji, - tradycje łowieckie, - wielofunkcyjny charakter prowadzonej działalności gospodarczej i rolniczej, - tradycje wędkarskie i rybackie, - duża powierzchnia terenów inwestycyjnych, - działalność przedsiębiorstw i organizacji zrzeszających rybaków. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak miejsca przygotowywania wyrobów regionalnych, tradycyjnych, - występowanie ukrytego bezrobocia w wielu małych gospodarstwach rolnych, - rozproszona zabudowa, - niedostatki kapitału własnego, - niedostateczna ilość i jakość technicznej infrastruktury turystycznej, - mała liczba stawów połowowych i zorganizowanych łowisk, - brak nowoczesnego wyposażenia zakładów do produkcji ryb w tym brak basenów, - mała ilość punktów gastronomii szczególnie związanej z oferowaniem dań rybnych, - słaba dostępność do jezior, a niekiedy brak dojścia, - brak miejsca do wodowania łodzi, - brak zintegrowanego systemu informacji turystycznej, - brak zagospodarowania rzeki Drwęcy, - niewystarczająca oferta jednostek opieki nad małymi dziećmi, - brak jednostek opieki nad osobami starszymi, - niewystarczająca oferta pracy dla osób z niepełnosprawnościami, - mała oferta rzemiosła, - mała ilość aktywnych form promocji regionu, - niski standard i mała ilość oferowanych usług turystycznych, - niedostatek przetwórstwa rolno-spożywczego, produktów pszczelarskich i ryb, - mała ilość działań ze znamionami innowacyjnymi, - niedostateczna ilość zakładów świadczących specjalistyczne naprawy i konserwacje, kompleksowe serwisy pojazdów samochodowych, dla budownictwa i dla rolnictwa, - mała ilość samochodów specjalistycznych służących produkcji, - niska jakość technologiczna zakładów do produkcji ryb, - niedostateczna ilość powierzchni produkcyjnych, - niedostateczna ilość specjalistycznego parku maszynowego do produkcji elementów budowlanych, metalowych, drewnianych oraz maszyn i urządzeń wykorzystywanych w rolnictwie, rybołówstwie i przemyśle, - mała ilości zakładów świadczących usługi spawalnicze, - brak świadczenia usług rehabilitacyjnych /odnowy biologicznej, - mała ilość firm prowadzących doskonalenia zawodowe – kursy specjalistyczne, - mała ilość usług świadczących tradycyjnego rzemiosła i rękodzieła, 	<p>Rozwój przedsiębiorczości i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR.</p>

	- mała ilość oferowanych tradycyjnych potraw lokalnych,	
Szanse	Zagrożenia	
- wzrost zapotrzebowania na żywność ekologiczną, - dostęp do środków pomocowych, - wzrost liczby przybywających turystów, - rozwój współpracy z sąsiednimi powiatami,	- utrzymująca się niska stopa zysku, - utrzymująca się niska opłacalność produkcji rolnej w małych gospodarstwach, - niewystarczająca ilość miejsc do wędkowania na zorganizowanych łowiskach,	

Tabela 20 Analiza SWOT - Środowisko naturalne z celami

Mocne strony	Słabe strony	Cel
- występowanie obszarów NATURA 2000 i innych form ochrony przyrody, - atrakcyjne ukształtowanie powierzchni ziemi, - wysoka jeziorność, - duża różnorodność gatunkowa fauny i flory, - duże powierzchnie lasów, - niski stopień skażenia środowiska, - rozwój parków krajobrazowych	- występowanie nierównomiernego rozkładu lesistości, - zanieczyszczanie śmieciami rowów przydrożnych i lasów, - mała ilość działań w kierunku ochrony środowiska i zachowania klimatu, - niski stan wód powierzchniowych, - brak możliwości odzysku wody opadowej i z produkcji rolniczej,	Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców.
Szanse	Zagrożenia	
- wsparcie finansowe, - prowadzenie promocji obszaru, wyrobów przez kilka instytucji, jednostek,	- występująca degradacja środowiska naturalnego w wyniku działalności człowieka, - degradacja wód, - występowanie gwałtownych, intensywnych zjawisk atmosferycznych / długotrwałe susze, intensywne opady atmosferyczne /, - eutrofizacja jezior,	

Tabela 21 Analiza SWOT - Infrastruktura techniczna z celami

Mocne strony	Słabe strony	Cele
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki odsetek gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej, - sprawna realizacja inwestycji infrastrukturalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> - brak i zły stan techniczny chodników, - niski standard nawierzchni dróg i brak wyznaczonych dróg dojazdowych do gospodarstw, - słabo rozwinięta infrastruktura techniczna, - słabo rozwinięta baza sportowo- rekreacyjno-wypoczynkowa, - niedostateczna ilość świetlic wiejskich i obiektów dziennego pobytu osób starszych, - niewystarczająca ilość ścieżek turystyczno-rekreacyjnych, - brak ciągów pieszo-rowerowych, - brak infrastruktury toru wodnego na Drwęcy i jeziorach, - mała ilość wyznaczonych punktów widokowych, - brak osad wędkarskich i otaczającej infrastruktury, - mała ilość ogrodzeń stawów rybnych, - mała ilość działań na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, - niedostateczna ilość wyposażonych łowisk dla wędkarzy, - brak elementów infrastruktury przystosowanych dla niepełnosprawnych, - niedostateczna ilość indywidualnych oczyszczalni ścieków, - zły stan techniczny oraz przestarzały system oczyszczania ścieków, - mała ilość eksploatowanych urządzeń do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, - niedostateczna ilość i jakość technicznej infrastruktury turystycznej, - słabe wyposażenie świetlic wiejskich, 	<p>Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców.</p>
Szanse	Zagrożenia	
<ul style="list-style-type: none"> - istniejący dostęp do środków pomocowych, - wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem, - występowanie terenów nadających się na elementy infrastruktury technicznej, - możliwość podłączenia do sieci gazowej, 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostatek zewnętrznego wsparcia finansowego, 	

Tabela 22 Analiza SWOT - Potencjał ludzki z celami

Mocne strony	Słabe strony	Cele
<ul style="list-style-type: none"> - dodatni przyrost zamieszkałych osób, - bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe, - prowadzenie edukacji ekologicznej, - poczucie tożsamości i przynależności lokalnej, - duża efektywność inicjatyw lokalnych, - rozwój społeczeństwa informacyjnego, - gotowość do zmian, 	<ul style="list-style-type: none"> - wysoki odsetek osób zatrudnionych w rolnictwie, - niekorzystna struktura wykształcenia, - mała ilość animatorów kultury, - słabo rozwinięta przedsiębiorczość, - bardzo mała znajomość najbliższej okolicy, - mała ilość imprez kulturalnych z udziałem turystów i mieszkańców, - niedostateczne wsparcie organizacji pozarządowych, - niski poziom kapitału ludzkiego i społecznego, - mała ilość osób ze specjalistyczną wiedzą i specjalistycznymi kwalifikacjami, - niski poziom zaufania społecznego, - wzrastające zróżnicowanie rozwoju osobistego mieszkańców, - mała aktywność wolontariatu, - brak udokumentowanej znajomości gatunków grzybów, - występowanie trwałego wysokiego bezrobocia w grupie osób młodych, - wzrastające różnice w stanie posiadania, - starzenie się społeczeństwa, - występowanie potencjalnego wykluczenia społecznego. - degradacja materialnych dóbr kultury, - występowanie osób długotrwale bezrobotnych, - występowanie wśród bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, - występowanie wśród bezrobotnych dużego odsetka osób z niskimi kwalifikacjami, - występowanie wśród bezrobotnych wiele osób powyżej 50 roku życia, - występowanie wśród bezrobotnych w większości kobiet, - występowanie ukrytego bezrobocia, - niska znajomość języków obcych, - niska świadomość ekologiczna, - mała dbałość o zabytki kultury, - duże bezrobocie wśród osób młodych do 35 roku życia, 	<p>Wzrost umiejętności mieszkańców obszaru LSR poprzez rozwój działań edukacyjnych</p>
Szanse	Zagrożenia	
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość dokształcania dzięki środkom z 	<ul style="list-style-type: none"> - emigracja mieszkańców, 	

UE, integracja europejska,	- brak wsparcia instytucji edukacyjnych w przeciwdziałaniu powstawania wykluczenia społecznego, - niekorzystna struktura demograficzna,	
----------------------------	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zastosowanych metod partycypacyjnych.

V. Cele i wskaźniki

1. Specyfikacja i opis celów ogólnych.

Teren działania LGD jest spójny pod względem geograficznym, środowiskowym, gospodarczym i społecznym. Objęcie obszaru wspólną Strategią, przyczyni się do lokalnego rozwoju, większej integracji wewnętrznej mieszkańców LGD oraz uświadamiania im lokalnej tożsamości. Będzie to możliwe poprzez realizację założonych w niniejszym dokumencie celów i służących ich osiągnięciu przedsięwzięć. Dążąc do zabezpieczenia wdrażania RLKS, konstrukcja zawartych w LSR celów ma zasadnicze znaczenie dla późniejszych realizacji strategii, głównie w aspekcie łatwego monitorowania postępów w realizacji strategii oraz rozliczenia się z osiągniętych wyników, dlatego należy zadbać o to, aby zapisane w LSR cele spełniały kryteria SMART czyli:

- a) Specific – powinny stanowić rozwiązanie dla określonych w strategii problemów i wyzwań. Cele sformułowane powinny wprost wynikać z diagnozy obszaru objętego strategią i z analizy SWOT. Cele powinny uwzględniać wynik konsultacji społecznych.
- b) Measurable – cele powinny być mierzalne poprzez wskaźniki. Dla każdego wskaźnika powinna być określona jednostka miary, stan początkowy i planowany stan docelowy.
- c) Ambitious – cele powinny być ambitne i możliwe do osiągnięcia.
- d) Rational- racjonalność celów powinna wynikać z analizy perspektywy czasowej oraz możliwości technicznych i ekonomicznych jakie są do dyspozycji.
- e) Time – cele muszą mieć określoną perspektywę czasową.

Przeprowadzenie spotkań ze społecznością lokalną 9 gmin wchodzących w skład „Lokalnej Grupy Działania Pojezierze Brodnickie” oraz analizy silnych i słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń pozwoliło na wyznaczenie celów ogólnych i szczegółowych, przyczyniających się do wszechstronnego rozwoju obszaru. Przedstawione poniżej cele wynikają nie tylko z analizy SWOT, lecz również z kontaktów z mieszkańcami, którzy najlepiej znają potrzeby obszaru na którym zamieszkują. Wiedza ta wpływa z bezpośredniego i codziennego obserwowania otaczającego ich środowiska, w którym żyją oraz problemów z jakimi mają do czynienia. Efektem tej pracy są przedstawione poniżej cele ogólne i wynikające z nich cele szczegółowe:

- Cel 1 Rozwój przedsiębiorczości i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR.

1.1. Wzmocnienie przedsiębiorczości na obszarze LSR.

1.2 Wsparcie w podejmowaniu nowej aktywności gospodarczej.

- Cel 2 Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców.

2.1 Wykorzystanie zasobów i walorów środowiska dla rozwoju turystyki.

2.2 Rozwój obszaru poprzez inwestycje drogowe oraz na obszarach rewitalizowanych i poprawę dostępności do infrastruktury rekreacyjno-sportowo - kulturalnej.

- Cel 3 Wzrost umiejętności mieszkańców obszaru LSR poprzez rozwój działań edukacyjnych między innymi na obszarach rewitalizowanych.

3.1 Podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego.

3.2 Podniesienie

wiedzy

użytecznej

Tabela 23 Wskaźnik dla celu ogólnego nr 1.

1.0	CEL OGÓLNY 1	Rozwój przedsiębiorczości i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR						
1.1	CELE SZCZEGÓLWE	Wzmocnienie przedsiębiorczości na obszarze LSR						
1.2.2.		Wsparcie w podejmowaniu nowej aktywności gospodarczej						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014Rok	plan 2023rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W1.0	Wzrost dochodów przedsiębiorców o co najmniej 5 % od 2014 do 1023 r.		zł	17667709,23	18270299,43	Dane z UG w postaci udziału w podatku dochodowym		
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2018 rok	plan 2023rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy		etaty	0	11	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD		
w1.2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe		etaty	0	66	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD		
w1.2.2	Liczba utworzonych miejsc pracy		etaty	0	39	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
		początkowa 2014 rok	końcowa 2023Rok					
1.1.1	Rozwój przedsiębiorczości	Sektor rybacki	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu	sztuki	0	11	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

				nowego przedsiębiorstwa lub rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa				
1.2.2	Zakładanie działalności gospodarczej, dywersyfikacja źródeł dochodów	Osoby fizyczne, prawne, grupy de faworyzowane	Konkurs	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuki	0	30	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.1	Rozwój przedsiębiorczości, dywersyfikacja źródeł dochodu	Małe i średnie przedsiębiorstwa, osoby fizyczne, grupy de faworyzowane	Konkurs	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuki	0	9	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.3	Rozwój przedsiębiorczości, dywersyfikacja źródeł dochodu	Małe i średnie przedsiębiorstwa, osoby fizyczne	Projekt grantowy	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie, liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	sztuki	0	66	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 24 Wskaźnik dla celu ogólnego nr 2

2.0		CEL OGÓLNY 2	Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców					
2.1		CELE SZCZEGÓŁOWE	<i>Wykorzystanie zasobów i walorów środowiska naturalnego dla rozwoju turystyki</i>					
2.2			<i>Rozwój obszaru poprzez inwestycje drogowe oraz na obszarach rewitalizowanych i poprawę dostępności do infrastruktury rekreacyjno – sportowo - kulturowej</i>					
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 Rok	plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
W2.0	Wzrost dochodów przedsiębiorców o co najmniej 5 % od 2014 do 1023 r.		zł	17667709,23	18270299,43	Dane z UG w postaci udziału w podatku dochodowym		
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 Rok	plan 2023rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>		
w2.1	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz z obiektów użyteczności publicznej		%	0	10	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD		
w2.2	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz kulturalnej.		osoba	0	6000	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD		
w2.2	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów		osoba	0	6000	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD		
W 2.2	Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego		osoba	0	35 000	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD		
		Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu			
					nazwa	Jednostka miary	wartość	
		początkowa 2014 rok	końcowa 2023 Rok					
2.1.1	Zagospodarowanie jezior jako naturalnego waloru regionu dla celów rekreacji, turystyki i	JST, osoby fizyczne, osoby prawne, ngo	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów	sztuki	0	24	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD

	kultury			infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej				
2.2	Nowoczesne obiekty użyteczności publicznej /sportowe, turystyczne, kulturowe /	JST, osoby fizyczne, osoby prawne, ngo	Konkurs	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	sztuki	0		Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD
2.1.1	Rozwój ogólnodostępnych i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturowej	JST, osoby fizyczne, osoby prawne, ngo	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej lub kulturalnej	sztuki	0	12	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD
2.2	Rozwój infrastruktury komunikacyjnej	JST	Konkurs	Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	sztuki	0	3	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 25 Wskaźniki dla celu ogólnego nr 3

3.0		CEL OGÓLNY	Wzrost umiejętności mieszkańców obszaru LSR poprzez rozwój działań edukacyjnych między innymi na obszarach rewitalizowanych				
3.1		CELE SZCZEGÓŁOWE	<i>Podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego</i>				
3.2			<i>Podniesienie wiedzy użytecznej</i>				
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 Rok	plan 2023. rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
W3.0	Wzrost dochodów przedsiębiorców o co najmniej 5 % od 2014 do 2023 r.		zł	17667709,23	18270299,43	Dane z UG w postaci udziału w podatku dochodowym	
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 Rok	plan 2023rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
w3.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu.		osoba	0	250	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD	
w3.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)		osoba	0	10	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD	
w3.1	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze		osoba	0	5	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD	
w3.2	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno - konsultacyjnych		osoba	0	2000	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja)	Wskaźniki produktu			
				nazwa	Jednostka	wartość	Źródło danych/sposób pomiaru

			własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)		miary	początkowa 2014 rok	końcowa 2023 Rok	
w3.1.1	Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR	JST, osoby fizyczne, osoby prawne	Projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie.	osoba	0	1400	Sprawozdania beneficjentów LGD, dane LGD
w3.1.2	Uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym	Członkowie LGD i pracownicy LGD	Aktywizacja	Liczba osobodni szkoleń	osobodzień	0		Dane z LGD
W 3.2	Podnoszenie wiedzy o historii obszaru	mieszkańcy	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	sztuk	0	1	Dane z LGD
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuk	0	6	Dane z LGD

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 26 Matryca logicznych powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Rodzaj funduszu	Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływani e	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
EFMR	Słabo rozwinięta przedsiębiorczość	Rozwój przedsiębiorczości i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR.	Wzmocnienie przedsiębiorczości na obszarze LSR	Rozwój przedsiębiorczości	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa lub rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy	Wzrost dochodu przedsiębiorców w o co najmniej 5% od 2014 r. do 2023 r. Dane z UG w postaci udziału w podatku dochodowym	Dostępność zewnętrznych środków finansowych
	Niska jakość życia mieszkańców	Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców	Wykorzystanie zasobów i walorów środowiska naturalnego dla rozwoju turystyki	Zagospodarowanie jezior jako naturalnego waloru regionu dla celów rekreacji, turystyki i kultury.	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz z obiektów użyteczności publicznej		
EFROW	Słabo rozwinięta przedsiębiorczość	Rozwój przedsiębiorczości i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR	Wsparcie w podejmowaniu nowej aktywności gospodarczej	Zakładanie działalności gospodarczej Dywersyfikacja źródeł dochodu	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy	Wzrost dochodu przedsiębiorców w o co najmniej 3% od 2014 r. do	Dostępność zewnętrznych środków finansowych

				Rozwój przedsiębiorczości Dywersyfikacja źródeł dochodu	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa		2023 r.	
	Niska jakość życia mieszkańców	Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców	Rozwój obszaru poprzez inwestycje drogowe oraz na obszarach rewitalizowanych i poprawę dostępności do infrastruktury rekreacyjno – sportowo – kulturowej.	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		
				Rozwój infrastruktury komunikacyjnej	Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego		
EFRR	Słabo rozwinięta przedsiębiorczość	Rozwój przedsiębiorczości i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR	Wzmocnienie przedsiębiorczości na obszarze LSR.	Rozwój przedsiębiorczości, dywersyfikacja źródeł dochodu	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach	Wzrost dochodu przedsiębiorców w o co najmniej 3% od 2014 r. do 2023 r.	Dostępność zewnętrznych środków finansowych

	Niska jakość życia mieszkańców	Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców.	Rozwój obszaru poprzez inwestycje oraz na obszarze rewitalizowanym i poprawę dostępności do infrastruktury rekreacyjno – sportowo - kulturowej	Nowoczesne obiekty użyteczności publicznej / sportowe, turystyczne, kulturowe /	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	- Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach, - Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów		
EFS	Bardzo niski poziom kapitału ludzkiego i społecznego	Wzrost umiejętności mieszkańców obszaru LSR poprzez rozwój działań edukacyjnych między innymi na obszarach rewitalizowanych	Podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego	Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców obszaru LSR.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na	Wzrost dochodu przedsiębiorców w o co najmniej 3% od 2014 r. do 2023 r.	Dostępność zewnętrznych środków finansowych

						własny rachunek)		
Koszty bieżące	Mała ilość wiedzy o wdrażanych programach finansowych	Tworzenie warunków do rozwoju	Podniesienie wiedzy użytecznej	Uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze		Jakość szkoleń
					Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD			Jakość szkoleń
					Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa			Dostępność informacji o szkoleniu
Aktywizacja					Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych		Dostępność informacji o szkoleniu

						h przez LGD		
Projekty współpracy	Mała ilość wiedzy o historii regionu.	Wzrost umiejętności mieszkańców obszaru LSR poprzez rozwój działań edukacyjnych między innymi na obszarach rewitalizowanych.	Podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego		Liczba przygotowanych projektów współpracy	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne		
					Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy de		
					Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	faworyzowane / określone w LSR /, młodzież, turyści, inne		

Źródło: Opracowanie własne

2. Wykazanie zgodności celów z celami programów w ramach których planowane jest finansowanie LSR

Cele opracowane przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” oraz przedsięwzięcia zawarte w LSR są zbieżne ze wszystkimi celami przekrojowymi funduszu PROW 2014 – 2020 tj. ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianą klimatu oraz innowacyjności. Natomiast kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają osiągnięcie wskaźników dla ww. celów.

3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania

Tabela 27 Cele z podziałem na źródła finansowania

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Źródła finansowania w zł.				Uwagi
		EFRROW	EFRR	EFS	EFMR	
I	1			0	1850 000	
	2	4000000	5000000	0	0	
II	1			0	1750000	
	2	2000000	2864000	0		
III	1			3192000		

4. Przetawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS

Największe znaczenie przy realizacji przedsięwzięć będzie miała aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym. Do sformułowania I celu przyczynił się cel określony dla RLKS dotyczący tworzenia miejsc pracy w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz wynikający z diagnozy problem kluczowy, którym jest zbyt mała aktywność mieszkańców i przedsiębiorców, służąca rozwojowi przedsiębiorczości. W trakcie badań, problem rozwoju przedsiębiorczości w społeczności lokalnej był podnoszony bardzo często brak wystarczającej ilości zakładów pracy, co składa się na brak sprzyjających warunków do rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw. Z tego wynika problem bezrobocia dotyczący głównie młodych ludzi kończących etap edukacji szkolnej. Jest to znaczące negatywne zjawisko, którego rozwiązanie wymaga bezpośredniego wsparcia. Realizacja pośrednio celu szczegółowego : Wzmocnienie przedsiębiorczości na obszarze LSR oraz Wsparcie w podejmowaniu nowej aktywności gospodarczej wpłynie na zatrzymanie tendencji wzrostowej bezrobocia wykazanej w diagnozie, ponieważ jego podstawowym rezultatem będzie liczba utworzonych miejsc pracy, w tym samozatrudnienie. W konsekwencji ta zwiększona aktywność wpłynie, w znaczny sposób, nie tylko na zatrzymanie wzrostu bezrobocia ale przyczyni się do wzrostu poziomu ekonomicznego obszaru w postaci wzrostu poziomu dochodów gmin z prowadzonej działalności gospodarczej poprzez podmioty gospodarcze. Realizacja celu szczegółowego jak również ogólnego nastąpi poprzez konkretne działania, które stworzą dobre warunki mieszkańcom oraz przedsiębiorcom do zakładania działalności lub ich rozwoju, określone w programie wsparcia w postaci premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz refundacji części kosztów operacji poszerzających działalność gospodarczą, a także szkoleń przygotowujących do podjęcia pracy poprzez uzupełnienie lub nabycie kwalifikacji. Możliwe będzie również doradztwo w zakresie pozyskania środków na taką działalność. Do konkurencyjności obszaru posłużyły dane zebrane w ramach celu Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców uzyskane w trakcie konsultacji społecznych.

Kolejny problem, wynikający ze zweryfikowanej i uzupełnionej diagnozy oraz analizy SWOT w wyniku konsultacji społecznych, a wcześniej podnoszony przez mieszkańców w badaniach społecznych, dotyczy *Podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego* oraz *Podniesienie wiedzy użytecznej* wyraża się w słabej aktywności społeczności lokalnych w procesie integracji, a także postawy roszczeniowej, przy istniejącym wysokim potencjale obszaru jeśli chodzi o ilość obiektów publicznych, udostępnionych lokalnym społecznościom w postaci świetlic, Orlików, budynków użyteczności publicznej (strażnice, szkoły). Niska świadomość możliwości wykorzystania zasobów materialnych i ludzkich, a także niewielka liczba lokalnych liderów, posiadających wiedzę i umiejętności w zakresie angażowania społeczności lokalnych, a w szczególności osób młodych do 35 roku życia oraz seniorów z grupy 50+. Niwelowanie wymienionych przyczyn nastąpi poprzez wsparcie przedsięwzięć i operacji, które doprowadzą do realizacji celu szczegółowego, jakim będzie bardziej aktywna społeczność lokalna korzystająca z zajęć prowadzonych przez profesjonalne osoby, a co szczególnie ważne, mająca bezpośredni wpływ na formę zaspokajania swoich potrzeb.

a. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualnienia danych.

Efektywność funkcjonowania danej organizacji zależy między innymi od ciągłego analizowania zdarzeń przeszłych w celu bieżącego ingerowania w zdarzenia, procesy niepożądane. Wskazano kilka źródeł pozyskania danych, które przypisane zostały poszczególnym wskaźnikom. Źródłami pozyskania danych dla wskaźników produktu i rezultatu będą sprawozdania beneficjentów, monitoring i ewaluacja. Do ustalenia wartości wskaźników oddziaływania źródłami pozyskania danych będą sprawozdania beneficjentów, dane GUS oraz dane z wszystkich Gmin. Wszystkie dane zbierane będą w sposób ciągły. W procesie monitorowania LGD będzie na bieżąco zbierać i aktualizować informacje na temat poszczególnych operacji oraz stopnia ich realizacji. Stan początkowy wskaźników produktu ustalono na poziomie „0”, aby móc przedstawiać wprost informacje o postępach w realizacji przedsięwzięć. Wskaźniki rezultatu, będące efektem realizowanych operacji sformułowano w sposób, który mierzy stan statyczny wskaźnika wobec czego ich wartość początkową również określono na poziomie „0”. Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego to Wzrost dochodów przedsiębiorców o co najmniej 5 % od 2014 do 2023 r. ma wartość początkową w wysokości 17667709,23 zł i jest wyliczony na podstawie danych przekazanych z urzędów gmin z roku 2014 r.

I. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanowienia kryteriów wyboru

LGD na podstawie umowy na realizację Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność będzie działała m. in. poprzez:

- rozpowszechnianie założeń zatwierdzonej LSR;
- upowszechnianie informacji o warunkach i zasadach udzielania pomocy na realizację projektów przedkładanych przez wnioskodawców, kryteriach wyboru projektów oraz sposobu naboru wniosków o pomoc;
- ogłaszanie i prowadzenie naboru wniosków o pomoc z obszaru działania LGD.

Wnioski o pomoc, kwalifikujące się do udzielenia pomocy, mogą dotyczyć tylko działań i projektów zgodnych z LSR, przyjętą przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” i zatwierdzoną przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Projekty służące wdrażaniu LSR mogą być zgodne z celami strategicznymi przyjętymi przez LGD. Ich realizacja powinna w możliwie najwyższym stopniu pozytywnie oddziaływać na środowisko, prowadzić do tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększać aktywność społeczną, być zgodna z innymi dokumentami planistycznymi danego obszaru oraz odznaczać się innowacyjnością, przyczyniając się do poprawy ogólnej jakości życia mieszkańców na obszarze LGD.

W przypadku środków finansowych z funduszu EFMR w kryteriach wyboru operacji punkty otrzyma operacja spełniająca jeden z celów:

- - podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy, zachęcanie młodych ludzi i propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury;
- wspieranie różnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich i obszarach akwakultury;
- wspieranie i wykorzystywanie atutów środowiska na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym operacje na rzecz łagodzenia zmiany klimatu;
- propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury oraz morskiego dziedzictwa kulturowego;

W ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” zakłada się realizację dwóch typów operacji:

- Operacji realizowanych indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny – Radę LGD, a następnie przedkładane do weryfikacji do Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Projektów grantowych, czyli operacji których beneficjent będący LGD udziela innym, wybranym przez siebie podmiotom – grantobiorcom, grantów, czyli środków finansowych na realizację zadań służących osiągnięciu celów danej operacji

a. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych.

Właściwie przygotowane procedury oceny i wyboru operacji są bardzo ważnym elementem LSR, gdyż mają one kluczowe znaczenie podczas jej realizacji. Odpowiednio opracowane procedury i kryteria umożliwiają bowiem wybór operacji, których realizacja przełoży się bezpośrednio na osiągnięcie zawartych w strategii celów i wskaźników.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” przyjęła następującą procedurę.

b. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

1. W przypadku zaobserwowania niepokojących zdarzeń dotyczących jakości kryteriów podczas oceny wniosków członek Rady informuje pozostałych członków podczas posiedzenia Rady.
2. Po ocenie zjawiska Rada podejmuje decyzję o dalszym przebiegu zaobserwowanego problemu (Rada uznaje za nieznaczący lub przekazuje w postaci notatki służbowej do Zarządu).
3. Zarząd na posiedzeniu opracowuje sposoby zapobieżenia występowania negatywnego zjawiska i przedstawia w postaci projektu na Walne Zebranie członków.
4. Członkowie walnego Zebrania na posiedzeniu podejmują ostateczną decyzję.

5. W przypadku wprowadzenia zmiany w kryteriach wyboru uchwała wraz z kryteriami przekazywane jest do SW do aprobaty.

1. Wskazanie w kryteriach wyboru operacji innowacyjności.

Cele i przedsięwzięcia zapisane w LSR powinny wynikać z zidentyfikowanych potrzeb, jak również szans rozwojowych danego obszaru. Rozwój każdego obszaru odbywa się w warunkach określonej konkurencyjności ze strony innych obszarów, dlatego innowacyjne rozwiązania mogą stanowić rodzaj dodatkowej szansy rozwoju dla danego obszaru.

Innowacyjność może przejawiać się pod różnymi postaciami: może to być innowacyjne podejście do problemu lub przeniesienie rozwiązań z innych obszarów, jak również sposób organizacji i pracy w ramach partnerstwa. Efektem działań innowacyjnych winien być rozwój nowych metod, narzędzi lub nowego podejścia, bądź udoskonalenie już istniejących (jest to innowacyjność ukierunkowana na proces); sformułowanie nowych celów, identyfikacja nowych i obiecujących podejść, otwarcie nowych dróg do zatrudnienia (innowacyjność ukierunkowana na cel), czy też rozwój systemu odpowiadającego na potrzeby i problemy konkretnego rynku w ramach politycznych i instytucjonalnych struktur (innowacyjność ukierunkowana na kontekst). Projekty nowatorskie, niestandardowe

Operacja ma charakter innowacyjny /

Dla potrzeb realizacji LSR nasze Stowarzyszenie przyjęło, że „przez innowacyjność rozumie się wdrożenie nowych na danym obszarze lub znacząco udoskonalonych produktów, usług, procesów lub organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych”. Ocena innowacyjności będzie prowadzona przez członków Rady na posiedzeniach w oparciu o przedstawione dokumenty (opis we wniosku i na jego podstawie złożone oświadczenie)

1. Informacja o realizacji projektów grantowych.

LGD na podstawie umowy na realizację Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność będzie działała m. in. poprzez:

- rozpowszechnianie założenia zatwierdzonej LSR;
- upowszechnianie informacji o warunkach i zasadach udzielania pomocy na realizację projektów przedkładanych przez wnioskodawców, kryteriach wyboru projektów oraz sposobu naboru wniosków o pomoc;
- ogłaszanie i prowadzenie naboru wniosków o pomoc z obszaru działania LGD.

Wnioski o pomoc, kwalifikujące się do udzielenia pomocy, mogą dotyczyć tylko działań i projektów zgodnych z LSR, przyjętą przez Stowarzyszenie „ Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” i zatwierdzoną przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Projekty służące wdrażaniu LSR mogą być zgodne z celami strategicznymi przyjętymi przez LGD. Ich realizacja powinna w możliwie najwyższym stopniu pozytywnie oddziaływać na środowisko, prowadzić do tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększać aktywność społeczną, być zgodna z innymi dokumentami planistycznymi danego obszaru oraz odznaczać się innowacyjnością, przyczyniając się do poprawy ogólnej jakości życia mieszkańców na obszarze LGD.

Dla wyjaśnienia podajemy, że projekt grantowy to operacja, której beneficjentem jest LGD. Projekt taki składa się z szeregu „mikroprojektów”, gdzie odbiorcami końcowymi są podmioty działające na obszarze objętym LSR. Poza koniecznością poddania się ewentualnej kontroli odbiorca końcowy mikroprojektu nie ma kontaktów z zarządem województwa a jedynie z LGD. Odpowiedzialność finansową za realizację projektu grantowego ponosi LGD,

w tym za wszystkie nieprawidłowości i naruszenia prawa. Ewentualne korekty nakładane są na LGD jako beneficjenta (LGD ma roszczenia odszkodowawcze wobec mikroprojektodawców). Dlatego też LGD w umowach z odbiorcami końcowymi mikroprojektów ustanowi odpowiednie zabezpieczenia finansowe lub odpowiednie zapisy umowne gwarantujące prawidłowość realizacji mikroprojektu i ewentualne sankcje finansowe. Do projektów grantowych realizowanych z EFS lub EFRR stosowane będą przepisy ustawy wdrożeniowej dotyczące realizacji projektów grantowych (art. 32 i 33). Planujemy realizować projekty grantowe z przeznaczeniem na rozwój przedsiębiorstw w ramach środków finansowych z osi 7 RPO w wysokości 5000000 zł. oraz zaangażować środki finansowe z osi 11 RPO w wysokości 3192000 zł na prowadzenie działań rozwojowych.

I. Plan działania

Plan działania zawiera szczegółowe wskazanie harmonogramu poszczególnych wskaźników produktu z podaniem przedziałów czasowych przedsięwzięć, które przekładają się na osiągnięcie celów. Przedstawienie ściśle powiązany z logiką realizacji LSR i dla zachowania przejrzystości celu ogólnego z osobna. Jest on również racjonalny, ponieważ przeprowadzonej analizy SWOT, odnosi się on do diagnozy oraz stanowi odzwierciedlenie potrzeb i słabych stron pojezierza brodnickiego zawiera zapis w przedziałach czasowych osiągnięcia wskaźników produktu mają bezpośredni wpływ na osiągnięcie celów założonych przez Stowarzyszenie „Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”

W planie działania nie wyszczególniono innych projektów współfinansowanych, jesteśmy na etapie uzgadniania szczegółów. Jeden z projektów będzie realizowany przez Grupę Rybacką. W pozycji dotyczącej zadań realizowanych na obszarze Pojezierza Brodnickiego również nie podano szczegółów, ponieważ aktualnie gminy są na etapie opracowania Gminnego planu rewitalizacji i po przyjęciu będą wprowadzone do realizacji. W pozycji dotyczącej osiągnięcia celu szczegółowego „Podnoszenie wiedzy użytkownika” pozycje są wypełnione, ze względu na brak informacji o kosztach.

Plan działania znajduje się w tabeli 31.

X. Budżet LSR

1. Charakterystyka budżetu

„Jednofunduszowość” projektów oznacza, że dany projekt/program jest finansowany wyłącznie w ramach jednego z określonych w LSR funduszy. Oznacza to, że dany zakres projektu musi być zgodny z zakresem w/w osi/priorytetu/działania, w ramach, której ubiega się o wsparcie finansowe z wnioskowanym źródłem wsparcia. Innymi słowy, nie istnieje możliwość finansowania w pojedynczym projekcie. Nie oznacza to, że nie mogą być realizowane projekty ze sobą i wzajemnie się uzupełniające, gdzie każdy projekt będzie realizowany z innego z funduszy. Co więcej, tego rodzaju komplementarne i całościowo planowane przedsięwzięcia jest rekomendowane.

W przypadku naszego LGD po uwzględnieniu różnych uwarunkowań realizacja projektów finansowanych z ramienia następujących funduszy: EFRR, EFR

Wysokość środków przeznaczonych na realizację LSR wynosi:

- * przeznaczono na realizację LSR - 20 656 000,00 zł.
- * na współpracę - 480 000,00 zł.
- * na koszty bieżące i aktywizację - 2 850 000,00 zł.

Uwzględniono również realizację projektu współpracy działanie 19.

- *pogranicze chrześcijaństwa*

Projekt współpracy międzyregionalnej 6 LGD położonych w granicach dobrzyńskiej i chełmińskiej, tj. Stowarzyszenia LGD "Dolina Drw", Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Północ, Stowarzyszenie LGD Gmin Dobrzyńskich Region Południe, Stowarzyszenie LGD Ziemia Wąbrzeska, LGD Podgrocie.

Cel projektu: wypromowanie lokalnego dziedzictwa historycznego i niematerialnego, obyczaje, tradycję, historię, rzemiosła dawne, a także historyczne oraz zabytki, miejsca ciekawe pod względem historycznym i kulturowym, targi, kupieckie itd.

Projekt będzie się opierał o innowacyjną metodę dotarcia i zaprezentowania w postaci "karawany historycznej" przemierzającej poszczególne gminy, o miejsca historyczne. Odtwórcy historyczni, rycerstwo, w tym rekonstrukcyjni żołnierze, rękodzielnicy, rzemieślnicy, kuglarze i animatorzy prezentacji wątki historii odwiedzanych miejscowości. Projekt obejmować będzie spotkania edukacyjnych ułożonych tematycznie - wstępnie zakłada po 1 spotkanie w gminach wchodzących w skład partnerskich LGD. Koszt projektu współpracy

VIII. Plan komunikacji

Celem ogólnym Planu Komunikacji Lokalnej Strategii Rozwoju jest promowanie LSR, a tym samym Wspólnych Ram Strategicznych, które odzwierciedlają cele Strategii EU2020 zwłaszcza wśród mediów i ogółu społeczeństwa oraz rozpowszechnianie informacji o możliwościach wsparcia przewidzianego w ramach Funduszy Europejskich. Planowane działania mają wzbudzić zainteresowanie i zachęcić potencjalnych Beneficjentów do aplikowania o środki na zrealizowanych inwestycji, a przez to wzmocnić konkurencyjność i efektywność Grupy Działania. Celem działań jest ponadto utrwalenie i pogłębienie przychylności mieszkańców obszaru Lokalnej Grupy Działania dla istniejących i planowanych działań w gminach. Cel ogólny działań informacyjnych

obszaru efektywnie wykorzystującego szanse stwarzane przez Unię Europejską,

- wzrost rozpoznawalności i świadomości istnienia Funduszy
- promowanie skutków dotychczasowego wdrażania funduszy LGD,
- utrwalenie spójnego systemu identyfikacji wizualnej LGD.

Powyższe cele zostaną osiągnięte poprzez intensywne, różnorodne i kompleksowe działania informacyjno-promocyjne, których ważnym elementem będą kampanie:

- promocyjne – wizerunkowe, skierowane do ogółu dotychczasowych i potencjalnych Beneficjentów,
- informacyjne – adresowane do konkretnych grup potencjalnie uprawnionych do korzystania ze środków Unii Europejskiej.

Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniają następujące rozwiązania komunikacyjne

- spotkania informacyjne, promocyjne otwarte w każdej gminie LGD
- ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji publicznych,
- bieżące aktualizowanie strony internetowej LGD,
- umieszczenie na stornach urzędów gmin i stowarzyszeń wspólnie z stroną LGD,
- informacje i doradztwo w siedzibie LGD,
- kontakt poprzez wiadomość e-mail lub rozmowę telefoniczną,
- szkolenie dla potencjalnych beneficjentów na miejscu.

Rozwój LGD podkreślany będzie również poprzez upowszechnianie informacji o zrealizowanych lub realizowanych projektach oraz wynikających z nich korzyściach dla grup docelowych wraz z podawaniem do publicznej wiadomości w formie ogłoszeń tytułów projektów i przyznanych im kwot dofinansowania. Treść komunikatów będzie do prowadzonych działań promocyjnych:

- informacyjne – treści pozbawione emocji, czyli czysto fachowe i rzeczowe
- wizerunkowe – reklama na materiałach promocyjnych spójna z kampanią
- perswazyjne.

Pełny komunikat podczas rozmowy powinien zawierać poniższe elementy:

- jednoznaczne oznaczenia organizatorów (czytelne logo lub nazwa instytucji Unii Europejskiej, RPO WP 2014-2020, PROW 2014-2020),
- odniesienie do strony internetowej,
- wskazanie głównych grup docelowych z przykładowymi m

- b) organizacje pozarządowe,
- c) przedsiębiorcy (mikro, mali, średni),
- d) jednostki turystyki, w tym uzdrowiska, hotele, instytucje sportu, turystyki,
- f) kościoły i związki wyznaniowe,
- g) podmioty tj. parki narodowe i krajobrazowe, państwowe gospodarki, państwowe itp.,
- h) spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- i) zakłady opieki zdrowotnej, domy i zakłady opieki społecznej
- j) jednostki otoczenia biznesu (organizacje zrzeszające przedsiębiorców, regionalnego, izby gospodarcze, przemysłowo – handlowe, jednostki, fundusze poręczeń kredytowych i pożyczkowych),
- k) inne
  - ogół społeczeństwa w nim kumulują się efekty komunikacyjne wszystkich grup interesariuszy Funduszy Europejskich. Wizerunek społeczeństwa, wspierany przez media, decyduje o pozytywnym klimacie społecznym wokół środków unijnych, polityki rozwoju wreszcie samej Unii Europejskiej.

Z szerokiej grupy ogółu społeczeństwa wyodrębnione zostaną cztery grupy: rolnicy, osoby starsze, przedsiębiorcy, odbiorcy rezultatów, potencjalni realizatorzy realizowanych przez beneficjentów, uczestnicy projektów realizowanych przez beneficjentów.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” przeprowadzi analizę efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków realizacji planu opierać się będzie na ocenie poszczególnych działań realizowanych w ramach planu, dokonywanych na podstawie ankiet. Dodatkowo przewiduje zbieranie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Dane będą zbierane w ramach przekazu i dotyczyć będzie tematu oceny jakości pomocy świadczącej w ramach przeprowadzenia ewentualnych korekt. Korekty będą dobierane odpowiednio do sygnałów. Środki zaradcze to min. wzajemna kontrola instytucji i gmin w ramach LSR. Pozyskane informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR i koniecznych zmian we funkcjonowaniu poszczególnych organów członkowskich. Wyniki działań realizowanych w ramach planu będą upubliczniane na stronie LGD oraz wszystkim członkom.

IX. Zintegrowanie

1. Opis zgodności i komplementarność z innymi dokumentami

Tabela 28 Zintegrowanie LSR z innymi dokumentami strategicznymi oraz spójność celów i założeń

Poziom	Nazwa dokumentu	Spójność celów i założeń dokumentów
Poziom krajowy	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	PROW jest programem obligatoryjnym dla realizacji instrumentu RLKS. Podejście LEADER (instrument RLKS) realizuje cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. LSR wykazuje spójność ze wskazanym celem szczegółowym poprzez następujące przedsięwzięcia: tworzenie nowych przedsiębiorstw; rozwój działalności istniejących firm; podnoszenie kompetencji osób zakładających i rozwijających działalność gospodarczą; tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego; renowacja i modernizacja obiektów zabytkowych; budowa, przebudowa oraz modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, turystycznej, kulturalnej i drogowej; promocja obszaru, w tym promowanie produktów i usług lokalnych.
Poziom regionalny	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Bardzo ważnym celem RPO jest poprawa jakości życia mieszkańców. LSR jest zgodna z celami RPO (a zwłaszcza z celami dla priorytetów 9d i 9vi: wzrost aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców objętych LSR oraz ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych LSR). Ponadto działania zaplanowane w ramach LSR przyczynią się do poprawy wskaźników RPO. Wypełnienie celów i wskaźników RPO zapewnią następujące przedsięwzięcia wskazane w LSR: tworzenie i rozwój małych inkubatorów przedsiębiorczości; poprawa stanu infrastruktury technicznej w ramach działań rewitalizacyjnych; realizacja działań z zakresu organizowania społeczności lokalnej i animacji; wsparcie działań mających na celu aktywną integrację o charakterze środowiskowym; wsparcie tworzenia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.
	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Zgodnie ze SRW aktywizacja społeczno – gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa. Świadczą o tym następujące cele strategiczne SRW: nowoczesne społeczeństwo oraz modernizacja przestrzeni wsi i miast oraz kierunki działań: rozbudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast. LSR wpisuje się we wskazane cele strategiczne i kierunki działań, o czym świadczą następujące cele główne: wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, rozwój obszaru poprzez poprawę standardu infrastruktury technicznej i działania promocyjne, wzrost aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców.
	Kujawsko-Pomorski Program na Rzecz Ekonomii Społecznej do	Program powstał jako dokument, którego celem głównym jest zwiększenie udziału ekonomii społecznej w rozwoju społeczno – gospodarczym, w tym aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w województwie kujawsko – pomorskim. LSR wpisuje się w powyższe założenie, gdyż zakłada aktywizację i integrację społeczności lokalnej, w tym wsparcie grup defaworyzowanych oraz rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej.

	roku 2020	
	Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko - Pomorskiego do roku 2020	Misją wskazaną w Strategii jest tworzenie warunków dla rozwoju samodzielności i aktywności mieszkańców w życiu społecznym. Zawarty w LSR cel główny: wzrost aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców i przewidziane w jego ramach działania (realizacja działań z zakresu organizowania społeczności lokalnej i animacji; wsparcie działań mających na celu aktywną integrację o charakterze środowiskowym; wsparcie tworzenia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej) wpisuje się w następujące cele strategiczne Strategii Polityki Społecznej: wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu; wzrost poziomu jakości życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych; wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym
	Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Kujawsko-Pomorskim	Nadrzędnym celem rozwoju turystyki w województwie jest podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej. Będzie on realizowany poprzez następujące cele strategiczne: zwiększenie ruchu turystycznego; rozwój instytucjonalnej obsługi turystyki; zapewnienie dostępności walorów i produktów turystycznych. LSR jest spójna ze Strategią Rozwoju Turystyki i wskazanymi celami, gdyż zakłada realizację przedsięwzięć w sferze turystyki, takich jak: budowa, przebudowa oraz modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, turystycznej, kulturalnej i drogowej; promocja obszaru, w tym promowanie produktów i usług lokalnych.
Poziom lokalny	Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Brodnickiego na lata 2015-2020	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych. Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu kujawsko-pomorskiego Wzrost ożywienia społecznego i gospodarczego na obszarach miejskich i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia. Uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe należące do grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez udział w kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych formach pozaszkolnych
	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gmina: Bartniczka	Rozwój urządzeń i elementów infrastruktury technicznej jako podstawowego czynnika warunkującego standard życia mieszkańców w gminie oraz istotnego elementu funkcjonowania lokalnej gospodarki Dostosowanie systemu produkcji rolnej do wymogów współczesnej gospodarki rynkowej rozwijanie przedsiębiorczości i sektora usług Podnoszenie poziomu Edukacji mieszkańców jako warunek umożliwiający realizację aspiracji życiowych i dostosowania do wymogów współczesnego rynku pracy. Utrzymanie stanu posiadania przez ochronę istniejących zasobów przyrodniczych i walorów dziedzictwa kulturowego oraz rozwinięcie zasobów przyrodniczych Unowocześnienie rolnictwa, w tym upowszechnienie technologii produkcji ekologicznej Rozwój różnorodnej działalności gospodarczej, małych i średnich przedsiębiorstw

	<p>Bobrowo Brodnica Brzozie Górzno Jabłonowo Pomorskie Osiek Świdziebnia Zbiczno</p>	<p>Rozwój gospodarki turystycznej z zachowaniem zasad ekorozwoju osiągnięcie pełnego rozwoju układów infrastruktury technicznej. Rozwój infrastruktury technicznej i ochrona środowiska. Wszechstronnie rozwinięta i nowoczesna infrastruktura techniczna</p> <p>Towarowe rolnictwo i rozwinięte przetwórstwo rolno – spożywcze</p> <p>Stworzenie odpowiedniego „klimatu gospodarczego” dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw</p> <p>Stworzenie warunków dla stałego i bardziej efektywnego podnoszenia poziomu Edukacji mieszkańców</p> <p>Utrzymanie stanu posiadania przez ochronę istniejących zasobów przyrodniczych i walorów dziedzictwa kulturowego; zasoby te w miarę możliwości należy powiększać,</p> <p>Unowocześnienie rolnictwa, w tym upowszechnienie technologii produkcji ekologicznych,</p> <p>Rozwój różnorodnej działalności gospodarczej, zwłaszcza usługowej i przetwórczej produktów rolnych,</p> <p>Rozwój gospodarki agroturystycznej z zachowaniem zasad ekorozwoju,</p> <p>Osiągnięcie pełnego rozwoju układów infrastruktury,</p>
	<p>Lokalne Programy Rewitalizacji</p>	<p>W LSR znajdują się przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji społeczno – gospodarczej (cel szczegółowy „rewitalizacja społeczno – gospodarcza”, przedsięwzięcie „poprawa stanu infrastruktury technicznej w ramach działań rewitalizacyjnych”. Zadania w zakresie rewitalizacji będą realizowane zgodnie z założeniami gminnych programów rewitalizacji. Jednak do czasu ich opracowania główne kierunki w tej sferze wyznacza LSR. Przyjmuje się, że podstawowe założenia procesu rewitalizacji ujęte w GPR będą zgodne z kierunkami określonymi w LSR.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji pozyskanych z Urzędów Gmin

2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

LSR ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście ma odzwierciedlenie w spójności w doborze celów i przedsięwzięć, związków pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji LSR oraz wykorzystaniu różnych zasobów lokalnych. Zaplanowane w ramach LSR cele i przedsięwzięcia wynikają z diagnozy obszaru i analizy SWOT i są ze sobą ściśle zintegrowane. Zintegrowany charakter LSR oznacza kompleksowe podejście do rozwiązywania problemów i wspierania potencjałów poprzez łączenie istniejących zasobów, działań i podmiotów w trzech sferach: gospodarka, mieszkańcy i obszar (infrastruktura). Działania na rzecz mieszkańców ściśle wiążą się ze wspieraniem gospodarki, a ta z kolei z rozwojem obszaru. Te trzy sfery wzajemnie na siebie oddziałują i uzupełniają się. W ramach zastosowania podejścia zintegrowanego przewidziano w LSR działania dla wszystkich trzech sfer, co uwidacznia się w zaproponowanych celach ogólnych:

1. Rozwój przedsiębiorczości i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze LSR.
2. Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców.
3. Wzrost umiejętności mieszkańców obszaru LSR poprzez rozwój działań edukacyjnych między innymi na obszarach rewitalizowanych.

Zastosowanie takiego podejścia daje realne szanse na rozwiązanie części zgłaszanych problemów, wzmocnienie potencjałów oraz osiągnięcie wyznaczonych celów. W zaplanowanych celach szczegółowych i przedsięwzięciach ważne jest osiąganie jak najlepszych efektów poprzez współdziałanie partnerów z różnych sektorów oraz jednoczesne wykorzystanie różnych zasobów (przyrodniczych, kulturowych, społecznych, gospodarczych). Zaplanowane przedsięwzięcia w sposób spójny i kompleksowy, z użyciem różnych metod i zaangażowaniem różnych partnerów oraz sektorów. Adresując zidentyfikowaną w analizie SWOT potrzebę, zagrożenie zapewnią odpowiednią sekwencję interwencji planowanych do przeprowadzenia. W realizację tych przedsięwzięć zaangażowane będą podmioty z sektora publicznego np. (gminnego ośrodki pomocy społecznej), społecznego (organizacje pozarządowe) i gospodarczego (np. spółdzielnie socjalne) będą prowadzić różnego typu działania z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej, animacji społecznej i organizowania społeczności. Podejmowane działania będą odpowiedzią na wskazane w analizie SWOT problemy „brak aktywnych form wsparcia dla osób bezrobotnych”, „polaryzacja społeczności”, „wysokie bezrobocie wśród osób młodych (do 35 roku życia) i osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej)”. Działania w tym zakresie będą najbardziej skuteczne kiedy samorządy stworzą warunki i okazje do promowania regionu i krzewienia wśród mieszkańców kultury i tradycji, a organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy, będą mogli dla turystów i mieszkańców oferować swoje usługi (usługi turystyczne, warsztaty tematyczne i występy propagujące lokalne tradycje itp.). Jest to przykład przedsięwzięcia o charakterze zintegrowanym, nie tylko pod kątem zaangażowania podmiotów z różnych sektorów, ale również zintegrowanego wykorzystania zasobów przyrodniczych (np. rzeka Drwęca) i kulturowych (np. zabytki, chóry przy klubach seniora) obszaru w oparciu o zasoby ludzkie.

XI. Monitoring i ewaluacja

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat

skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

a) Monitorowanie rzeczowej realizacji LSR polegające na:

- analizie stopnia osiągnięcia mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów,
- monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
- wykorzystaniu partycypacyjnych metod ewaluacji (angażowaniu społeczności lokalnej).

b) Monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje i działania własne LGD.

Monitoring jest jedynie „rejestrowaniem” najbardziej bezpośrednich efektów wdrażania (produktów) nie jest ewaluacją.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” opracowało tabelaryczne zestawienie do monitorowania które jest bardzo przejrzyste i ułatwia analizę adekwatności i wykonalności zaproponowanej metodologii. Każda informacja zawarta w tabeli informacja zwiera trzy kryteria które spełniają zasady rzetelności, istotności oraz aktualności.

Tabela 28 Elementy podlegające monitoringowi.

Elementy podane w badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zebrania	Czas i okres pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźnik realizacji LSR.	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące beneficjentów, rejestr danych LGD, inne dane np. systemy monitorujące innych jednostek	Na bieżąco/ ale nie wcześniej niż rok po otrzymaniu płatności dla beneficjentów	Stopień realizacji wskaźników
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność ogłoszenia konkursów z harmonogramem konkursów LSR
Budżet LGD	Biuro LGD (ocena własna) Komisja rewizyjna/ Zarząd LGD	Rejestr danych , sprawozdanie finansowe	Za rok poprzedni, ale nie później niż do końca marca	Stopień wykorzystanych środków finansowych w odniesieniu do środków finansowych, racjonalność poniesionych kosztów
Statystyka strony internetowej LGD	Pracownicy LGD/ Biuro LGD	Statystyka odwiedzin strony internetowej	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania danych, ilość przekazywanych informacji z działalności LGD
Funkcjonowanie biura LGD	Zarząd LGD	Wywiad indywidualny z członkami i beneficjentami	Na bieżąco	Sposób przekazywanych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa
Praca Zarządu	Walne	Protokoły z pracy	min. 2 razy	Ocena pracy Zarządu i

	Zebrań Członków	Zarządu	do roku	realizacji zadań	zaplanowanych
--	--------------------	---------	---------	---------------------	---------------

Źródło: Opracowanie własne

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania (eksperymentu) bądź obiektu z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Celem ewaluacji własnej dokonywanej przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” jest ocena przydatności, efektywności, trafności, trwałości i skuteczności podejmowanych działań podczas realizacji przyjętych celów strategicznych i szczegółowych, dążąc do jak najpełniejszego ich usprawnienia i przyczynienia się do wypełnienia misji LGD. Pozwoli to w rezultacie na ukazanie wpływu realizacji LSR na sytuację charakteryzowanego obszaru z zachowaniem obiektywizmu i etycznego podejścia do procesu ewaluacji. Badanie pokaże różnice między dwoma scenariuszami rozwoju obszaru LSR: pierwszym, określającym sytuację, jaka miała miejsce na obszarze LSR przed jej realizacją i drugim, w trakcie oraz po realizacji LSR w latach 2014-2020.

Dodatkowo proces dokonywania ewaluacji własnej może zostać poszerzony o przeprowadzenie ankiety, która umożliwi sformułowanie oceny społecznej dotyczącej wskaźników niepoliczalnych, takich jak poprawa życia mieszkańców w ich indywidualnym poczuciu oraz poprawa świadomości mieszkańców, co do wartości kulturowej oraz bogactwa zasobów naturalnych obszaru.

Jako, iż ewaluacja jest procesem systematycznym i polega na stałym zbieraniu danych, podejmowane działania mogą być ulepszone jeszcze w trakcie ich realizacji. Wiąże się to ściśle z ekonomicznością działań, gdyż użycie niewłaściwych środków i podjęcie nieadekwatnych działań zostanie szybko zidentyfikowane, co pozwoli na stosowną korektę, prowadząc do istotnej oszczędności pieniędzy, czasu i zasobów ludzkich.

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” opracowało tabelaryczne zestawienie do ewaluacji, które jest bardzo przejrzyste i ułatwia analizę adekwatności i wykonalności zaproponowanej ewaluacji. Każda informacja zawarta w tabeli informacja zwiera trzy kryteria, które spełniają zasady rzetelności, istotności oraz aktualności.

Tabela 29 Elementów podlegających ewaluacji.

Elementy podane w badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zebrania	Czas i okres pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, funkcjonowanie biura LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Opinie beneficjentów i mieszkańców w rozmowach indywidualnych, opinie członków stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2017-2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego, w roku 2023 wykonana w czerwcu	Ocena poprawności prowadzonej przez Stowarzyszenie, analiza określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LGD
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej.	Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio formie pisemnej	Ocena roczna w latach 2017-2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego, w	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona jako liczba osób, które uzyskały informacje na

		lub elektronicznej na stronie internetowej. Ilość wprowadzonych zmian/informacji na stronę internetową	roku 2023 wykonana w czerwcu	temat LGD oraz skuteczności animacji społeczności.
Stopień realizacji celów oraz wskaźników LSR	Organy LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące beneficjentów, rejestr danych LGD, inne dokumenty z organów nadzorujących	Raz na 2 lata, ostatnia najpóźniej w czerwcu 2023	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów i wskaźników.
Harmonogram rzeczowo – finansowy LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Raz na pół roku. Ostatnia w październiku 2023 roku	Ocena zgodności ogłoszonych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Budżet LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Raz na pół roku. Ostatnia w październiku 2023 roku	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Źródło: opracowane własne

W przypadku konieczności wprowadzenia działań naprawczych lub konieczności zmian proponuje się min. wzmocnienie akcji informacyjno-promocyjnych oraz szkoleniowych umożliwiających „pozyskanie” beneficjentów zainteresowanych realizacją przedsięwzięć w których poziom wdrażania jest niski, ogłoszenie naborów tematycznych umożliwiających „pozyskanie” beneficjentów zainteresowanych realizacją przedsięwzięć w których poziom wdrażania będzie za niski, dodatkowe szkolenia, imprezy itp. nie wyklucza się zastosowania innych działań naprawczych.

XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Analiza uwarunkowań, o których mowa w art. 49 Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, analizę Stowarzyszenie przeprowadziło w miesiącu wrześniu. Po opracowaniu ww. analizy Stowarzyszenie zwróciło się z pismem dot.: uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy w którym to zawarto następujące uzasadnienie.

Opracowywana Lokalna Strategia Rozwoju w ramach RLKS ma stanowić jeden z instrumentów realizacji założeń Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do

roku 2020 poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, w tym środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Opracowywana Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna z założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020, przyjętymi przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 30 października 2013 r., zakładającej cztery poziomy, na których będzie odbywał się proces planowania i wdrażania polityki terytorialnej.

Przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku

i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.1235 ze zmianami) określają jakie dokumenty wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w przedmiotowej sprawie są to dokumenty określone w art. 46 pkt 1 niniejszej ustawy.

Uznając, że Lokalna Strategia Rozwoju opracowywana przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” w okresie programowania 2014-2020 będzie stanowić instrument realizacji założeń Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, w tym środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 oraz, że będzie dotyczyć wyłącznie niewielkich modyfikacji przyjętego już dokumentu, w tym uszczegółowienia dokumentu „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+”, wnosimy o uzgodnienie odstępowania od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko o czym mowa w art. 48 w/w ustawy.

Za pozytywnym rozpatrzeniem wniosku o uzgodnienie o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przemawiają następujące fakty:

- „Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+” została poddana procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z opinią RDOŚ i PWIS;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 również został poddany procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z opiniowaniem przez RDOŚ i PWIS;
- przygotowanie Lokalnych Strategii Rozwoju według instrumentu RLKS w okresie programowania 2014-2020 jest uszczegółowieniem powyższych dokumentów dla określonych obszarów.

Projekt Lokalnej Strategii Rozwoju opracowywanej przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” określał będzie między innymi potrzeby w zakresie:

1. Działań infrastrukturalnych, które przyczyniają się do rewitalizacji społeczno-gospodarczej miejscowości wiejskich i miasta, a w szczególności o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych zmierzających do ożywienia społeczno-gospodarczego danego obszaru i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym;
2. Wsparcia inwestycyjnego mikro i małych przedsiębiorstw (projekty inwestycyjne poprawiające konkurencyjność przedsiębiorstwa, związane z unowocześnieniem sposobu działania jak i oferty poprzez: rozbudowę przedsiębiorstwa, rozszerzenie zakresu działania przedsiębiorstwa, działania mające na celu dokonywanie zasadniczych zmian produkcji bądź procesu produkcyjnego, prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług, zmianę stosowanych rozwiązań produkcyjnych, technologicznych, organizacyjnych, zmianę wyrobu i usługi, w tym także zmianę sposobu świadczenia usługi;

3. Wsparcie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości poprzez dostosowanie istniejących budowli do pełnienia funkcji inkubatora i wsparcie usług świadczonych przez inkubator;
4. Działań na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: kluby samopomocy; świetlice środowiskowe; kluby młodzieżowe; kluby pracy oraz aktywizacja społeczno-zawodowa;
5. Działań wspierających rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej z wykorzystaniem m.in.: usług wzajemnościowych, samopomocowych, lidera lub animatora aktywności lokalnej oraz obywatelskiej;
6. Działań wspierających rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym: działania animacyjne, budowa i rozwój lokalnych partnerstw publiczno-społecznych na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych;
7. Wspierania udziału społeczności lokalnej w realizacji LSR lub wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, rozwój przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR, tworzenie sieci podmiotów prowadzących działalność na obszarze objętym LSR, rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych, zachowanie dziedzictwa lokalnego, tj. specyficznego dla danego obszaru, rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury, w tym m.in. turystycznej lub rekreacyjnej, kulturalnej itp., oraz promocja produktów lub usług lokalnych, rynków zbytu produktów i usług lokalnych, turystyki, rekreacji lub kultur.

Realizacja niektórych przedsięwzięć (części kierunków wsparcia projektów) wyznaczonych w ramach Lokalnych Strategii Rozwoju wymagała będzie przeprowadzenia procedury administracyjnej (oos) zakończonej uzyskaniem decyzji określającej środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Wobec powyższego można prognozować, iż realizacja projektów, w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, będzie zgodna z obowiązującymi wymogami dotyczącymi ochrony środowiska.

Każdy projekt starający się o dofinansowanie musi zgodnie z prawem przejść osobną, indywidualną procedurę badania jego wpływu na środowisko w ramach m.in. opracowania Raportów oddziaływania na środowisko, które badają wpływ konkretnego przedsięwzięcia na zdrowie, życie ludzi i na środowisko.

Ze względu na brak szczegółowych parametrów przedsięwzięć inwestycyjnych, takich jak ich lokalizacja, typ oraz skala czy też powierzchnia zabudowy inwestycji nie jest możliwe wykonanie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko. Z tego względu niemożliwa jest również pełna kwantyfikacja oddziaływań.

W szczególności realizacja każdego przedsięwzięcia zostanie poprzedzona postępowaniem zapewniającym wybór najkorzystniejszych dla środowiska wariantów lokalizacyjnych i technicznych, a także wskazaniem właściwych zabezpieczeń środowiska. Ograniczanie oddziaływań na środowisko przyrodnicze oraz warunki życia ludzi winno być prowadzone również w fazie budowy i późniejszej eksploatacji ewentualnych inwestycji.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska pismem z dnia 01 października 2015 r. przesłane dokumenty (analiza i pismo) stanowią z punktu ochrony grodkowska, niewielką modyfikację ustaleń zawartych w przyjętej „Strategii rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego do roku 2020” i „Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020”. Dla tych dokumentów przeprowadzono postępowanie SOOS o udostępnieniu informacji i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz oceny oddziaływania na środowisko. Zatem nie występuje potrzeba

powielania procedury oraz uwarunkowania wskazane w art.49 ww. ustawy uzgodniono odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Lokalnej Strategii Rozwoju. Wskazano iż przy opracowywaniu kryteriów wyboru projektów w ramach LSR należy uwzględnić aspekty przyrodnicze, przede wszystkim ochronę cennych przyrodniczo siedlisk, obszarów oraz gatunków chronionych i ich siedlisk, terenów charakteryzujących się lokalnie większą różnorodnością biologiczną, obszarów pełniących ważne funkcje ekologiczne, zadrzewień w tym przydrożnych rosnący w szpalerach. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy zajął podobne stanowisko w uzasadnieniu i również odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 320, ze zm.),
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 289, ze zm.),
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego.
Podręcznik dla LGD w zakresie realizacji instrumentu RLKS w województwie kujawsko-pomorskim. Załącznik Nr 9 do SZOOP RPO WK-P.
6 i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 470, ze zm.),
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 487, ze zm.),
5. Umowa Partnerstwa 2014-2020 – dokument przyjęty przez Komisję Europejską w dniu 21 maja 2014 r. (dokument określający kierunki i priorytety dotyczące korzystania przez Polskę ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2014-2020),
6. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz. U. poz. 1146 ze zm.),
7. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. poz. 378),
8. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 349),
9. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020,
10. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
11. Projekt Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” na lata 2014-2020 (na moment przygotowania niniejszego dokumentu przedmiotowy Program nie został zatwierdzony przez KE),
12. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, kwiecień 2014 (dostępny na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>),
13. Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020. Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia

Leader, Wydanie II uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015 (dostępny na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020> /Rozwój-Lokalny- Kierowany- przez- Społeczność- RLKS).

14. Struktura LSR (dostępny na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Rozwoj-Lokalny-Kierowany-przez-Spolecznosc-RLKS>).

15. Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego – analiza wybranych przypadków1
Projekt dofinansowany ze środków Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

16. Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Brodnickiego na lata 2015-2020

17. Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich Lokalna Grupa Rybacka „Drwęca” na lata 2011 – 2015

18. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Bartniczka.

19. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Bobrowo.

20. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Brodnica

21. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Brzozie

22. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Górzno.

23. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie

24. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Osiek

25. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Świedziebna

26. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz Strategia Rozwoju Gminy Zbiczno

27. Strategia rozwoju Powiatu Brodnickiego w latach 2007-2013”, Brodnica 2007r.
<http://www.brodnica.com.pl/pdf/strategia20072013.pdf>

28. Bank Danych Lokalnych GUS

29. Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich Lokalna Grupa Rybacka „Drwęca” na lata 2011 - 2015

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1. Procedura aktualizacji LSR.

Załącznik nr 2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.

Załącznik nr 3. Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu.

Załącznik nr 4. Budżet LSR.

Załącznik nr 5. Plan komunikacji.

Załącznik nr 1 Procedura aktualizacji LSR.

1. W przypadku zaobserwowania niepokojących zdarzeń dotyczących realizacji LSR podczas prac Organów Stowarzyszenia przez poszczególnych członów następuje omówienie problemów albo zaistniałych sytuacji które będą omawiane na najbliższym Walnym Zebraniu Członków.
2. Argumenty do zmiany LSR mogą wypłynąć podczas monitoringu i ewaluacji, oraz podczas realizacji planu komunikacji.
3. Rozstrzygnięcie w zakresie zmiany aktualizacji LSR następuje w drodze uchwały na najbliższym Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia, jednak że nie mogą naruszać zasad umowy o warunkach i sposobie realizacji strateg rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Załącznik nr 2 Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.

1. Na każdym posiedzeniu Walnego Zebrania Członków (WZC) Zarząd i Rada zdają sprawozdanie ze swojej pracy od poprzedniego posiedzenia i jest to wpisane w Regulamin posiedzenia WZC.
2. Na początku każdego roku Zarząd przygotowuje analizę elementów podlegających monitoringowi i ewaluacji za poprzedni rok z uwagami i wnioskami.
3. Komisja rewizyjna podczas swoich obrad na początku roku przy kontroli dokumentów będzie zwracała uwagę na występujące nieprawidłowości i swoje uwagi, wnioski przekaże na WZC.
4. Rada na pierwszym posiedzeniu w danym roku dokona analizy przeprowadzonych naborów wniosków w roku poprzednim.
5. Zarząd i Rada na WZC przedstawi swoją ocenę i podda pod głosowanie z wnioskami i osobami/organami odpowiedzialnymi za naprawę zaistniałej sytuacji.
6. W przypadku wystąpienia jakichkolwiek problemów, niepokojących zjawisk w terminie odwrotnym organ wskazany na WZC wdroży plan działań, który wyeliminuje lub zniweluje niepokojące zjawiska, rozwiąże problemy i zda sprawozdanie na posiedzeniu WZC.

Załącznik nr 3 Plan działań wskazujący harmonogramu osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu.

Tabela 31 Plan działania wskazujący harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu.

CEL OGÓLNY nr1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźnikó w	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1 Wzmocnienie przedsiębiorczości na obszarze LSR												PROW/RPO		
Przedsięwzięcie 1.1.1 Rozwój przedsiębiorczości	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa lub rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	11 sztuk	100%	1 850 000,00	0 szt.	100%	0,00	0 szt.	100%	0,00	11 sztuk	1 850 000,00	PO RYBY	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1				1 850 000,00			0,00			0,00		1 850 000,00		
Cel szczegółowy 2 Wsparcie w podejmowaniu nowej aktywności gospodarczej														
Przedsięwzięcie 2.1 Zakładanie działalności gospodarczej dywersyfikacja źródeł dochodu	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	30 sztuk	100%	3 000 000,00	0	100%	0	0 szt.	100%	0,00	30 sztuk	3 000 000,00	PROW	Realizacja LSR
Przedsięwzięcie 2.2 Rozwój przedsiębiorczości, dywersyfikacja	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0	0	0	9 sztuk	100%	1000 000,00	0 szt.	100%	0,00	9 sztuk	1 000 000,00	PROW	Realizacja LSR

a źródeł dochodu	a														
Przedsięwzięcie 2.3 Rozwój przedsiębiorczości, dywersyfikacja źródeł dochodu	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe	40 sztuk	60,61%	3 300 000,00	26 sztuk	100%	1 700 000,00	0 szt.	100%	0,00	66 sztuk	5 000 000,00	RPO - EFRR	Realizacja LSR	
Razem cel szczegółowy 2				6 300 000,00			2 700 000,00			0,00		9 000 000,00			
Razem cel ogólny				7 150 000,00			3 700 000,00			0,00		10 850 000,00			
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR		
												10 850 000,00	52,53%		

CEL OGÓLNY nr 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1 Wykorzystanie zasobów i walorów środowiska naturalnego dla rozwoju turystyki													PROW/RPO	
Przedsięwzięcie 1.1 Zagospodarowanie jezior jako naturalnego waloru regionu dla	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury	24 sztuki	100%	1 750 000,00	0 sztuk.	100%	0,00	0 sztuk	100%	0,00	24 sztuki	1 750 000,00	PO RYBY	Realizacja LSR

celów rekreacji, turystyki i kultury	turystycznej i rekreacyjnej														
Razem cel szczegółowy 1				1750 000,00			0,00			0,00		1750 000,00			
Cel szczegółowy 2 Rozwój obszaru poprzez inwestycje drogowe oraz na obszarach rewitalizowanych i poprawę dostępności do infrastruktury rekreacyjno – sportowo - kulturowej.															
Przedsięwzięcie 2.1 Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturowej	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	0	0	0	12 sztuk	100%	1350 000,00	0	100%	1350 000,00	12 sztuk	1350000,00	PROW	Realizacja LSR	
Przedsięwzięcie 2.2. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej	Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	3 sztuki	100%	650000,00	0	100%	0	0	100%	0	3 sztuki	650000,00	PROW	Realizacja LSR	

Przedsięwzięcie 2.3 Nowoczesne obiekty użyteczności publicznej	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach												2864000,00	RPO	Realizacja
Razem cel szczegółowy 2													2 864 000,00		
Razem cel ogólny													3 864 000,00		
Razem LSR															
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW														% budżetu poddziałania Realizacja LSR	

CEL OGÓLNY nr 3	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/zakres Programu	
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN			
Cel szczegółowy 1 Podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego														PROW/RPO	
Przedsięwzięcie 1.1 Zachowanie dziedzictwa	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	900 osób	64,29%	1 900 000,00	500 osób	100%	1 292 000,00	0 osób	100%	0,00	1400 osób	3 192 000,00	RPO	Realizacja LSR	

	objętych wsparciem w programie.														
Razem cel szczegółowy 1				1900 000,00			1292 000,00			0,00		3 192 000,00			
Wskaźnik rezultatu 1⁷		osoby											RPO		
Cel szczegółowy 2 Podniesienie wiedzy użytecznej															
Uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	70 osobodni	46,67%		50 osobodni	80		30 osobodni	100		150 osobodni	100			Aktywizacja
	Liczba szkoleń dla organów LGD	70 osobodni	46,67		50 osobodni	80		30 osobodni	100		150 osobodni				Aktywizacja
	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	200 sztuk	50		100 sztuk	25		100 sztuk	25		400 sztuk	100			Koszty bieżące
Przedsięwzięcie Podnoszenie wiedzy o historii obszaru	Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjno-promocyjnych LGD z mieszkańcami	54 sztuki	33,33	22000,00	54 sztuki	66,67	22000,00	36 sztuk	100	22000,00	144 sztuk	66000,00	Fundusz wiodący		Aktywizacja
	Liczba zrealizowanych projektów	1 szt.	100	90 000,00	0	0	0	0	0	0	0	90000,00	PROW		Projekty

⁷ Dotyczy funduszu EFRR i EFS.

	współpracy													współpracy
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	6	100										PROW	Projekty współpracy
Razem cel szczegółowy 2														
Razem cel ogólny														
Razem LSR														
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW												% budżetu poddziałania Realizacja LSR		

Załącznik nr 4. Budżet LSR

Tabela 32 Budżet

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)					
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	6 000 000,00	3 192 000,00	7 864 000,00	3 600 00,00		20 656 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	300 000,00			180 000,00		480 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00	0,00	0,00	0,00	1 400 000,00	1 400 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00	0,00	0,00	0,00	1 450 000,00	1 450 000,00
Razem	6 300 000,00	3 192 000,00	7 864 000,00	3 780 000,00	2 850 000,00	23 986 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 6 „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR” do Regulaminu naboru na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Tabela 33 Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 863 350,00	1 636 650,00		4 500 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 145 340,00		654 660,00	1 800 000,00
Razem	4 008 690,00	1 636 650,00	654 660,00	6 300 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 6 „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR” do Regulaminu naboru na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Załącznik nr 5. Plan komunikacji

Tabela 34 Plan komunikacji

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Miejsce	Środki/ narzędzia komunikacji
I połowa 2016 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR (celach, zasadach przyznawania dofinansowania, typach operacji, które będą miały największe szanse uzyskania wsparcia, kryteriach wyboru operacji). Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014 - 2020	Potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świedziebnia, Zbiczno	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach
I połowa 2017 2017	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2016 roku, konieczności wprowadzenia ewentualnych korekt, zmian, szkoleń i omówienie konkursów z 2017 roku Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy potencjalnym wnioskodawcom i kampania informacyjna	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świedziebnia, Zbiczno	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach
I połowa 2018	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2017 roku, konieczności	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica,	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za

2018	wprowadzenia ewentualnych korekt, zmian, szkoleń i omówienie konkursów z 2018 roku Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	pomocy potencjalnym wnioskodawcom i kampania informacyjna	szczegółności przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świedziebnia, Zbiczno	pośrednictwem telefonu lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach
I połowa 2019	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2018 roku, konieczności wprowadzenia ewentualnych korekt, zmian, szkoleń i omówienie konkursów z 2019 roku Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy potencjalnym wnioskodawcom i kampania informacyjna	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świedziebnia, Zbiczno	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach
I połowa 2020	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2019 roku, konieczności wprowadzenia ewentualnych korekt, zmian, szkoleń i omówienie konkursów z 2020 roku Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy potencjalnym wnioskodawcom i kampania informacyjna	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świedziebnia, Zbiczno	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach
2020	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2020 roku, konieczności wprowadzenia ewentualnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy potencjalnym	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świedziebnia, Zbiczno	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu
I połowa 2021	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2020 roku, konieczności wprowadzenia ewentualnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy potencjalnym	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno,	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu

2021	korekt, zmian, szkoleń i omówienie konkursów z 2021 roku Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	wnioskodawcom i kampania informacyjna	przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świdziebnia, Zbiczno	lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach
I połowa 2022	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2021 roku, konieczności wprowadzenia ewentualnych korekt, zmian, szkoleń i omówienie konkursów z 2022 roku Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy potencjalnym wnioskodawcom i kampania informacyjna	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świdziebnia, Zbiczno	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach
I połowa 2023	Uzyskanie informacji o zrealizowanych konkursach w 2022 roku, konieczności wprowadzenia ewentualnych korekt, zmian, szkoleń i omówienie konkursów z 2023 roku Udział w imprezach informacyjno-promocyjnych	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy potencjalnym wnioskodawcom i kampania informacyjna	Wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, a w szczególności przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe, grupy de faworyzowane, osoby potencjalnie zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świdziebnia, Zbiczno	strona internetowa na bieżąco, kontakt z pracownikami za pośrednictwem telefonu lub internetu na bieżąco, ankiety rozesłane do wnioskodawców po rozliczeniu projektu za pomocą internetu udział w spotkaniach

Źródło: Opracowane własne

Spis tabel

Tabela 1 Typ gmin obszaru LSR.

Tabela 2 Powierzchnia liczba ludności.

Tabela 3 Powierzchnia obszaru LGD.

Tabela 4 Podmioty rybackie.

Tabela 5 Lista członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie”.

Tabela 6 Podział ilościowy i procentowy poszczególnych sektorów.

Tabela 7 Dane członków Rady z opisem reprezentowania.

Tabela 8 Harmonogram spotkań konsultacyjnych.

Tabela 9 Harmonogram spotkań w miesiącu październiku.

Tabela 10 Podział osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.

Tabela 11 Zestawienie podmiotów i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie LSR.

Tabela 12 Udział w podatku od osób fizycznych i prawnych w poszczególnych latach.

Tabela 13 Zestawienie organizacji pozarządowych na obszarze LSR.

Tabela 14 Ilość osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej.

Tabela 15 Instytucje kultury na terenie poszczególnych gmin.

Tabela 16 Materialne dziedzictwo kulturowe z podziałem na gminy.

Tabela 17 Imprezy kulturalne organizowane na terenie poszczególnych gmin.

Tabela 18 Ilość osób ubezpieczonych w KRUS.

Tabela 19 Analiza SWOT - Przedsiębiorczość/ Gospodarki z celami.

Tabela 20 Analiza SWOT - Środowisko naturalne z celami.

Tabela 21 Analiza SWOT - Infrastruktura techniczna z celami.

Tabela 22 Analiza SWOT - Potencjał ludzki z celami.

Tabela 23 Wskaźnik dla celu ogólnego nr 1.

Tabela 24 Wskaźnik dla celu ogólnego nr 2.

Tabela 25 Wskaźniki dla celu ogólnego nr 3.

Tabela 26 Matryca logicznych powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Tabela 27 Cele z podziałem na źródła finansowania.

Tabela 28 Zintegrowanie LSR z innym dokumentami strategicznymi oraz spójność celów i założeń.

Tabela 29 Elementy podlegające monitoringowi.

Tabela 30 Elementów podlegających ewaluacji.

Tabela 31 Plan działania.

Tabela 32 Budżet.

Tabela 33 Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.

Tabela 34 Plan komunikacji.